

**MILJØDIREKTORATET SIN TILRÅDING
TIL KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTET OM**

VERNEPLAN FOR SKOG APRIL 2020

April 2020

1. FORSLAG

Miljødirektoratet tilrår vern av 27 naturreservater i skog i medhold av naturmangfoldloven (lov om forvaltning av naturens mangfold). 18 av områdene er nye naturreservater, 9 av områdene er utvidelse av eksisterende naturreservater. For 2 av områdene foreslås utvidelsen som endring av eksisterende verneforskrift. Dette gjelder for områdene Trillemarka-Rollagsfjell i Sigdal kommune og Tofteskogen i Asker kommune. I tillegg tilrås en endringsforskrift for Badstudalen naturreservat.

Alle områdene inngår i ordningen med frivillig vern av privateid skog. Tilrådingen omfatter ca. 47,5 km² nytt verneareal, hvorav ca. 38 km² er produktiv skog.

Områdene som foreslås vernet er:

1. Liabygda i Stranda kommune, Møre og Romsdal fylke
2. Stemnebøskogen i Gulen kommune, Vestland fylke
3. Bogane i Kinn kommune, Vestland fylke
4. Rupefjell og Selslinatten i Notodden kommune, Vestfold og Telemark fylke og Kongsberg kommune, Viken fylke
5. Røsaker i Skien kommune, Vestfold og Telemark fylke
6. Rollagåsen i Tinn kommune, Vestfold og Telemark fylke
7. Korpen og Sagkollen i Larvik kommune, Vestfold og Telemark- Utvidelse
8. Petersætra og Trestikledalen i Holmestrand kommune, Vestfold og Telemark fylke og Drammen kommune, Viken fylke
9. Flisefyr og Hidalen i Sandefjord kommune, Vestfold og Telemark fylke - Utvidelse
10. Hellekleivåe i Nore og Uvdal kommune, Viken fylke
11. Trillemarka-Rollagsfjell i Sigdal kommune, Viken fylke – Utvidelse
12. Ultvedtjern i Ringerike kommune, Viken fylke - Utvidelse
13. Tofteskogen i Asker kommune, Viken fylke - Utvidelse
14. Sagåsen og Stueåsen i Sarpsborg kommune, Viken fylke - Utvidelse
15. Holene i Indre Østfold, Viken fylke
16. Gyrihelleren i Indre Østfold kommune, Viken fylke
17. Sæter i Indre Østfold kommune, Viken fylke
18. Holli i Indre Østfold kommune, Viken fylke
19. Finnskutt og Haugen i Rakkestad kommune, Viken fylke
20. Matholhøgda i Aremark kommune, Viken fylke
21. Vestfjella i Aremark og Halden kommuner, Viken fylke - Utvidelse
22. Lilleøya i Halden kommune, Viken fylke
23. Prestebakkefjella i Halden kommune, Viken fylke - Utvidelse
24. Burumtjern i Marker kommune, Viken fylke
25. Budeiberget i Nordre Land kommune, Innlandet fylke - Utvidelse
26. Bårvassåsen i Indre Fosen kommune, Trøndelag fylke
27. Vargøyli i Indre Fosen kommune, Trøndelag fylke

I tillegg foreslås endring i verneforskriften for:

28. Badstudalen naturreservat i Lillesand kommune, Agder fylke

1.1.Hjemmelsgrunnlag

Områdene foreslås vernet som naturreservat i medhold av naturmangfoldloven § 34, § 37 og § 62. Vilkåret for å kunne opprette et naturreservat etter naturmangfoldloven § 37 er at arealet enten inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst eller har særskilt naturvitenskaplig verdi.

Naturreservatene skal bidra til bevaringsmålene i naturmangfoldloven § 33, blant annet bokstavene a (*variasjonsbredden av naturtyper og landskap*), b (*arter og genetisk mangfold*), c (*truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter*), d (*større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv*), e (*områder med særskilte naturhistoriske verdier*), g (*økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt*), h (*referanseområder for å følge utviklingen i naturen*).

Verneområdene skal bidra til å oppfylle flere nasjonale mål som:

- *Eit representativt utval av norsk natur skal bevarast for kommande generasjonar.*
- *Økosystema skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester.*
- *Ingen trua arter og naturtyper skal utryddast, og utviklinga til truga og nær truga arter og naturtyper skal betras.*

Opprettelse av verneområdene bidrar til å nå internasjonale mål og forpliktelser, bl. a. nedfelt i konvensjonen for biologisk mangfold artikkel 8 om et sammenhengende verneområdenettverk, jf. også naturmangfoldloven § 33 bokstav g.

Ved å verne disse naturområdene mot ulike typer inngrep, gir verneområdene også et positivt bidrag til det nasjonale og internasjonale målet om å stanse tapet av naturmangfold, jf. naturmangfoldloven § 33 bokstav a, b og c.

1.2.Verneverdier, påvirkningsfaktorer og effekter av verneforslaget

De foreslåtte verneområdene inkluderer viktige naturtyper og et stort antall truede og nær truede arter. De foreslåtte skogområdene i denne tilrådingen omfatter flere ulike utforminger av barskog, blant annet kalkbarskog og kystregnskog på Vestlandet, men også områder med rike og sjeldne edelløvskogstyper. Arealmessig er flere av områdene små, men har likevel høy verneverdi ved at de omfatter sjeldne og truede naturtyper med et høgt biologisk mangfold. De fleste av områdene som tilrås i denne verneplanen er vurdert å være av regional verneverdi (**), men noen av områdene er også vurdert å være av lokal verdi (*) eller nasjonal verneverdi (***).

Opprettelsen av verneområdene er med på å bidra til å sikre et nettverk av viktige leveområder for naturmangfoldet i norske skogøkosystem. I denne verneplanen er verneverdiene for mange av områdene knyttet til stor variasjon i skogtyper som bidrar til å fylle mangler i skogvernet. Det er gjort funn av flere arter av nasjonal interesse i områdene.

Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i verneforslag er innhentet i ulike registreringer og kartlegginger som ledd i skogvernarbeidet, blant annet dokumentasjon i *Narin-Lokalitetsdatabase for skogområder* eller gjennom andre naturtypekartlegginger.

De viktigste påvirkningsfaktorene på verneverdiene i skogområdene som foreslås vernet er generelt hogst og ulike typer utbygginger, eksempelvis veibygging, hyttebygging og utbygging av vindkraft, vannkraft og kraftlinjer. Vern av de foreslåtte områdene skal gjennom bestemmelser om slike tiltak sikre arealer med viktige vernekvaliteter og bidra til dekning av viktige mangler ved skogvernet. Områdene vil bidra til langsiktig og effektiv bevaring av levested for at stort antall truede arter, og dermed *redusere den samlede belastningen* på arter som har risiko for å dø ut. Verneforskriftene åpner for at flere pågående aktiviteter kan videreføres. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at verneverdiene forringes. For enkelte aktiviteter vil det derfor i tråd med prinsippene om *samlet belastning* være restriksjoner, slik at naturverdiene får en økt beskyttelse. Dette er også i tråd med prinsippene om *miljøforsvarlige teknikker og lokalisering*, samt *miljøforringelser* betaler der hvor det ut fra hensynet til verneverdiene er fastsatt bestemmelser om blant annet ferdsel og infrastrukturtiltak. Ut fra dagens kunnskap om arter og naturtyper i områdene vil de aktivitetene som i henhold til verneforskriftene kan videreføres, med liten grad av sannsynlighet ha vesentlig negativ innvirkning på disse artene, naturtypene og landskapselementene. Vernebestemmelsene tillater likevel ikke vesentlige inngrep i områdene. Miljødirektoratet vurderer det slik at vernet med stor grad av sannsynlighet vil føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Miljødirektoratet anser at *kunnskapsgrunnlaget* er i tråd med kravet i naturmangfoldloven § 8. Miljødirektoratet har ut fra en *føre-var-tilnærming* i verneforslaget vektlagt muligheten for flere påvirkninger av samme slag, eller en kombinasjon av flere ulike påvirkningsfaktorer (*samlet belastning*). Det foreligger ellers etter Miljødirektoratets oppfatning tilstrekkelig kunnskap om naturmangfoldet, påvirkningsfaktorer og effekten av vernet. Føre-var-prinsippet tillegges derfor ikke ytterligere vekt i denne saken.

For nærmere beskrivelse av verneverdier, påvirkningsfaktorer og effekter av verneforslaget, jf. naturmangfoldloven kapittel II, vises det til omtalen av det enkelte verneområde i kapittel 8.

Dersom områdene ikke vernes, vil fortsatt skogbruk være den mest aktuelle arealanvendelsen. Det vil da være sektorlover og skogbrukets egen sertifiseringsordning som skal ivareta hensynene til biologisk mangfold. Miljødirektoratet vurderer at en kombinasjon av skogbrukets egne miljøtiltak sammen med oppbygging av et nettverk av verneområder er en effektiv måte å sikre det biologiske mangfoldet i skog.

1.3.Andre interesser

Historisk har skogene blitt utnyttet i ulik grad til bl.a. skogsdrift, beite, jakt og friluftsliv. Det er ikke aktuelt at skogbruk skal fortsette i områder som vernes som naturreservater, men aktiviteter som f.eks. utmarksbeite, jakt, fiske og friluftsliv vil i stor grad kunne fortsette som tidligere.

Det går eksisterende veier inn i noen av de foreslåtte verneområdene, primært i form av gamle traktorveier, men også i noen tilfeller bilveier.

Det inngår eksisterende kraftledninger i flere av områdene. Kraftlinjer som krysser foreslåtte verneområder er omtalt under det enkelte område, og det er i verneforskriftene tatt inn standardbestemmelser som åpner for vedlikehold, oppgradering mv. av eksisterende kraftlinjer. Noen av områdene har vært på høring før Nasjonal ramme for vindkraft ble skrinlagt. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har for områder som opprinnelig var berørt av denne kommet med tilleggsuttalelse om at merknader knyttet til denne frafalles.

Det er påvist småkraftpotensiale i grensen til områdene Liabygda, Hellekleivåe og Bårvassåsen. Ingen av de aktuelle prosjektene blir direkte berørt av verneforslagene, og kun i området Liabygda kjenner vi til at det er mulige planer om utbygging.

Det er registrert mineralforekomster, i form av sand- og grusressurser innenfor ett av de foreslåtte områdene. Dette gjelder for området Hellekleivåe som berører grusforekomsten Eid. Det samme området ligger også inntil gamle Kittisland gruve og kobberforekomsten Kittisland som er en del av malmprovinsen Nore. Forekomsten er vurdert av NGU til å ha liten betydning som ressurs. Direktoratet for mineralforvaltning har meldt om at det ikke er interesser knyttet til grusforekomsten eller den gamle gruen som vil komme i konflikt med det foreslåtte verneområdet i Hellekleivåe. Det er ikke meldt inn interesse rundt utnyttelse av disse ressursene innenfor foreslått verneområde.

1.4.Planstatus

Arealene i denne verneplanen er avsatt som LNFR-områder i de respektive kommuners kommuneplaner med følgende unntak:

- Rupefjell og Seslinatten: Deler av området ligger inne i sikkerhetssone for Hengsvann skyte- og øvingsfelt.
- Trillemarka-Rollagsfjell: Et areal vest i tilbudsområdet er avsatt som nåværende fritidsbebyggelse i kommuneplan. Det er ikke utarbeidet noen reguleringsplan for området.

Verneforslagene i Trøndelag fylke berører arealer i reinbeitedistrikter.

Omtalen av planstatus i kapittel 8 begrenser seg til de områdene hvor det er avvik fra LNFR i kommuneplanen.

2. SAKSBEHANDLING

2.1.Generell bakgrunn

Vern av skog har i lang tid vært en viktig del av verneplanarbeidet i Norge. Det systematiske arbeidet med vern av barskog ble påbegynt i 1988. Grunnlaget for skogvernarbeidet har vært

bl.a. St.meld. nr. 68 (1980-81) *Vern av norsk natur*, St.meld. nr 46 (1988-89) *Miljø og utvikling* og St.meld. nr. 40 (1994-95) *Opptrapping av skogvernet fram mot år 2000*. Et viktig politisk grunnlag for dagens arbeid for økt skogvern er bl.a. St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*, hvor det ble lagt fram en strategi for økt skogvern. Meld. St. 14 (2015-2016) *Natur for livet* legger opp til en videreføring av det langsiktige arbeidet med skogvern, herunder økt frivillig skogvern. Stortinget behandlet meldingen 23. mai 2016, og ba regjeringen sette et mål om vern av både offentlig eid skog og frivillig vern av privateid skog til 10 prosent av skogarealet. Viktige naturfaglige evalueringer som ligger til grunn for prioriteringene i skogvernarbeidet er NINA rapport 54/2002, NINA rapport 535/2010 og NINA rapport 1352/2017.

2.2.Saksbehandlingsprosesser

Områdene som foreslås vernet har ulik historikk og har vært knyttet til ulike verneprosesser.

2.3.Frivillig skogvern på privateid grunn

Ved frivillig skogvern tilbyr skogeierne aktuelle skogarealer for vern. Grunneierne oversender tilbud om vern til vedkommende Fylkesmann. Det blir foretatt naturfaglige registreringer og utarbeidet skogtakster for de områdene der det er behov for det. På grunnlag av tilbud og de naturfaglige registreringene utarbeider Fylkesmannen forslag til avgrensning av verneområdet. På grunnlag av tilbud og mal for verneforskrift for naturreservater utarbeider Fylkesmannen forslag til verneforskrift som blir oversendt grunneierne for kommentarer. Det blir avholdt møter/befaringer der forslaget diskuteres nærmere. Miljødirektoratet oppnevner en skogsakkyndig som får i mandat å forhandle med grunneierne/grunneiernes representant. Ved enighet blir det utarbeidet avtale der erstatningssum, forslag til verneforskrift og avgrensning av verneområdet blir avklart. Fra avtaletidspunkt og fram til vernevedtak gjelder en vederlagsordning. Utbetaling av erstatningsbeløp skjer når vernevedtak er fattet.

De områdene som foreslås vernet gjennom frivillig vern, er ikke en del av en samlet verneplan. Felles for disse områdene er at de bygger på tilbud om frivillig vern fra de berørte grunneierne. I tabellen nedenfor er angitt tidspunkt for ulike stadier i verneprosessen for de ulike områdene.

Navn	Tilbudsår	Oppstart	Høring	FMs tilråding
<i>Liabygda</i>	2019	28.8.2019	6.11.2019	24.1.2020
<i>Stemnebøskogen</i>	2018	12.3.2019	12.9.2019	3.12.2019
<i>Bogane</i>	2018	12.3.2019	29.11.2019	10.3.2020
<i>Rupefjell og Selslinatten</i>	2017	26.3.2019	16.5.2019	11.3.2020
<i>Røsaaker</i>	2019	26.3.2019	12.12.2019	13.3.2020
<i>Rollagåsen</i>	2017	26.3.2019	14.11.2019	9.3.2020
<i>Korpen og Sagkollen (utv.)</i>	2018	6.4.2018	22.5.2019	15.8.2019
<i>Petersætra og Trestikledalen</i>	2017	21.5.2019	21.7.2019	15.8.2019
<i>Flisefyr-Hidalen (utv.)</i>	2018	26.2.2018	21.5.2019	9.3.2020
<i>Hellekleivåe</i>	2019	15.10.2019	19.12.2019	10.3.2020
<i>Trillemarka-Rollagsfjell (utv.)</i>	2019	18.3.2019	20.12.2019	12.3.2020

<i>Ultvedttjern (utv.)</i>	2016	19.3.2018	16.5.2018	12.3.2020
<i>Tofteskogen (utv.)</i>	2019	15.10.2019	19.12.2019	10.3.2020
<i>Sagåsen og Stueåsen (utv.)</i>	2018	10.5.2019	19.12.2019	10.3.2020
<i>Holene</i>	2019	10.5.2019	19.12.2019	10.3.2020
<i>Gyrihellere</i>	2019	10.5.2019	19.12.2019	10.3.2020
<i>Sæter</i>	2019	10.5.2019	19.12.2019	10.3.2020
<i>Holli</i>	2019	10.5.2019	19.12.2019	10.3.2020
<i>Finnskutt og Haugen</i>	2019	20.8.2019	19.12.2019	10.3.2020
<i>Matholhøgda</i>	2018	10.5.2019	19.12.2019	10.3.2020
<i>Vestfjella (utv.)</i>	2019	9.7.2019	19.12.2019	10.3.2020
<i>Lilleøya</i>	2019	10.5.2019	19.12.2019	10.3.2020
<i>Prestebakkefjella (utv.)</i>	2019	10.5.2019	19.12.2019	10.3.2020
<i>Burumtjern</i>	2019	10.5.2019	19.12.2019	10.3.2020
<i>Budeieberget (utv.)</i>	2019	24.5.2019	7.6.2019	15.8.2019
<i>Bårvassåsen</i>	2017	1.3.2019	4.4.2019	14.8.2019
<i>Vargøyia</i>	2018	1.3.2019	4.4.2019	14.8.2019

2.4.Saksgang

Områdene i denne verneplanen har hatt ulik saksbehandling fram til tilrådingen. Det er orientert om saksgangen under omtalen fra de forskjellige fylkene.

2.5.Konsultasjoner med Sametinget

Områder som tilrås i Trøndelag fylke ligger innenfor reinbeitedistrikt. Under omtalen for områdene Bårvassåsen og Vargøyia er forholdet til reindriften nærmere beskrevet. Protokoll fra konsultasjon mellom Fylkesmannen i Trøndelag og berørt reinbeitedistrikt følger som vedlegg til tilrådingen.

2.6.Forholdet til utredningsinstruksen, forvaltningsloven og saksbehandlingsreglene i naturmangfoldloven

Verneforslagene er utarbeidet i henhold til Utredningsinstruksen. I kapittel 1 og 2 begrunnes verneforslagene på overordnet nivå og sammenhengen med nasjonale og internasjonale mål om å ta vare på et utvalg av norsk natur belyses. Videre omtales kort hva som eventuelt skjer med verneverdiene hvis vernet ikke gjennomføres og hvilke virkemidler som eventuelt kan være relevante. I kapittel 5 vurderes samfunnsnyttene av verneforslagene på et overordnet nivå, sammen med økonomiske og administrative konsekvenser. I kapittel 6 og 8 omtales og vurderes generelle kommentarer og konkrete merknader til verneforslag for de enkelte områder fra berørte parter, myndigheter og interessegrupper. Etter avveining mellom områdenes verneverdier og andre samfunnsinteresser er det underveis i verneprosessen foretatt endringer i vernebestemmelser og avgrensning for foreslåtte verneområder.

Gjennomføringen i henhold til rundskriv T-2/15 om saksbehandlingsregler ved områdevern etter naturmangfoldloven, forvaltningsloven og utredningsinstruksen har medført

inkluderende prosesser som sikrer en vellykket gjennomføring. Aktuelle kommuner kan etter et vernevedtak søke om å få forvaltningsmyndighet i tråd med gjeldene politikk på området.

Gjennom verneplanprosessen er det foretatt en avveining mellom verneinteresser og andre bruker- og samfunnsinteresser. Verneforslaget er også i størst mulig grad tilpasset de ulike brukerinteressene i området. Kravene i naturmangfoldloven § 14 er således oppfylt.

3. VIKTIGE ENDRINGER UNDER BEHANDLINGEN AV VERNEPLANEN

3.1.Navn

Det er under høringene kommet innspill som foreslår endring av navn for noen av områdene. Skrivemåten tilrås endret for følgende områder:

Jyrihelleren endres til Gyrihelleren

Finnskutt-Haugen endres til Finnskutt og Haugen

Skruddudalen endres til Bårvassåsen

3.2.Avgrensning

Med bakgrunn i vurdering av høringsuttalelser, tilrås det mindre grensejusteringer for flere av områdene. Dette er omtalt under hvert enkelt område. Den største arealmessige endringen har skjedd i området Flisefyr og Hidalen med en endring av areal på ca. 100 daa og i Rupefjell og Selslinatten hvor totalt areal er utvidet med ca. 400 daa. Sistnevnte endring har vært sendt på en begrenset tilleggshøring.

I tillegg er det gjort mindre justeringer for områdene Liabygda, Rupefjell og Selslinatten, Petersætra og Trestikledalen, Korpen og Sagkollen, og Flisefyr og Hidalen.

Forhandlingene, for de områdene hvor disse ikke er fullført, kan medføre endringer i grenser og vernebestemmelser, jf. innspill som er kommet under høringen.

3.3.Verneforskriftene

Det er etter høringen foretatt noen mindre endringer i forslagene til verneforskrifter. Dette skyldes dels tilpasning til nyeste vernevedtak for naturreservater, dels kommentarer i innkomne høringsuttalelser og et generelt ønske om at forskriftene blir mest mulig like for forhold som gjelder samme tema. Ved større utvidelser av eksisterende naturreservater, tilrås verneforskriften opphevet og erstattet med en ny som omfatter hele området. For to av områdene tilrås utvidelser basert på eksisterende verneforskrift.

Miljødirektoratet vurderer at endringene ikke har betydning for avtalene om frivillig vern der det er inngått avtaler med grunneiere.

4. OPPHEVING OG ENDRING AV TIDLIGERE VERNEVEDTAK

Følgende eksisterende vernevedtak foreslås opphevet som følge av den nye verneplanen:

1. Forskrift 13.12.2002 nr. 1530 om verneplan for barskog i Øst-Norge, vedlegg 18, fredning av Korpen naturreservat, Larvik kommune, Vestfold
2. Forskrift 26. 06.2009 nr. 63 om verneplan for skog, vedlegg 8, fredning av Flisefyr-Hidalen naturreservat, Andebu kommune, Vestfold.
3. Forskrift 20.06.1986 nr. 4225 om fredningsbestemmelser for Ultvedttjern naturreservat, Ringerike kommune, Buskerud.
4. Forskrift 21.06.2019 nr. 828 om vern av Sagåsen naturreservat, Sarpsborg kommune, Østfold.
5. Forskrift 15.12.2017 nr. 2066 om vern av Vestfjella naturreservat, Aremark og Halden kommuner, Østfold.
6. Forskrift 14.02.2014 nr. 154 om vern av Prestebakkefjella naturreservat, Halden kommune, Østfold.
7. Forskrift 15.12.2017 nr. 2081 om vern av Budeiberget naturreservat i Nordre Land kommune, Oppland.

Følgende eksisterende vernevedtak foreslås endret som følge av den nye verneplanen:

1. Forskrift 5.12.2008 nr. 1302 om vern av Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat, Sigdal, Rollag og Nore og Uvdal kommuner, Buskerud,
2. Forskrift 10.6.2005 nr. 572 om verneplan for barskog, vedlegg 9, fredning av Tofteskogen naturreservat, Hurum kommune, Buskerud.

I tillegg foreslås endring av forskrift 11. desember 2015 nr. 1549 om vern av Badstudalen naturreservat, Lillesand kommune, Aust-Agder.

5. FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Miljødirektoratet avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte område. Naturreservatene som foreslås vernet er små verneområder. Det er lagt til grunn at kommunene skal tilbys å overta forvaltningsmyndigheten for slike områder. Aktuelle kommuner vil få tilbud om delegering av forvaltningsmyndighet for nye områder som opprettes som del av dette vernevedtaket, og som i sin helhet ligger innenfor kommunen. For eksisterende verneområder som nå utvides, endres forvaltningsmyndigheten ikke. Dersom aktuelle kommuner ikke ønsker slik myndighet vil forvaltningsmyndigheten ligge hos Fylkesmannen. Kostnader til merking av grenser, oppsyn m.m. vil dekkes innenfor ordinære budsjettposter.

Den viktigste budsjettkostnaden ved skogvern er erstatning til grunneier, i hovedsak for båndlegging av skog og påfølgende tap av hogstinntekt. Kostnadene til forvaltning og skjøtsel av skog som er vernet er derimot oftest begrensede. Skog som vernes som naturreservat vil i

de fleste tilfeller best opprettholde og videreutvikle vernekvalitetene ved fri utvikling uten at det er behov for aktive skjøtselstiltak.

I skogvernarbeidet vektlegges at de viktigste skogområdene bør fanges opp ved vern, slik at man sikrer effektiv oppnåelse av de vedtatte målene som er nevnt i kap. 1.1. Det blir ikke startet verneprosess for områder som er vurdert å ikke ha tilstrekkelige vernekvaliteter. For privateide frivillig vern-områder innebærer det at myndighetene takker nei til tilbud om vern.

For å sikre et godt og oppdatert faglig grunnlag for skogvernet gjennomføres regelmessig faglige evalueringer. Det er i 2017 sluttført en slik evaluering, som gir et oppdatert grunnlag for å gjennomføre skogvernet slik at det kan medvirke effektivt til å nå det nasjonale målet om å bevare et representativt utvalg av norsk natur og det nasjonale målet om å bevare arter og naturtyper.

Videre er det viktig med god oversikt over hvor de viktigste skogområdene befinner seg. Som grunnlag for skogvernarbeidet gjennomføres derfor systematiske registreringer av prioriterte skogtyper i skogvernet.

Vurdering av samfunnsnytte og samfunnsøkonomiske konsekvenser

Vern av områder etter naturmangfoldloven er å anse som varige tiltak som på ulike måter vil påvirke ulike samfunnsområder. Ettersom områdene som her vernes alle er under 500 km² i utstrekning, faller de ikke inn under kravene til utarbeidelse av konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven og tilhørende forskrift.

Naturen leverer viktige økosystemtjenester, både i form av bruksverdier og ikke-bruksverdier, herunder eksistensverdien av naturmangfoldet både for dagens befolkning og for framtidige generasjoner. Gjennom økosystemtjenestene gir naturen et essensielt bidrag til samfunnsøkonomiske verdier. Vern vil sikre at naturverdiene ivaretas på lang sikt. Norge har i tillegg forpliktet seg både nasjonalt og internasjonalt til å ta vare på naturmangfoldet.

Gjennomføring av verneforslaget vil derfor ha positiv samfunnsmessig betydning, og bidra til å oppfylle Stortingets vedtak i stortingsmeldingen Natur for livet (Meld. St. 14 (2015-2016)). Det skal likevel vurderes om vernet har konsekvenser for andre samfunnsinteresser.

Det er vanskelig å fastsette verdien av ivaretagelse av naturverdier og forringelse av natur i kroner og øre. Det betyr imidlertid ikke at disse effektene er uten samfunnsøkonomisk betydning. De vil inngå i vurderingen som ikke-prissatte effekter. Det er helheten av prissatte og ikke-prissatte effekter som må legges til grunn for beslutningsformål.

Områdene i verneplanen er gjennomgående små, noe som i utgangspunktet tilsier at konsekvensene for andre interesser er begrensede. Områdene er i kommunenes arealplaner i all hovedsak lagt ut som LNFR-områder. Kartlegginger av områdenes naturverdier er gjennomført som del av verneplanprosessen. I noen tilfeller er eksisterende data brukt som utgangspunkt for vurdering av verneverdi. Bruksinteresser er klarlagt gjennom høring av verneforslag og annen kontakt med berørte parter. I hovedsak er interessene knyttet til skogbruk, beite og jakt og annet friluftsliv. Med unntak av skogbruk, er disse aktivitetene fortsatt kan foregå innenfor rammen av verneforskriftene.

Vernet vil begrense de fremtidige mulighetene for bl.a. skogbruk, mineralutvinning og regulering av vassdrag. Det er ikke konkrete planer om mineralutvinning og regulering av vassdrag i noen av områdene i dag. Det er for øvrig i verneplanprosessen lagt vekt på å imøtekomme andre interesser gjennom avgrensing og forskriftsutforming.

Miljødirektoratet viser til at det i verneplanprosessen ikke er avdekket vesentlige negative samfunnsmessige konsekvenser av verneforslagene. Verneforslagene er videre justert på visse punkter for å imøtekomme og hensynta ulike interesser. Direktoratet mener at verneforslaget slik det nå foreligger har små negative konsekvenser. Samlet sett vurderer direktoratet det slik at de samfunnsøkonomiske konsekvensene av vernet vil være positive på sikt. Forslaget vil sikre natur som har en positiv samfunnsnytte, selv om denne ikke kan verdsettes. Forslaget vil samtidig bidra til oppfyllelse av nasjonale og internasjonale forpliktelser om å ivareta naturmangfoldet. Verneforslagene vil også sikre viktige områder for friluftsliv.

6. HØRING AV VERNEFORSLAGENE

Under omtalen av hvert enkelt område i kap. 8 framgår det hvilke lokale/regionale og sentrale høringsparter som har hatt verneforslagene til uttalelse.

Berørte grunneiere, rettighetshavere, kommuner, fylkeskommuner og andre instanser på fylkes- og regionnivå samt aktuelle lokale og regionale organisasjoner har hatt verneforslagene på høring.

Sentrale høringsinstanser som har hatt verneforslagene til uttalelse (det vil være noen variasjoner i om alle disse sentrale høringsinstansene har fått alle verneforslagene på høring): Landbruksdirektoratet, Språkrådet, Vegdirektoratet, Norges Luftsportforbund, Forsvarsbygg, Statens vegvesen, Jernbanedirektoratet, BaneNOR, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Kommunenes sentralforbund, Kartverket, Riksantikvaren, Direktoratet for mineralforvaltning, Norges Geologiske Undersøkelser, AVINOR, Luftfartstilsynet, Telenor, Oljedirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog, Norges Bondelag, Norsk Sau og Geit, Norges Skogeierforbund, Norskog, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, NHO Reiseliv, Norsk Industri, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Botanisk Forening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Zoologisk Forening, WWF-Norge, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådene Landsforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges handicapforbund, Norsk Organisasjon for Terrengsykling, Norges Naturvernforbund, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Norsk Biologforening, SABIMA, Norsk institutt for bioøkonomi) Norsk institutt for naturforskning, Biologisk institutt Universitetet i Oslo, Universitets naturhistoriske museer og botanisk hage, NTNU Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, NTNU Vitenskapsmuseet, NTNU Ringve botaniske have, Universitetet for miljø- og biovitenskap, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet og Villreinrådet i Norge.

Høringsuttalelser fra sentrale eller spesielt berørte instanser:

Forsvarsbygg har ingen merknader til planavgrensningen av verneforslagene. De har derimot en støttende kommentar til forslag til verneforskrifter som inneholder et unntak: *Bestemmelsene i § 5 annet ledd er ikke til hinder for:*

-Landing og start med Forsvarets luftfartøy.

Forsvarsbygg støtter at dette unntaket for Forsvarets luftfartøy inngår i verneforskriftene, ettersom det dermed blir et tydeligere samsvar med unntaket for militær operativ virksomhet: *"Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse- politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Unntaket gjelder ikke øvingsvirksomhet".*

Forsvarsbygg legger til grunn at militær operativ virksomhet i lufta også omfatter den treningsvirksomhet som er nødvendig for at Luftforsvarets enheter til enhver tid skal ha den beredskap og kompetanse som politiske myndigheter krever. Luftoperativ virksomhet må være beordret av operativ myndighet/ Forsvarets operative hovedkvarter. Det alt vesentligste av Luftforsvarets flyvninger vil være av operativ karakter.

Språkrådet, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Statnett: Uttalelser er gjengitt under det enkelte område der dette er aktuelt.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard peker generelt på viktigheten av å ivareta hensynet til mineralressursene i verneprosesser for å unngå båndlegging av mineralressurser innenfor verneområder og restriksjoner og/eller begrensninger på uttak av mineralressurser utenfor verneområder. Merknader til enkeltområder er gjengitt under hvert enkelt område.

Landbruksdirektoratet har i liten grad uttalt seg i forbindelse med disse områdene. Tidligere kommentarer fra Landbruksdirektoratet knyttet til muligheter for beite, og utsetting av saltstein i forbindelse med beite er ivaretatt gjennom standardformuleringer i verneforskriftene. Det samme gjelder muligheten for å søke om dispensasjon til motorfordsel i forbindelse med f.eks. utsetting av saltstein.

7. GENERELLE MERKNADER TIL VERNEFORSLAGENE

Høringsuttalelsene er oppsummert i kap. 8 under omtalen av hvert enkelt område. Under dette kapitlet tas opp uttalelser om generelle forhold knyttet til verneforslagene.

7.1. Miljødirektoratets kommentarer til verneforskriftene

Miljødirektoratets har følgende kommentarer til innholdet i verneforskriftene og til temaer som er tatt opp i høringene.

Forskriftenes innhold

Miljødirektoratet understreker betydningen av at en både ved utforming av verneforskrifter og forvaltning av områdene, herunder dispensasjonspraksis, legger til grunn et langsiktig perspektiv. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at naturkvalitetene forvitres. Det er også viktig at den økosystemtilnærmingen som er lagt til grunn i skogvernet reflekteres.

Verneforskriftene innebærer vern av all vegetasjon og alt dyreliv. Det er likevel åpnet for jakt, fiske og sanking av bær og matsopp. Ulike tiltak som kan endre naturmiljøet er forbudt. Dette innbefatter anlegg av ulike slag (midlertidige eller faste), men også tiltak som for eksempel drenering, kalking og gjødsling. For enkelte områder er det i verneforskriften åpnet for visse typer anlegg etter søknad.

Verneforskriftene innebærer et generelt hogstforbud, men det kan etter søknad gis tillatelse til hogst av etablerte plantefelt. I tilfeller der det ikke er aktuelt å ta ut plantede trær på kort sikt, kan det etter søknad gis tillatelse til en begrenset skjøtsel.

Motorferdsel er forbudt, men forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig motorferdsel i forbindelse med spesielt nevnte formål. Det understrekes at regelen om "nødvendig motorferdsel" skal håndheves strengt. Motorferdsel i tilknytning til militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, og gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten er tillatt. Dette gjelder ikke for øvingsvirksomhet i tilknytning til slike formål. Det er gjort en vurdering for hvilke områder det er aktuelt med en egen dispensasjonshjemmel for øvingsvirksomhet. Utgangspunktet har vært at det ikke er aktuelt å åpne for dette i små verneområder og verneområder som på grunn av sin topografi er lite egnet til slike aktiviteter.

Vedlikehold av eksisterende veier og anlegg, herunder bygninger og eventuelt andre installasjoner som er i bruk på vernetidspunktet, er tillatt. Med vedlikehold menes opprettholdelse av den standard veien, bygningen, anlegget o.a. hadde på vernetidspunktet. Vedlikehold omfatter ikke nybygging, oppgradering eller utvidelse. Vedlikehold av for eksempel vei omfatter således tiltak eller arbeid for å holde veien ved like eller opprettholde samme standard som på vernetidspunktet, uten at den endrer karakter. Miljødirektoratet vil ikke tilrå at verneforskriften henviser til vegklasser, da slike standarder kan endres over tid, men tilrår å opprettholde formuleringen om standard på vernetidspunktet. Tiltak som påføring av nytt grusdekke, grøfterensk, skifte av stikkrenner og lignende anses som vedlikehold. Motorferdsel i forbindelse med vedlikehold kan tillates etter søknad, og skal fortrinnsvis skje på snødekt mark.

Miljødirektoratet vil påpeke at restriksjonsnivået ikke er særlig forskjellig mellom de ulike områdene som her foreslås vernet, men da verneforskriftene for områdene er framkommet gjennom forhandlinger mellom de respektive Fylkesmennene og grunneierne, vil det måtte aksepteres at det blir enkelte forskjeller i utformingen av forskriftene. For de områdene der eksisterende verneområder inngår i verneforslagene, vil ny verneforskrift omfatte hele området. For disse arealene vil det kunne medføre større endringer i forhold til eksisterende verneforskrift. For noen områder med mindre utvidelser, opprettholdes eksisterende bestemmelser, som også vil gjelde for utvidelsesarealet.

Miljødirektoratet vurderer at mal for verneforskrifter for naturreservater ivaretar avveiningen mellom brukergruppene og de overordnede vernehensyn på en god måte.

Navn

Kartverket forutsetter at vernemyndigheten melder inn navnet på nye naturreservat til Kartverket for registrering i Sentralt stedsnavnregister (SSR) når vernevedtak er gjort, jf. § 15 i lov om stadnamn av 18. mai 1990 nr. 11. Kartverket forutsetter dessuten at kart over verneområdene produseres i samsvar med Miljødirektoratets produktspesifikasjon. Språkrådet viser til at offentlige instanser er bundet til skrivemåten i sentralt stedsnavnsregister. For å kunne bruke annet navn, er det behov for å reise formell navnesak.

Når det gjelder de endelige vernekartene, vil de bli produsert i tråd med gjeldende praksis. Når det gjelder innmelding av navn på nye verneområder i Sentralt stedsnavnregister, vises til kommentarene fra Klima- og miljødepartementet i foredrag til kgl. res. i desember 2015. Departementet viser til «*at Kartverket gjøres kjent med nye vernevedtak gjennom brev fra Klima- og miljødepartementet for å tinglyse vernevedtakene på berørte eiendommer. Da Kartverket også er ansvarlig for Sentralt stedsnavnregister, må det forutsettes at Kartverket samtidig sørger for innmelding til Sentralt stedsnavnregister.*»

Motorferdsel

Generelt skal motorferdsel i verneområder vurderes etter søknad.

Det er åpnet for uttransport av felt elg og hjort mv. i verneforskriften § 6. Miljødirektoratet vil understreke at motorisert uttransport av elg og hjort i utgangspunktet enten skal foregå manuelt eller ved bruk av lett beltekjøretøy hjemlet i § 6. Med lett beltekjøretøy i denne sammenheng menes mindre beltekjøretøy som f.eks. elgtrekk, jernhest og beltegående ATV. Det er i noen tilfeller åpnet for at uttransport av elg og hjort kan skje med ATV eller traktor på eksisterende traktorveier.

En eventuell tillatelse til bruk av annet motorkjøretøy enn nevnt over, hjemlet i § 7, skal vurderes nøye. Det reelle behovet, samt mulige påvirkninger på naturmiljøet skal vurderes. Forvaltningsmyndigheten kan i sin søknadsbehandling knytte tillatelsen til bestemte traséer. Dette vil særlig være aktuelt for uttransport av elg og hjort fra bakenforliggende områder. Det kan også innvilges flerårige dispensasjoner.

I områder med hytter er hovedregelen at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til transport av ved, materialer og utstyr på snødekket mark etter § 7. Slike tillatelser bør normalt styres til fastlagte traséer. Fastsetting av trasé bør gjøres ved søknadsbehandling eller som en del av utarbeidelse av forvaltningsplan. Motorisert transport i forbindelse med vedlikehold bør skje på snødekt mark med bruk av snøskuter. I unntakstilfeller kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til barmarkskjøring for transport av materialer til vedlikehold. Dette bør normalt være vedlikeholdsbehov av akutt karakter.

I verneforskriftens § 7 er det åpnet for at det etter søknad kan gis dispensasjon til motorferdsel knyttet til ulike formål. Der hvor bestemmelsene ikke spesifiserer om slik transport skal skje med beltekjøretøy på snødekt mark, med lufttransport eller på barmark, skal det ved vurderingen av den enkelte dispensasjonssøknad legges til grunn at transporten

fortrinnsvis bør skje med beltekjøretøy på snødekt mark eller med lufttransport. Transport på barmark er kun aktuelt når transport med beltekjøretøy på snødekt mark eller lufttransport er vanskelig gjennomførbart og forøvrig når det er spesielle forhold som tilsier det, og forutsetter at slik transport er vurdert å kunne gjennomføres uten skader på viktige verneverdier, naturtyper eller leveområder for arter.

Kraftlinjer

I områder med eksisterende energi- og kraftanlegg er utgangspunktet at anleggene skal kunne drives og vedlikeholdes på en sikkerhetsmessig og økonomisk forsvarlig måte.

Forskriftsmalene har standardbestemmelser som åpner for drift og vedlikehold av anlegg, og motorferdsel i forbindelse med akutt utfall på kraftlinjer. Forskriftsmalen fastsetter søknadsplikt for motorferdsel utover dette. Bakgrunnen for dette er at forvaltningsmyndigheten blant annet skal ha mulighet til å kunne styre hvilke typer kjøretøy som benyttes og til hvilken tid eller etter hvilken trasé kjøringen skal skje.

Foruten drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg, og nødvendig istandsetting ved akutt utfall, åpnes det for oppgradering/fornyelse av eksisterende kraftanlegg og kraftlinjer for heving av spenningsnivå og øking av linjesnitt dersom tiltaket ikke skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig.

I noen områder er det gjennom verneprosessen fremmet ønske om endringer og tilpasninger av standardbestemmelsene om motorferdsel i forbindelse med eksisterende energi- og kraftanlegg. Det er påpekt at standardbestemmelsene ikke åpner for lokale vurderinger av verneformål og brukerinteresser, og i flere områder er det fremmet ønske om at det gis en generell dispensasjon for nødvendig motorisert transport også for drift og vedlikehold av kraftlinjer. Det er i tillegg pekt på at bestemmelsene også må gjøres gjeldende for kraftlinjer som ligger inntil, men utenfor grensen for verneområdet.

Miljødirektoratet forholder seg til enighet på departementsnivå om bestemmelsene om drift og vedlikehold av kraftanlegg, og har justert forskriftene i tilrådningsen i tråd med formuleringer i nyeste vernevedtak. Miljødirektoratet ser imidlertid at det kan være behov for å se nærmere på bestemmelsene knyttet til motorferdsel i forbindelse med eksisterende kraftlinjer i og inntil verneområder. Det har i noen tilfeller, der verneområdegrensen er lagt inntil eksisterende kraftlinje, vært tatt inn bestemmelser som åpner for motorferdsel gjennom verneområdet dersom det har vært eneste mulige trasé. Miljødirektoratet ser at det kan være behov for å ta inn slike bestemmelser i noen verneforskrifter, etter en konkret vurdering av mulige traséer, og forholdet til verneformål og verneverdier i det aktuelle området. Når det gjelder motorferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold, vil det i mange områder være etablerte traséer, for eksempel traktorveier eller andre kjørespor som benyttes. Miljødirektoratet mener det for noen områder vil kunne vurderes å gi generelle unntak for kjøring der det finnes slike traséer, og der kjøringen ikke vurderes å ville medføre nevneverdig skade på verneverdiene. Etter Miljødirektoratets vurdering bør det i større grad gjøres konkrete vurderinger av bestemmelsene om motorferdsel i forbindelse med eksisterende kraftlinjer opp mot verneverdiene og behovet i det enkelte verneområde.

I denne verneplanen går det eksisterende kraftlinjer gjennom områdene Liabygda, Rupefjell

og Selslinatten, Finnskutt og Haugen, Lilleøya, Bårvassåsen og Vargøyia. Det er også kraftlinjer i Trillemarka-Rollagsfjell, Tofteskogen og Prestebakkefjella, men ikke innenfor arealene i utvidelsesforslagene. Områdene Sagåsen og Stueåsen, Sæter, Holli, Matholhøgda grenser til ryddebelte for kraftlinje.

Leting etter mineralske ressurser

Naturmangfoldloven § 41 sier at det som ledd i saksbehandlingen skal innhentes kunnskap om andre mulige verdier i området. Dette vil i hovedsak være å samle kunnskap som allerede er kjent, herunder informasjon om pågående næringer eller aktiviteter.

Dersom ny kunnskap i framtiden viser at det finnes viktige forekomster av mineralske ressurser i verneområdene, må eventuell utdrift av disse forekomstene vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle ut fra den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48. Denne lyder: *"Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot verne-vedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig."*

Den viktigste måten å få fram interessene knyttet til potensiell og planlagt utnyttelse av mineralressurser på, er høringsene som gjennomføres for det enkelte verneforslaget. I de fleste sakene finnes det fram til gode løsninger gjennom grensedraining og/eller tilpasning i forskriften. I de sakene der målet om økt skogvern (og grunneiers ønske om frivillig vern) må veies opp mot potensiell eller planlagt utnyttelse av mineralressurser, vil dette være avveininger som må avklares mellom departementene etter at Miljødirektoratet har avgitt sin tilråding til KLD.

Start og landing med luftfartøy

Miljødirektoratet vurderer at landing og start med luftfartøy er uønsket i naturreservater, og at dette bør tydeliggjøres og synliggjøres ved å ta inn et forbud i verneforskriften.

Gjennom forskrifter vedtatt ved kgl. res. 12.12.2014 ble Forsvarsbyggs ønske om at landing og start med forvarets luftfartøy gis automatisk unntak, tatt inn i forskriftene for skogvernområder. Miljødirektoratet har derfor lagt dette inn i alle forskriftene i denne tilrådingen. De aktuelle verneforslagene omfatter skog- og andre utmarksområder. En antar at landing og start eventuelt vil bli (meget) sjeldne foreteelser og ikke utgjøre noen trussel mot områdene som sådan.

Når det gjelder militær operativ virksomhet i lufta viser Miljødirektoratet til NOU 2001:15 Forsvarets områder for lavtflygning punkt 5.5.6.1 *Unntaket for militær operativ virksomhet i verneområder* hvor det fremgår hva som anses som operativ virksomhet. Miljødirektoratet legger denne tolkningen av begrepet militær operativ virksomhet til grunn.

Beiting

Landbruksdirektoratet har tidligere anført at dersom det er aktuelt med beite, bør det være generelt unntak for beite og utsetting av saltstein samt nødvendig motorferdsel i den forbindelse, samt unntak for uttransport av syke og skadde beitedyr.

Miljødirektoratet viser til at for de områdene der beiting er aktuelt, er det gjort en vurdering av om forskriften skal åpne for utsetting av saltsteiner. For de fleste områdene er det vurdert at dette er et tiltak som i liten grad berører verneverdiene i særlig grad, og det er derfor tatt inn en unntaksbestemmelse om mulighet for utsetting av saltsteiner. For noen områder vurderes dette tiltaket å ha betydning i forhold til verneverdiene, og for disse områdene kan det ligge noen begrensninger. Det samme gjelder oppsetting av gjerder; for de områdene der dette vurderes som aktuelt, er det tatt inn som spesifisert unntak i § 7.

Sykling og større arrangementer

Hovedregelen i frilufsloven er at det i skogområder er tillatt med sykling på vei eller sti når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. På fjellet er det også tillatt å sykle utenfor sti. I kgl. res. 12.12.2014 ble det åpnet for sykling (samt riding og bruk av hest og kjerre) på veier og stier i de fleste områder, ved at det i verneforskriftene ble tatt inn forbud mot sykling/riding/hest og kjerre utenom stier og veger merket på kart.

I tråd med føringene i friluftsmeldingen og tidligere vedtatte kgl.res. for skogvern tilrår Miljødirektoratet at det i forskriftene tas inn bestemmelser om at sykling (samt riding og bruk av hest) tillates på eksisterende stier og veier, dersom det ikke er særskilte naturfaglige hensyn som tilsier at sykling bør være forbudt på bestemte stier eller i bestemte områder.

Selv om regulering av sykling i skogområder følger av frilufsloven, mener Miljødirektoratet det er hensiktsmessig at regulering av sykling tas inn i verneforskriften sammen med regulering av andre aktiviteter i verneområdet, også i områder hvor det åpnes for sykling på alle eksisterende stier i området. I områder hvor det ikke finnes veier og stier gjelder et generelt forbud mot sykling og bruk av hest. Det fremgår av beskrivelsen av det enkelte område dersom det ikke finnes veier og stier i området.

Når det gjelder el-sykler rammes dette av forbudet mot motorferdsel i verneforskriftene. Det er foreløpig ikke gjort endringer i regelverket som gjelder el-sykler i frilufsloven eller i malen for verneforskrifter.

I nyere vernevedtak er bestemmelsene om arrangementer endret til kun å omfatte forbud mot større arrangementer.

Samiske interesser

Sametinget anførte til oppstart av verneprosesser i Trøndelag at det ikke må konsulteres på dette stadium i prosessen og at de vil vurdere behov for konsultasjoner senere.

Sametinget viser til at følgende forhold er av avgjørende betydning for at det kan gis tilslutning til verneforslagene:

- Formålet med vernet må også være å sikre grunnlaget for samisk kultur, herunder reindrift i reindriftsområder.
- Generelt unntak for bruk av beltekjøretøy på snødekt mark i forbindelse med utøvelse av reindrift.
- Generelt unntak for skjæring av skohøy, uttak av ris til gammer og uttak av materialer til duodji/tradisjonell samisk husflid.
- Generelt unntak for reindriftas nødvendige uttak for brensel og for vedlikehold av lovlig oppsatte reingjerder og annet reindriftsutstyr.

- Flerårslige dispensasjonstillatelser for terrengkjøretøy på barmark og helikopter ved utøvelse av reindrift.
- Bestemmelser om at samiske interesser skal ivaretas ved etablering av forvaltningsordninger.

Sametinget nevner at det er avklart at det skal være mulig å ta ut rilkuler fra bjørk i skogverneområder. Sametinget ber om at Fylkesmannen avklarer med berørte reinbeitedistrikt og eventuelt andre berørte samiske interesseorganisasjoner om behovet for konsultasjoner. Sametinget anfører videre at det nå begynner å bli mange skogvernområder og andre verneområder i Trøndelag. Det understrekes viktigheten av en god og smidig forvaltning som ivaretar de samiske interessen på en god måte jf. avtale mellom Sametinget og Miljøverndepartementet om retningslinjer for verneplanarbeid etter naturvernloven i samiske områder § 6.

I sin endelige uttalelse har Sametinget en merknad knyttet til formuleringen "*...uttak skal ikke foretas i kjerneområder vist i forvaltningsplan*", som gjelder for uttak av bjørk og småvirke for brensel på stedet og for vedlikehold av reingjerder og annet reindrifststyr. Sametinget anfører et det ikke er heldig at man henviser til på vernetidspunktet udefinerte områder og ber om at denne formulering tas ut.

Miljødirektoratet viser til at henvisningen til "*etter retningslinjer i forvaltningsplan*" er tatt ut fra bestemmeslene i de foreslåtte verneforskriftene. Verneforskriftene skal i så stor grad som mulig gi presise unntak fra forbud i verneområdene, og selv om en forvaltningsplan kan gi retningslinjer, skal forbudene fremgå av vernebestemmelsene. I noen tilfeller vil det likevel være behov for å vise områder eller stier/traséer på kart, enten på vernekartet eller på kart i forvaltningsplan. For naturtypeområder med forbud mot uttak av bjørk og småvirke ser Miljødirektoratet det som hensiktsmessig at disse områdene vises i forvaltningsplanen, jf. også omtale i kgl.res. 20.12.2019 punkt 6.4.

8. MERKNADER TIL DET ENKELTE OMRÅDE

MØRE OG ROMSDAL FYLKE

Det foreslås vern av ett nytt skogområde. Liabygda i Stranda kommune er tilbudt gjennom ordningen med frivillig vern fra private grunneiere.

1. Liabygda, Stranda kommune

Totalareal 144 daa, hvorav 120 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å verne eit variert skogsområde som inneheld trua og sjeldan natur. Området representerer fleire naturtypar med store verdier knytt til gammal kalkfuruskog. Skogen er velutvikla og med fleire kravfulle artar.

Tilbudsområdet er todelt og består av områdene Ansok øvre, som består av gammel furuskog verdisatt til svært viktig (A-verdi), og Liabygda-Rørene, som har kalkskog av svært viktig verdi (A). Begge områdene ligger i sørboreal vegetasjonssone og svakt oceanisk vegetasjonsseksjon. Berggrunnen har sure og harde gneiser, men også utfellinger av kalkspatmarmor.

Ansok øvre inneholder en stor, intakt og sammenhengende gammel kystfuruskog der noen av delområdene omtales som "urskognære", og som en av de eldste inntakte furuskogene på Sunnmøre. Den østlige delen har kalkspatmarmor i grunnen, noe som gjør at denne delen er mer lågurtpreget. Ellers er vegetasjonstypene en blanding mellom blåbær- og røsslyngskog på knauser. Øverset er det innslag av fattige myrsøkk. Det er stor treslagsvariasjon i området: Bjørk, furu, gran, gråor, hassel, hegg, morell, rogn, rognasal, osp og selje, med særlig grove dimensjoner på furu og osp (opp til 120 cm i diameter for furu). Død ved er et nøkkeelement i skogen i form av læger og en del grove gadder. Floraen er i lågurtskogen preget av arter som hengeaks, liljekonvall, lundgrønnaks, legeveronika, markjordbær, sannikel, skogburkne, skogfiol og med sumphaukeskjegg i rikere sig. Typiske gammelskogsarter som furustokkjuke og gulrandkjuke er funnet. Fugler som rødstjert og gråspett er funnet hekkende, sannynligvis også hvittryggspett og tretåspett.

Delområdet Liabygda-Rørene består av et intakt naturskogsmiljø med flere rødlistearter. Området består av en svært bratt furuskog som strekker seg fra fjorden og opp mot platået ved Brauta. Skogtypen her er definert som kalkfuruskog. Vegetasjonstypen er tørkeutsatt og med stedvis rik lågurtvegetasjon med innslag av røsslyng-mjølbbærknauser på bratte, konvekse rygger. I tillegg til furu finnes gråor, hassel, bjørk, morell, osp, rogn, rognasal og selje. Dødvedaspektet er velutviklet, med en del gadd og læger mot vest. I denne delen er det også vekselfuktig og mineralrik rasmark med mye strø. Av karplanter kan nevnes bergmynte, blåknapp, bråtestarr, hengeakks, kransmynte, liljekonvall, lundgrønnaks, legeveronika, markjordbær, myske, rødflangre, skogfiol, skogsalat, skogsvinerot, smørbukk, svarterteknapp

og tiriltunge. De rødlistede soppartene fagervokssopp (EN), furugråkjuke (VU), glattstorpigg (NT), lurvesøtpigg (NT) og rødtuppsopp (NT) er funnet, i tillegg til flere andre interessante arter som franskbrødsopp, lurvesøtpigg, rosaskiveslørsopp, blomkålsopp, duftvokssopp, liten sotgråhatt, skarp rustbrunpigg og svovelslørsopp.

Begge delområdene utgjør viktige deler av de unike og reliktprega furuskogene som strekker seg om lag 25 kilometer fra Stordalsholmen i nord til Fjøå i sør, på den sørvendte siden av Storfjorden i Stordal, Stranda og Norddal.

Området vil dekke opp regionale mangler på vern av kystfurskog og kalkskog samt vern av skog på høy bonitet, i lavlandet, med liten grad av påvirkning.

Inngrepsstatus:

Delområdet Ansok øvre har vært beitet over lang tid, men med lavere beitefrekvensde senere årene. Områder i de nedre delene her er også tydelig beitepreget og med engvegetasjon. Trolig på grunn av langvarig beitepåvirkning er det også bra med søyleeiner, som kan være opp mot 10 meter høye. Spor etter gammel plukkhogst finnes flere steder, med enkelte partier som også kan bære preg av gjenngroing med ungsog. I nedre del går det en kraftlinje ut til gårdene. Det er plantefelt med gran øst for delområdet. I delområdet Liabygda-Rørene er det spor etter gammel plukkhogst i de slakeste delene av lia. Ellers ingen spor etter inngrep.

Høring:

Verneforslaget ble sendt på høring til berørte grunneiere, Stranda kommune, Møre og Romsdal fylkeskommune, Norsk Botanisk Forening, Universitetet i Oslo, Norges Naturvernforbund, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet (NTNU), Den Norske Turistforening, Statens Vegvesen Region Midt, Forum for Natur og Friluftsliv Møre og Romsdal, Norges Skogeierforbund, Norges Bondelag, NHO Reiseliv, Natur og Ungdom, Norges Luftsportsforbund, Direktoratet for Mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal, Norsk Ornitologiske Forening, Norsk Industri, Norges Orienteringsforbund, Norges Fjellstyresamband, Luftfartstilsynet, Språkrådet, Riksantikvaren, Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO), Friluftsrådenes Landsforbund, Norsk Bergindustri, Norsk Biologforening, Norvest Nett AS, Statkraft SF, Kartverket, Statskog SF, Norskog, Norsk organisasjon for Terrengsykling, Norsk Zoologisk forening, Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet, Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet (NMBU), SABIMA, Forsvarsbygg, Norges Miljøvernforbund, Norges Handikapforbund, Avionor AS, Vegdirektoratet, Statnett SF, Stiftelsen Norsk institutt for naturforskning (NINA), Norges Jeger og Fiskerforbund, Møre og Romsdal Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Sau og Geit, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Norges Jeger- og Fiskerforbund Møre og Romsdal, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Møre og Romsdal Sau og geit.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn en høringsuttalelse til verneforslaget. Det er i tillegg arrangert folkemøte i forbindelse med høringen. Muntlig innspill her er tatt til etterretning med hensyn til avgrensing.

Norges vassdrags- og energidirektorat har kommet med innspill knyttet til en kraftlinje i det ene delområdet, og behovet for å ta inn standard formulering om drift og vedlikehold i

vernforskriften. NVE peker på at det kan være behov for skogrydding ved vedlikehold av kraftlinja. NVE har i tillegg uttalt i forbindelse med oppstartsmeldingen at det er gjennomført en digital kartlegging av potensiale for vannkraft i Ringsetelva som grenser inn til området.

I forbindelse med oppstartsmeldingen har Stranda kommune pekt på at verneforslaget grenser inn til område foreslått regulert til fritidsboliger. Kommunen mener også at det er uheldig med tanke på ev. framtidig utbedringer at verneforslaget går helt ned til FV650 Gravanesvegen. Kommunen mener også at det må være mulig å etablere karftverk i Ringsetelva uten at dette kommer i konflikt med et eventuelt skogvern. Kommunen har videre lagt vekt på at eiendom 5/2 nettopp er sertifisert etter PEFC-standarden, og at naturtypelokalitet med verdi A (svært viktig) ikke vil være egnet til å drive moderne skogbruk.

Også grunneierne har pekt på at det kan være aktuelt å søke konsesjon for kraftproduksjon i Ringsetelva.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen legger vekt på at både område for fritidsboliger i kommunedelplan for Stranda og en eventuell utbygging av Ringsetelva ligger utenfor verneforslaget, og at disse tiltakene ikke er omfattet av verneforskriften. Når det gjelder FV650 så bemerker Fylkesmannen at tilbudt område ligger over tunellen og ikke i kantsonen til selve vegtraséen. Det vil derfor ikke være i konflikt ved et eventuelt vern å utbedre denne. Hensynet til kraftlinjer vil bli ivaretatt gjennom verneforskriften.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Liabygda som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget, men med to mindre grensejusteringer for ikke å komme i konflikt med skogbruksinteresser. En snuplass og en sone på 5 meter fra vegskulder mot Ansokvegen tas ut etter direkte innspill fra grunneier.

Verneforskrift

Det er tatt inn standard formulering knyttet til drift og vedlikehold av energi- og kraftanlegg. § 4 Generelle unntak, i) Drift og vedlikehald av eksisterande energi- og kraftanlegg.

Fylkesmannen tilrår for øvrig forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med de endringene som beskrevet over etter høring.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet, hvor snuplass og kantsone mot landbruksveg tas ut av verneforslaget. Fylkesmannen har i sin tilråding kommentert i sin

tilråding at en eventuell utbygging av Ringsetelva vil ligge utenfor verneforslaget, og at dette tiltaket derfor ikke er omfattet av verneforskriften. Verneforskriften gjelder kun for det arealet som er omfattet av vernet. Naturmangfoldloven § 49 vil i så fall kunne regulere utenforliggende virksomhet som kan medføre skade inn i et verneområde. Fylkesmannen har i et eget notat til grunneierne gjort en vurdering på at en ev. utbygging ikke vil gi vesentlige konsekvenser for verneverdiene i det foreslåtte naturreservatet. Området er relativt bratt, og vegadkomst vil være naturlig fra eksisterende veg på østsiden av elva.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Liabygda:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Liabygda som naturreservat.

VESTLAND FYLKE

Det foreslås vern av to nye skogområder, Stemnebøskogen i Gulen kommune og Bogane i Kinn kommune. Begge områdene er tilbudt fra private grunneier som frivillig vern av skog.

Høring:

Områdene har vært sendt på separat høring, men følgende parter har mottatt begge verneforslagene: Sogn og Fjordane fylkeskommune, Vest Politidistrikt, Høgskulen på Vestlandet v/ avd. for naturforvaltning, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, Norges Jeger- og Fiskerforbund NJFF Sogn og Fjordane, Norges vassdrags- og energidirektorat, Sogn og Fjordane Bondelag, Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag, Sogn og Fjordane Skogeigarlag, Sogn og Fjordane Skogselskap, Sogn og Fjordane Turlag, SFE Nett, Forum for natur og friluftsliv Sogn og Fjordane, Sogn og Fjordane avd. Norsk Ornitologisk forening, Visit Sunnfjord, Statens vegvesen region vest, Forsvarsbygg, Norges jeger- og fiskerforbund, Technogarden (nødnett), NOTS, Stadnamntenesta på Vestlandet, Statnett, Avinor, Direktoratet for mineralforvaltning, Universitetsmuseet i Bergen, Den Norske Turistforening, Det Norske Skogselskap, Fortidsminneforeningen, Luftfartstilsynet, Norges geologiske undersøkelse (NGU), Norges Naturvernforbund, Norges Skogeierforbund, Norsk institutt for Naturforskning NINA, Norsk ornitologisk forening (NOF), Norsk Skogbruksforening NORSKOG, Riksantikvaren, SABIMA, Universitetet i Bergen v/ Geologisk institutt, Verdens Naturfond (WWF Norge).

2. Stemnebøskogen, Gulen kommune

Totalareal 1.365 daa, hvorav 925 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å ta vare på eit stort og lite påverka skogområda på kysten av Vest-Noreg, med sitt biologiske mangfald. Området er viktig for biologisk mangfald ved at den gamle kystfuruskogen her inneheld fleire skogs- og vegetasjonstypar, med ei kjerne av bjørkedominert boreonemoral regnskog med svært rike førekomstar av sjeldne, regnskogstilknytta lav og mosar.

Tilbudsområdet omfatter et skogområde som ble kartlagt og vurdert å ha store naturverdier i 2013. Tidligere er tilbudsområdet kartlagt som kystfuruskog med A-verdi, men ved kartleggingen i 2013 valgte man å fokusere på regnskogen, og med det et mindre avgrenset område. Kjerneområdet, kartlagt som naturtypen regnskog, er relativt stort med 283 daa og er beskrevet som sjelden i denne delen av fylket. Kartleggingsrapporten skriver at det sannsynligvis er langt til tilsvarende miljø. Basert på størrelse og arts mangfold er lokaliteten vurdert som en klart svært viktig lokalitet (A).

Det foreslåtte verneområdet ligger på nordøstsiden av Stemnebøfjellet på den sørøstre delen av Hisarøyna.

Innenfor kjerneområdet er småbregneskog totalt sett den vanligste naturgrunntypen, men det er også en del blåbærskog og dels også innslag av storbregneskog. Bergveggene virker gjennomgående ganske kalkfattige. Det er den fattige deltypen av regnskog som er gjeldene her, og i liten grad den rike.

Bjørk er samla sett vanligste treslag og dominerende i de nordvendte kløftene. I tillegg er det en god del furu, som stedvis er dominerende i sørøst. I tillegg forekommer rogn og osp mer sparsomt. Det er også forekomst av selje og gråor. Feltsjiktet er ikke spesielt rikt, men blant annet vokser det hinnebregne og raggtelg innefor området. Derimot er forekomstene av regnskogstilknyttede laver og moser uvanlig god. På kartleggingstidspunktet ble området, med unntak av Svanøy i Flora, vurdert å være den beste lokaliteten for fattig boreonemoral regnskog nord for midtre deler av Hordaland. Av moser så finnes det spredt med småhinnemose, grannkrekemose, storstyle, rødmuslingmose og småstyle. Av lav ble det gjort funn av skoddelav (NT), kystkorallav (NT). Kystvortelav vokser på en håndfull rognetrær i nord. I tillegg ble grå buktrinslav (VU) funnet to steder, i tillegg til forekomster av kyststry (VU), kort trollskjegg (NT), gammelgranlav, kattedotlav og skrukkelav. Det er potensial for flere kravfulle og rødlistede arter her. Skogen er for det meste i aldersfase, med overgang mot eldre optimalfase i nordvest av kjerneområdet. Det er til dels overraskende høgvokst og grov furuskog her, særlig i det østvendte dalføret. Her er det også sparsomt med dødt trevirke, inkludert gadd. En del algebelegg på lauvtrær, særlig i nord.

Området vil dekke opp regionale mangler på vern av temperert regnskog.

Inngrepsstatus:

Det er funnet rester av en gammel løpestreng øst i området. Det er forøvrig ingen andre tekniske inngrep i området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Gulen kommune, Nordre Gulen bondelag, Gulen Skogeigarlag, Gulen jeger- og sportsfiskarlag og Ytre Sogn turlag.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 3 høringsuttalelser til verneforslaget.

Forsvarsbygg uttaler at de ikke har merknader til verneforslaget.

Språkrådet skriver at det er tilrådelig å bruke navnet Stemnebøskogen naturreservat som navn på området. Hele naturreservatet ligger innenfor grensene til gården Stemnebø, gnr. 113 i Gulen kommune. I SSR er Stemnebø registrert som tilrådd gårdsnavneform.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viste i oppstartsmeldingen til Nasjonal ramme for vindkraft. Regjeringen har skrinlagt Nasjonal ramme for vindkraft, og NVE ber om at denne merknaden ses bort fra. NVE skriver videre at Fylkesmannen har etterkommet NVE og BKK Nett sine innspill om å endre grensen for området slik at kraftlinje i sør blir liggende utenfor området. BKK Nett ba om 16 meter ryddegate. NVE ber Fylkesmannen om å bekrefte at avstanden tilsvarer dette kravet. Hvis ikke det er tilfellet ber NVE om at bestemmelser knyttet til kraftlinje tas inn i verneforskriftens § 4.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) skriver i forbindelse av oppstartsmeldingen at det ikke er registrert viktige mineralressurser innenfor verneforslaget. DMF har derfor ingen merknader til forslaget om opprettelse av naturreservatet.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen bekrefter at de har tatt hensyn til NVE og BKK Nett sine innspill knyttet til kraftlinjen. Fylkesmannen skriver at grensa mot kraftlinja i sørøst er 8,5 meter fra linja, tilsvarende 17 meter ryddegate. Dette ble endret før området ble sendt på høring.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Stemnebøskogen som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Stemnebøskogen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Stemnebøskogen som naturreservat.

3. Bogane, Kinn kommune

Totalareal 653 daa, hvorav 445 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å ta vare på trua, sjeldan og sårbar natur i eit lite påverka skogsområde i Vest-Noreg. Her er rik og gamal edellauvskog med eik i veksling med røsslyngfuruskog og godt innslag av osp. Området har fleire raudlista artar, m.a. eikedyneke som har sin viktigste lokalitet på Vestlandet her.

Verneforslaget omfatter et skogområde som ble kartlagt og vurdert å ha store naturverdier som naturtypen *Gammel fattig edellauvskog*, med verdien A (svært viktig). Området ligger nord for Lykkjebøvatnet og beskrives som et område med et intakt preg med mye gammel og hul eik samt funn av flere kravfulle og truede arter. Artsmangfoldet i området er variert. Av treslag i området er rogn, gråor, hassel og alm (VU) registrert i tillegg til eik og furu. Av karplanter er blant annet arter som sanikel, hengeaks, grønneburkne, vivendel, skogsalat, vårmarihåd, ramsløk, junkerbregne, taggbregne, tannrot og myske m.fl. Flere arter i lungeneversamfunnet, skorpefiltlav (NT), vinterhette (NT), kystkantlav (EN) finnes også i lokaliteten som omtalt som den viktigste for arten eikedyneke (VU) på Vestlandet.

Området vil dekke opp regionale mangler på vern av gammel eikeskog i form av naturtypen gammel fattig edellauvskog, og til en viss grad også rik edellauvskog.

Inngrepsstatus:

Området er uten tekniske inngrep. Det er heller ikke innslag av gran i området.

Høring:

Verneforslaget ble sendt på høring til berørte grunneiere, Flora kommune, Flora Bondelag, Flora Skogeigarlag, Flora Jeger- og Fiskarlag og Flora Turlag.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 10 høringsuttalelser til verneforslaget, men ingen med konkrete merknader til verneforslaget.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Direktoratet for mineralforvaltning, Statens vegvesen, Statnett og Forsvarsbygg har ingen vesentlige merknader.

Språkrådet foreslår å gi naturreservatet navnet Lindvika naturreservat med bakgrunn i at Bogane kan forveksles med navnet Bugen som er et verneområde i Bremanger.

Fylkesmannens kommentarer:*Navn*

Fylkesmannen mener at Lindvika naturreservat ikke er aktuelt som navn siden det allerede finnes et Lindvik naturreservat i Eid kommune. Fylkesmannen tilrår derfor navnet Bogane som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Bogane:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Bogane som naturreservat.

VESTFOLD OG TELEMARF FYLKE

Det foreslås vern av 6 nye skogområder som naturreservat. Områdene er Rupefjell og Selslinatten i Notodden kommune i Vestfold og Telemark og Kongsberg kommune i Viken, Røsaker i Skien kommune, Rollagåsen i Tinn, Korpen og Sagkollen i Larvik, Flisefyr og Hidalen i Sandefjord kommune og området Petersætra og Trestikledalen i Holmestrand kommune i Vestfold og Telemark og Drammen kommune i Viken. Sistnevnte ble tilrådd mens området lå i Svelvik kommune i Vestfold. Områdene er tilbudt av private skogeiere som areal til frivillig vern. To av områdene er utvidelser av eksisterende verneområder.

Høring:

Områdene har vært sendt på separat høring, men følgende parter har mottatt alle verneforslagene: Vestfold og Telemark fylkeskommuner, AVINOR AS, Bane NOR SF, Den Norske Turistforening, Direktoratet for kulturminneforvaltning, Direktoratet for mineralforvaltning, Forsvarsbygg, Friluftsrådenes Landsforbund, Institutt for biovitenskap - Universitetet i Oslo, Kommunenes sentralforbund, Landbruksdirektoratet, Luftfartstilsynet, Natur og Ungdom, Naturvernforbundet, NHO Reiseliv, Norges Bondelag, Norges Geologiske Undersøkelser, Norges Handikapforbund, Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Luftsportsforbund, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Norges Miljøvernforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges vassdrags- og energidirektorat, Norsk Biologforening, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Botanisk Forening, Norsk Friluftsliv, Norsk institutt for bioøkonomi, Norsk institutt for naturforskning, Norsk Organisasjon for terrengsykling, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Sau og Geit, Norsk Zoologisk Forening, NORSKOG, NTNU Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, NTNU Ringve botaniske have, NTNU Vitenskapsmuseet, SABIMA, Statens Kartverk, Statkraft SF, Statnett SF, Stedsnavnetjenesten for Østlandet og Agderfylkene, Universitetets naturhistoriske museer og botanisk hage, Vegdirektoratet, WWF-Norge.

4. Rupefjell og Selslinatten, Notodden kommune i Vestfold og Telemark fylke og Kongsberg kommune i Viken fylke

Totalareal 16.026 daa, hvorav 12.773 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som har særlig betydning for biologisk mangfold på grunn av forekomst av et storområde med innslag av gammel produktiv furunaturskog og gammel brannpåvirket furuskog, samt til dels rik blandingsskog. Området har særskilt naturvitenskapelig verdi på grunn av forekomst av sjeldne og trua arter av sopp og lav knyttet til død ved av furu, gran og osp, herunder forekomst av mørk brannstubbelaav på brente furugadder.

Området preges av rolige åspartier med slake lier avbrutt av grunne, men flere steder trange og markerte bekkedaler. Bratte lisider inngår først og fremst mot Tysjøvatn i sør. Toppartet har også flere myrer og tjern. Berggrunnen domineres av fattig gneis og granitt, i vest også en tynn stripe med rikere amfibolitt. Løsmassedekket er tynt.

Området strekker seg fra mellomboreal til alpin vegetasjonssone i klart oseanisk seksjon. Fragmenter av de nedre liene mot Tysjøvatn i sør har også sørboreale trekk.

Den viktigste økologiske gradienten går mellom den mer åpne lisideskogen med furu og de mange trange bekkedalene med grandominans. Langs bekkedalene på østsiden av Selsli er forholdene såpass humide at en fuktighetskrevenne art som mjuktjafs inngår.

Fattige barskogtyper dominerer skogkledd mark. Lyngskog med knauser med lavskog dominerer på høyereliggende partier. Lisider og søkk har mosaikker av bærlyng- og blåbærskog, med innslag av fattig sumpskog. Myrene er overveiende fattige, men myrkanter og fuktsig med rikere vegetasjon finnes lokalt. Typisk for rike sig er innslag av breimyrull. For øvrig har bekkekanter og myrkanter gjerne dominans av blåtopp.

Rikere høgstaudeskog, svak lågurtskog og lågurtskog med løvblandet barskog finnes kun fragmentarisk, først og fremst i liene sør for Tyssjøhamrane. På relativt tørr lågurtmark i lisidene her inngår bl.a. knollerteknapp, tiriltunge, hvitveis, skogfiol, markjordbær, teiebær, skogstorkenebb, blåkoll, firblad, kranskonvall, olavsstake, bleikstarr, fingerstarr, storblåfjør, skogmarihånd og brudespore. Unntaksvis inngår også blåveis, vårerteknapp, flekkgrisor, kattedot og tysbast. På fuktigere mark inngår bl.a. mjødurt, hvitbladtistel, sumphaukeskjegg, gulstarr, korallrot, skogrørkvein og blåtopp.

Avgrenset areal domineres av eldre naturskog, men ungskog etter nyere hogstinnngrep forekommer stedvis. Disse er tatt med av arronderingsmessige årsaker. Av størst betydning er en stor hogstflate ved Nordstulbrakka i nordvest, hogstinnngrep rundt Bjørndalshytta i øst og en hogstflate rett sør for Selslinatten.

Høyereliggende småvokst og lavproduktiv fjellskog dominerer toppområdet og øvre deler av lisidene. Mer produktiv skog finnes på blåbærmark langs bekkedaler og sørvendte lisider, samt i de nedre deler av lisidene under 600 m o.h. Fjellskogsarealene på koller og toppområder er gjerne glissen barblandingsskog med svak til god sjiktning. Typisk er spredte eldre furutrær, ispedd en del furugadd, med fleraldret undersjikt av gran og/eller ungfuru. Stedvis også enkelte furulæger, men i store partier mangler slike. Langs friskere søkk er gjerne skogen mer kompakt og mer grandominert. Her er gjerne sjiktningen god, men gamle grantrær finnes i liten grad. Granskogen begynner å produsere en del fersk død ved, stedvis inngår også enkelte restelementer etter tidligere skog-generasjoner i form av grove og godt nedbrutte granlæger.

Nedover i lisidene blir skogen gradvis mer produktiv og det inngår flere bestander med høyreist produktiv furuskog. Som følge av varierende påvirkningshistorikk, varierer

furuskogen fra nokså ensaldra bestand i sen optimalfase, til partier med god aldersspredning og stor andel gamle trær. Stedvis på blåbærmark inngår også høyreist furu på 45-50 cm i brysthøydediameter, der også enkelte svært grove eksemplarer opp mot 85 cm finnes rundt Brennåsen. Typisk også for de nedre lisidene her er jevnt innslag av gadd og gamle trær på landskapsnivå, men lite liggende død ved.

Den rike blandingsskogen i liene sør for Tyssjøhamrane er avvikende i forhold til barskogen i området forøvrig. Her er det stor treslagsblanding med innslag av osp, rogn og selje, samt buskformet gråor og hegg. Stedvis er det mye død ved av osp (i samme råtestadium) felt av bever. Gran og furu har oppnådd dimensjoner på opp mot 50 cm brysthøydediameter, mens osp er opp mot 40 cm brysthøydediameter. Store deler av furuskogen bærer preg av tidligere branner, dette ses først og fremst på gamle kelogadder, der en stor andel har gamle brannspor og utgjør viktige nøkkelelementer for bl.a. branntilknyttede lavarter.

Artsmangfoldet i området betegnes som middels rikt med tanke på størrelsen. 16 rødlistearter er funnet. Svært artsrike kjerner er ikke påvist, og potensiale for slike er lavt. Typisk for området er spredte funn av naturskogsarter knyttet til gamle trær og død ved av furu og gran. Mest spesielt og verdt å trekke frem er innslag av skyggefulle østvendte bekkedaler med innslag av mjuktjafs (VU) og tallrike brente furugadd der flere har mørk brannstubbela (VU).

Forøvrig inngår mer vanlige naturskogsarter som gubbeskjegg (NT) og spikeskjegg (NT) spredt på grantrær. Knyttet til død ved av gran er duftskinn, svartonekjuke (NT), rosenkjuke (NT), lamellfiolkjuka (NT) og rynkeskinn (NT) påvist. På furu er furustokkjuka, flekkhvitkjuka (NT), tyrikjuka (NT), taigapiggskinn (NT) og ulvelav (NT) notert. Ingen av disse artene er påvist i særlig rike bestander, kun spredt og enkeltvis. I blandingsskogen sør for Tyssjøhamrane inngår også eggegul kjuka på ospelåg. Området har i kraft av sin størrelse og gammelskogsdominans også betydning for arealkrevende gammelskogsarter som storfugl, lavskrike og tretåspett. Hønehauk er også påvist i området.

Rupefjell og Selslinatten omfatter et stort sammenhengende areal med høyereliggende barskog med middels utviklet skogstruktur og arts mangfold. Eldre svakt utviklet naturskog dominerer, men også kiler av nyere hogstinngrep finnes stedvis langs kantene. Områdets verneverdi ligger først og fremst i innslaget av gammel produktiv furuskog og rik blandingsskog i de nedre liseavsnittene, samt knyttet til gransøkk med høy luftfuktighet. Forøvrig domineres arealet av lavproduktiv og marginal fjellskog av mer begrenset verdi og potensial.

Sett i sammenheng med nærliggende furudominerte skogområder som Barmen og Fjellstulfjell, er Rupefjell og Selslinatten mer lavproduktivt på store deler av arealet, samtidig som det har noe svakere utviklet skogstruktur/arts mangfold/potensial enn disse. Rupefjell og Selslinatten utgjør likevel et viktig supplement i en nasjonal kjerneregion for gammel furuskog, spesielt de mer produktive furuskogs-arealene. Rupefjell og Selslinatten vurderes på bakgrunn av dette som regionalt verneverdig (**).

Det er ikke påvist rødlistede naturtyper av betydelige areal innenfor verneforslaget. Av mangler i skogvernet fyller arealet først og fremst mangelen storområde og på deler av arealet mangelen gammel furunaturskog og furuskog på høy bonitet (blåbærfuruskog). Totalt regnes området til å ha middels mangelloppfyllelse.

Inngrepsstatus:

Det går flere merkede stier i området, bl.a. opp mot Selslihytta. En større del av området inngår i Hengsvatn skytefelt. En kraftgate krysser gjennom området. Det er en 300kV-linje med ryddesone på 20 meter til hver side fra senter. I tillegg er det tre bygninger ved Selsli, to hytter og en selvbetjent turisthytte. Det ligger også en hytte vest for Langevatn. Alle disse ligger i Notodden. Det ligger også to hytter innenfor arealet i Kongsberg. Det går tre traktorveger inn i området på Notoddensiden, og en i Kongsberg. Det er dessuten en del enkle dirftsveier bygd i forbindelse med kraftlinja. Disse går i all hovedsak i ryddesona, og må benyttes ved vedlikehold og tilsyn av den.

Planstatus:

Området ligger i gjeldende kommuneplaner for Kongsberg og Notodden kommuner som LNF-område. Deler av de to sørligste eiendommene som er tilbudt i Notodden kommune ligger inne i båndleggingssone for Forsvaret.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Kongsberg og Notodden kommuner, Telemark fylkeskommune og Buskerud fylkeskommune, Kongsberg JFF, Kongsberg og Omegn turistforening, Nedre Telemark Bonde- og småbrukerlag, Notodden JFF, Notodden skogeierlag, Notodden Turlag, Sandsvær og Kongsberg skogeierområde, Knuteløpskomiteen, Buskerud fylkeslag av NBS, Buskerud Bondelag, Buskerud botaniske forening, Buskerud Natur og Ungdom, Buskerud Sau og Geit, Buskerud Skikrets, Kongsberg Energiselskap AS, Forum for natur og friluftsliv i Buskerud, Grenland friluftsråd, Glitre Energi Nett AS, Notodden energi, Forum for natur og friluftsliv Telemark, NJFF Telemark, NJFF Buskerud, Naturvernforbundet i Buskerud, Naturvernforbundet i Telemark, NOF Buskerud, NOF Telemark, NVE Region Sør, Statskog SF Kongsberg, Skagerak Energi AS, Skagerak Kraft, Statens Vegvesen Region Sør, Telemark Bonde- og småbrukerlag, Telemark Bondelag, Telemark Botaniske forening, Telenor Servicesenter for nettutbygging, Buskerud Orienteringskrets, Telemark Orienteringskrets, Telemark Sau og Geit, Telemark Turistforening og Viken Skog.

Området ble sendt på tilleggshøring med forslag om arealendringer 18. september 2019. Det ble da foreslått å ta inn noen nye mindre arealer samt å sette områdene som berørte skytefeltet på vent.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 10 høringsuttalelser til verneforslaget.

Riksantikvaren og Bane NOR har avgitt uttalelse men har ingen merknader til verneforslaget.

Telemark fylkeskommune uttaler at de kjenner til to automatisk fredete kulturminner innenfor verneområdet, i form av to kullgroper. Fylkeskommunens vurdering er at disse vil bli ivaretatt gjennom vernebestemmelsene, og de har derfor ingen merknader til høringsforslaget.

Buskerud Orienteringskrets uttaler at de etter kontakt med lokal orienteringsklubb i Kongsberg kan melde at verneforslaget antas ikke å få konsekvenser for deres aktivitet.

Grunneier på Øvre Haave har bedt om at avgrensning endres rundt Nordstulbrakka, slik at hytte og traktorveg blir liggende utenfor foreslåtte verneområde, dvs. en reduksjon på ca. 10 daa. Grunneier ber også om en mindre justering på punktet knyttet til sykling og bruk av hest, samt et ønske om å få inn bestemmelser knyttet til bruk av området i miljøtilpasset reiselivsvirksomhet.

Forsvarsbygg viser til at verneforslaget berører Hengsvann skyte- og øvingsfelt (SØF), dekker det meste av skytefeltets vestsida og overlapper feltet med 3500 daa, noe som tilsvarer ca. 10% av skytefeltet. Forsvarsbygg legger også vekt på at skytefeltet allerede er omkranset av de to naturreservatene Fjellstulfjellet og Barmen i Kongsberg.

Forsvarsbygg peker videre på at Hengsvann SØF er avsatt til arealformål *Forsvaret* i kommuneplanen for de berørte kommunene. Feltet leies til forsvarsformål fra henholdsvis Statskog og tre private grunneiere. Feltet er ett av Forsvarets prioriterte skytefelt. Nasjonal helhetlig gjennomføringsplan for skyte- og øvingsfelt klassifiserer feltet som en regionalt viktig kapasitet, prioritert for modernisering og oppgradering for å dekke Forsvarets fremtidige behov. Feltet har skytebanekapasitet for både lette og tunge våpen, og er blant relativt få skutefelt i Norge som kan dekke dette behovet. Hengsvann nyttes av mange av Forsvarets avdelinger i Sør- og Øst-Norge. I prinsippet er Hengsvann SØF åpen for allmenn ferdsel, men sivil flerbruk må til enhver tid innrette seg etter Forsvarets skilting, merking og øvrige henvisninger. Blindgjengerfelt på ca. 5000 daa ligger midt i skyte- og øvingsfeltet. Dette feltet kommer ikke i kontakt med verneforslaget.

Forsvarsbygg skriver at feltet har høyt bruksvolum, tilnærmet daglig på virkedager. Forsvaret benytter også mange av årets helger for gjennomføring av planlagte øvingsprogrammer. De 17 skytebanene er lokalisert sør og øst for Hengsvann (på Kongsbergssiden), men sikkerhetssoner under skarpskyting strekker seg vestover fra banene og dekker tidvis store deler av feltets arealer mot vest og nordvest. Sikkerhetsmaler under skyting beslaglegger store arealer som ikke kan brukes til øvingsterreng, og Forsvaret må oppsøke de deler av Hengsvann som av sikkerhetsmessige hensyn kan nyttes til felmessige øvelser. I tillegg gir leieavtalene med private grunneiere på Telemarksiden ytterligere begrensninger for Forsvaret. Forsvarsbygg skriver derfor at det er avgjørende at verneforslaget ikke vil begrense øvingsarealet ytterligere. Verneforslaget berører de delene av Hengsvann SØF som brukes til øvingsområde. Her gjennomføres det feltemessige øvelser, leirslagning og bruk av løssammunisjon gjennom hele året. Manøvrering med kjøretøyer skjer til alle årstider på veier og traséer, og med snøskuter, ATV og beltevogn i terreng. I forbindelse med feltøvelser er det behov for graving av enkle stillinger og terrengtilpasninger. Det vil også være behov for å kunne etablere improviserte skytebaner til bruk for håndvåpen med blåplastammunisjon. Feltets yttergrense markeres i tillegg med skilt og merkegate i terrenget.

Forsvarsbygg oppsummerer sin uttalelse med at leieavtaler med private grunneiere, blindgjengerfeltet og sikkerhetssoner under skarpskyting, gir begrensninger på Forsvarets fleksibilitet i bruk av arealene i skyte- og øvingsfeltet til øvingsformål. Forslaget om opprettelse av naturreservatet i Notodden vil gi restriksjoner på arealbruken som ytterligere vil forsterke dette. Hengsvann SØF er avsatt til arealformål Forsvaret i kommuneplanene for berørte kommuner. I reguleringsplan for feltet er forsvarsformål videreført for hele området. Forsvarsbygg aksepterer derfor bare etablering av et naturreservat innenfor feltets grenser dersom Forsvaret kan beholde alle rettigheter til bruk av feltet. De unntakene som er listet i forslag til vernebestemmelser mener Forsvarsbygg ikke er tilstrekkelige. Tilsvarende gjelder for et vern som grenser inn til skytefeltgrensen. Dersom fylkesmannen vil gå videre med verneforslaget, ønsker Forsvarsbygg direkte dialog om utforming av forskriften og avgrensningen av verneområdet slik at Forsvarets hensyn blir fullt ut ivarettatt.

Statnett SF er berørt ved at verneområdet er foreslått lagt over det klausulerte ryddebeltet for skog / byggeforbudsbeltet til 300 kV – transmisjonsnettledningen mellom Tokke og Flesaker transformatorstasjoner. Klausuleringsbeltet til ledningen er 40 meter bredt, 20 meter til hver side for senter av ledningen. Statnett har konsesjon til å eie, drifte og vedlikeholde transmisjonsnettledningen, og har ervervet rettigheter til dette gjennom ekspropriasjonsskjønn og minnelige avtaler. I Statnetts rettigheter inngår også retten til transport med motoriserte kjøretøy og rett til rydding av skog, herunder nødvendig felling av trær i skrått sideterreng utenfor ryddebeltet av hensyn til forsyningssikkerheten til ledningen. Statnett SF ba i uttalelsen til varsel om oppstart av verneplanarbeidet om at ledningens konsesjonsgitte klausuleringsbelte ble unntatt fra vernet i tillegg til 100 meter til hver side fra senter av ledningen med hensyn til muligheter for fremtidig utvikling av transmisjonsnettet. Fylkesmannen avviste dette og argumenterte med at det ville medføre en uønsket arrondering av verneområdet i tillegg til mindre vernet areal. Statnett tar Fylkesmannens vurdering til orientering. Fylkesmannen har åpnet for at Statnett kan opprettholde og drifte driftsveiene som finnes i området. Fylkesmannen har videre merket av hele det klausulerte ryddebeltet i vernekartet og skriver at dette omfatter ledninger, ryddesone og driftsveier. Statnett er fornøyd med å kunne opprettholde og drifte disse veiene uten søknad, men gjør oppmerksom på at driftsveiene strekker seg et godt stykke utenfor det klausulerte ryddebeltet for ledningen. Hovedveien vises på vedlagt kart. I tillegg kommer tilkomstveier fra hovedveien til hver enkelt mast på ledningen.

Statnett SF viser også til uttalelse i forbindelse med varsel om oppstart og gjentar ønsket om at nødvendig motorferdsel i forbindelse med drift, vedlikehold, oppgradering og fornyelse gis et generelt unntak fra ferdselsbestemmelsene i verneforskriftens § 6. Slik nødvendig motorferdsel har foregått siden ledningen sto ferdig i 1962 og vil måtte fortsette på samme måte. Statnett kan anslå omfanget av årlig transport etter etablerte traséer, noe som kan tas inn i verneområdets forvaltningsplan. Under normale forhold vil det stort sett dreie seg om 1 tur på barmark per år. Dette vil i så fall tilfredsstille myndighetenes ønske om å ha kontroll på Statnetts motoriserte transport i verneområdene. Fylkesmannen skriver i sin vurdering at de ikke ønsker å åpne for et slikt generelt unntak og legger til grunn standard bestemmelser som Miljødirektoratet har bestemt skal være med i reservater der det går kraftlinjer. Statnett har

vært i kontakt med Miljødirektoratet og har fått fortalt at forskriftsmalen som det vises til ikke er en offentlig godkjent mal, men er laget som et arbeidsdokument og et verktøy i forbindelse med utforming av verneforskrifter (det bes om at Miljødirektoratet kommer med en presisering på dette). Fylkesmannen har derfor anledning til å utforme forskriften på en slik måte som en selv mener er fornuftig, noe som også blir gjengitt i Miljødirektoratets veileder for opprettelse av verneområder.

Statnett skriver videre at de har forståelse for at det er et sterkt ønske om å unngå unødige terrengskader i verneområder, men mener at en ordning med søknadsplikt ikke er noe godt virkemiddel. Det bør være mulig å oppnå ønskelig forutsigbarhet og kontroll gjennom utarbeidelse av enkle transportplaner for verneområdene. En slik ordning kan underbygges med at det i praksis ikke kan gis avslag på motorisert ferdsel i forbindelse med nødvendig drift og vedlikehold av samfunnskritisk infrastruktur. Statnett foreslår videre at det i stedet kan gis en generell dispensasjon betinget av at Statnett vurderer transporten i forkant av det enkelte oppdrag, f.eks. valg av kjøretøy i forhold til oppdragets art, tidspunkt, forhold i terrenget, ønsket om skånsom ferdsel og hensyn til personellsikkerhet, der bakketransport så langt det er mulig skal følge etablerte traséer. En vil da oppnå det samme som i en prosess med søknad og tillatelser, men det blir mindre byråkrati og administrasjon for både ledningseier og forvaltningsmyndigheten. Dette er krav som uansett er forankret i både naturmangfoldloven §§ 11 og 12 og motorferdselloven § 8 som omhandler kostnader ved miljøforringelse, valg av miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, samt generell aktsomhet og hensyn for å unngå skade på naturmiljø. Statnett å presisere at motorisert ferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av transmisjonsnett er av begrenset omfang. Transporten er likevel tvingende nødvendig av hensyn til forsyningssikkerheten for elektrisk kraft. Transmisjonsnett dekker hele landet, og berører et stort antall verneområder. En generell søknadsplikt for motorisert ferdsel i disse områdene vil samlet medføre et betydelig merarbeid både for Statnett og forvaltningsmyndighetene, sannsynligvis uten nevneverdig gevinst.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har uttalt seg til tilleggshøringen, og peker her på at forskriftene mangler bestemmelser knyttet til motorisert ferdsel i forbindelse med planlagt drift og vedlikehold av kraftlinjer. De viser videre til at det går en 300 kV-transmisjonsnettlinje gjennom området. På strekningen som er berørt av verneforslaget har Statnett etablert tilkomstveier som har vært brukt i 60 år. Vedlikehold av kraftnettet på denne strekningen er som regel begrenset til en tur i året. Statnett har ledningsnett over hele landet. Med økende antall verneområder bidrar det til betydelige ekstrakostnader for Statnett i forbindelse med planlegging av vedlikeholdet, når de må søke om unntak i forkant. I miljødirektoratets veileder 481 begrunnes søknadsplikten for en motorisert transport for planlagt vedlikehold med at forvaltningsmyndigheten skal kunne styre bruk av kjøretøy, valg av trasé og tidspunkt i det vernede området. Statnett ber i stedet om et generelt unntak for motorisert transport betinget av at Statnett vurderer transporten i forkant av hvert enkelt oppdrag inkludert blant annet valg av kjøretøy, tidspunkt og trasé. Dette kan gjennomføres via en utarbeidelse av en transportplan. NVE støtter forslaget til Statnett om generelt unntak fra ferdselsbestemmelser for motorisert ferdsel knyttet til drift og vedlikehold.

Viken Skog har uttalt seg på vegne av en av grunneierne. De peker på at hytta som er omtalt som Sørsetra i verneforskriften heter Flesksbu, og at forskriften bør endres på dette punktet. Viken Skog har også levert kartfiler med traséer for skuterpreparerte skiløyper. De legger vekt på at disse må kunne ryddes, merkes og vedlikeholdes. Videre ønskes mulighet for å kunne søke dispensasjon for omlegging av traséer hvis dette blir nødvendig. Det bes også om at det må være mulig å søke om å få kjøre opp disse skiløypene gjennom vinteren. Det pekes på at traséene kjøres litt ujevnt, men årlig.

WWF har uttalt seg til tilleggshøringen. De er positive til å ta inn de nye arealene som ble foreslått, men viste samtidig til at de mest verdifulle delene av verneforslaget ligger innenfor den delen av området som omfattes av Hengsvann skytefelt og ber om at disse arealene i tas inn igjen.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Rupefjell og Selslinatten som i høringsforslaget.

Avgrensing

Det er gjort noen endringer i areal etter høringen. Disse endringene har vært sendt på en begrenset høring i etterkant av høringsrunden.

- Det tas ut noe areal rundt to hytter på eiendommene gnr./bnr. 95/1 og 96/3. På førstnevnte eiendom er det dessuten tatt ut noe areal med ungskog og traktorveier.
- Det tilbys et areal på ca. 180 daa på eiendommen gnr./bnr. 96/2 ved Åstjønn og Breidstulkollen.
- Det tilbys et areal på ca. 165 daa på eiendommen gnr./bnr. 96/1 sør for Breidstulkollen.
- Det tilbys et areal på ca. 80 daa på eiendommen gnr./bnr. 96/1 øst for Breidstultjønn som bidrar til å binde sammen området.

Når det gjelder innspillet fra Viken Skog gjeldende for gnr./bnr. 144/1 i Kongsberg, så har Fylkesmannen tatt dette til følge og endret vernekartet slik at stier og skiløyper skal være korrekt inntegnet

Verneforskrift

Statnett har vist til at hoveddriftsveien langs kraftlinja i stor grad går utenfor ryddesonen. Fylkesmannen har derfor lagt denne inn i vernekartet og åpner for at denne kan vedlikeholdes som i dag uten søknad, jf. § 4 g. Fylkesmannen er innforstått med at det finnes tilførselsveier til den enkelte mast utenfor ryddesonen. Disse framgår ikke av vernekartet, men inngår og kan benyttes på samme måte. Motorferdsel må det imidlertid gis dispensasjon for etter § 7 m.

Slik Forsvaret hadde beskrevet den aktiviteten som foregår i dette området, da særlig på barmark, mente Fylkesmannen at dette var vanskelig å forene med et vern som naturreservat. Fylkesmannen tok derfor foreløpig dette arealet på 2680 daa ut av verneforslaget. Det har i etterkant vært ført forhandlinger mellom Forsvaret og Miljødirektoratet. Partene har blitt enige om en løsning som innebærer at reglene for Forsvarets bruk av skyte- og øvingsfeltet

blir de samme som i Fjellstulfjellet naturreservat, dvs. at det ut over standardbestemmelsene tas inn følgende bestemmelser:

§ 4 pkt. m: Forsvarets øving med inntil et kompani til fots og på ski innenfor skyte- og øvingsfeltet avmerket på vernekartet.

§ 4 pkt. n: Forsvarets utsetting og vedlikehold av skilt om skyte- og øvingsfelt samt vegetasjonsrydding i grensegata for skyte- og øvingsfeltet.

§ 6 pkt. f: Forsvarets motorferdsel på frossen eller snødekt mark med beltevogn og snøskuter innenfor skyte- og øvingsfeltet avmerket på vernekartet.

Forskriften er også endret slik at det er anledning til å vedlikeholde begge skiløypene. Jf. § 4 pkt. e. Fylkesmannen foreslår også at det blir gjort unntak for bruk av snøskuter til reparering av de to eksisterende skiløypene som er inntegnet på vernekartet. Jf. § 6 pkt. h.

I forskriftens § 4 pkt. o underpunkt 2 og § 7 pkt 1., er navnet på hytta ved Fleskevolltjønn endret til *Fleskebu*.

Viken Skog uttaler at det må være mulig å legge om traséene om nødvendig. Omlegging av skiløypa vil, dersom dette ikke er på snaufjell, vanligvis føre til at trær må felles og ny vegetasjon må ryddes. Fylkesmannen påpeker at det da må søkes om dette til forvaltningsmyndigheten, slik at det kan gjøres en konkret vurdering av hvorvidt omleggingen strider mot verneformålet. Mindre endringer der det kun er snakk om fjerning av lauvkratt kan tillates uten søknad.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift og i vernekart som beskrevet over.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet har hatt dialog med Forsvarsbygg knyttet til bruken av arealene innenfor Hengsvann skyte- og øvingsfelt, og har blitt enig om tilsvarende formuleringer som er brukt i verneforskriften for området Fjellstulfjellet naturreservat. Fjellstulfjellet ligger innefor det samme skyte- og øvingsfeltet. Forsvarsbygg har bekreftet at de åpningene som er gitt i verneforskriften vil være tilstrekkelig for å kunne opprettholde dagens bruk, og den bruken de ser for seg vil være aktuell innenfor området i framtiden.

Statnett SF har i innspill til verneforslaget bedt om at det gis en generell åpning for motorferdsel knyttet til deres drift og vedlikehold av eksisterende 300 kV kraftlinje. Statnett viser til at ferdsel skjer etter etablert trasé og at denne aktiviteten har pågått siden linja ble etablert i 1962. Kraftlinja går rett gjennom området, og driftsveien i området er klart definert.

Det er samtidig gitt en generell åpning for vedlikehold av den samme traséen. Klima- og miljødepartementet har i kgl. res. av 20.12.2019 sluttet seg til Miljødirektoratets vurdering av at det kan åpnes for generelt unntak for motorferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av kraftledninger i tilfeller hvor det skjer etter klart definerte traséer, som f.eks. traktorveier eller andre kjørespor. Det legges til grunn fra Klima- og miljødepartementet at denne ferdseien ikke vil medføre nevneverdig skade på verneverdiene, og at kjøretraséer som skal benyttes må være inntegnet på vernekartet. Miljødirektoratet mener at forutsetningene for å kunne vurdere et slik unntak er tilstede i dette tilfellet. Vi tilrår derfor å flytte følgende formulering fra § 7 til § 6 i verneforskriften, slik at denne blir lydende

6 d. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg på driftsvei for kraftlinje avmerket på vernekartet.

Miljødirektoratet tilrår i tillegg enkelte andre endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Rupefjell og Selslinatten:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Rupefjell og Selslinatten som naturreservat.

5. Røsaker, Skien kommune i Vestfold og Telemark fylke

Totalareal 277 daa, hvorav 226 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som har særlig betydning for biologisk mangfold på grunn av forekomst av store arealer av frisk ask-alm-dominert edellauvskog. Området inneholder også velutviklede, tørrere eik-lindedominerte typer samt rike lågurt-gran-/furu-utforminger og sumpskoger dominert av svartor og gråor-ask.

Området skiller seg fra de fleste frivillig vern-områder i Telemark utenfor kalkområdet ved å haddominans av rike skogtyper. Området representerer et av de rikeste, største og mest intakte edellauvskogsområdene på basalten i Skien-Porsgrunn. Her er særlig godt utviklet frisk, tildels storvokst ask-alm-lindeskog som har et tyngdepunkt i dette basaltområdet. Lite av dette er vernet tidligere, og ingen så store sammenhengende arealer. Større forekomster av intakt alm-askeskog har et særlig vernebehov siden disse treslagene i dag er truet av sykdom, hjortegneg, opphørt hevd i kulturlandskapet, framvekst av gran m.v. Området omfatter en gradient fra tuftene av gammelt gårdstun, via fortsatt åpen innmark/engmark til eldre skog. Skogen har en fortid som beiteskog-hagemark, og har trolig aldri tidligere hatt noe stort graninnhold. I dag er nok dette graninnslaget stedvis noe økende, men fortsatt har dette store

og varierte området bemerkelsesverdig mye edellauvskog og lite gran. Området har i dag et vidt spekter i grad av kuturpåvirkning, og stor variasjon i skogstruktur; fra unge gjengroingsfaser, via eldre bestand med grove, gamle, tidligere lauvede trær, til bestand med mye læger/dødved. Dødved er riktig nok mest i form av tynnere læger, og mye er generert de siste 20-30 årene, og lokaliteten skårer moderat på gammelskogstrukturer og naturskogpreg (alm-askeskog med naturskogpreg er ytterst sjelden i Norge). Det er registrert rødlistearter både knyttet til skog og til skjøtselsbetingede naturtyper innenfor området.

Området dekker opp i) intakt, lavereliggende skog i boreomemoral sone, ii) intakt forekomst av rike skogtyper og iii) viktige forekomster av rødlistearter.

Samlet sett kvalifiserer Røsaer til *** (nasjonalt verdifull) på grunn av store arealer med svært rike, sjeldne utforminger av edellauvskog, og stor variasjon i rike skogtyper samt et betydelig udekket vernebehov for disse utformingene.

Inngrepsstatus:

Det går en traktorvei øst i området. Denne går inn til arealene med hagemark og styvingstrær. Det er utarbeidet skjøtselsplan for de skjøtselsbetingede naturtypene som omfattes av verneforslaget. Disse utgjør ca. 40 daa av totalarealet. En hytte som ligger inne i området omfattes ikke av verneforslaget og er grenset ut.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Nedre Telemark Bonde- og småbrukerlag, Skien JFF, Gjerpen og Solum skogeierlag, Gjerpen og Solum Bondelag, Grenland friluftsråd, Forum for natur og friluftsliv Telemark, NJFF Telemark, Naturvernforbundet i Telemark, Norsk Ornitologisk forening, Telemark, NVE Region Sør, Skagerak Energi AS, Skagerak Nett, Skagerak Kraft, Telenor Servicesenter for nettutbygging, Statens Vegvesen Region Sør, Telemark Bonde- og småbrukerlag, Telemark Bondelag, Telemark Botaniske forening, Telemark Orienteringskrets, Telemark Sau og Geit og Telemark Turistforening.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 8 høringsuttalelser til verneforslaget.

Bane NOR SF, Riksantikvaren, Statens vegvesen Region sør og Språkrådet har kommet med uttalelse til høringen, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Norsk Zoologisk Forening er positiv til verneforslaget og mener at unntak fra verneforskriften ikke må berøre de verneverdiene som er avhengig av å være urørte, deriblant naturskogsområder med kontinuitet i dødt trevirke.

Grenland landbrukskontor viser til sin uttalelse til oppstartsmeldingen hvor de mente at skjøtselsplan for området ivaretar hensynet til skjøtsel og drift av jordbruksarealene (beite) innenfor verneområdet på en god måte.

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) Telemark skriver at verneforslaget i hovedsak ivaretar NJFF sine interesser. NJFF har imidlertid innspill om at det bør gis unntak for tiltak knyttet til småviltjakt, som f.eks. utplassering av midlertidige brakker/campingvogner på hjul med hensikt å drive åtejakt på rev. NJFF skriver videre at dette ikke nødvendigvis er et aktuelt problem i Røsaker, men på mer generelt grunnlag.

Norges vassdrags-og energidirektorat (NVE) uttaler at det ikke er konflikter knyttet til eksisterende eller fremtidige energi- eller kraftanlegg som NVE kjenner til i dette området. NVE kommenterer også at Statnett ikke har hatt merknader og viser videre til at de forventer at områdekonsesjonær Skagerak Nett uttaler seg hvis området kommer i konflikt med deres planer.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen mener de kartleggingene som er gjennomført i området er gode nok til å fange opp relevante biotoper for rødlistearter, og i så måte sikre en god forvaltning av området. Til NJFF sitt innspill så mener Fylkesmannen at midlertidig plassering av brakker og campingvogner vil innebære større visuelle inngrep i et naturreservat enn f.eks. et mobilt jakttårn. Fylkesmannen mener videre at det normalt vil være store muligheter til å plassere slike innretninger utenfor verna områder, og vil ikke tilrå å åpne for dette.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Røsaker som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Røsaker:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Røsaker som naturreservat.

6. **Rollagåsen, Tinn kommune i Vestfold og Telemark fylke**

Totalareal 762 daa, hvorav 700 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som har særlig betydning for biologisk mangfold på grunn av forekomst av eldre lavereliggende høyproduktiv og grandominert skog rik på død ved samt partier med rik edelløvskog. Området har særskilt naturvitenskapelig verdi på grunn av forekomst av de sjeldne og trua naturtypene høstaudegranskog og kontinental bekkekløft samt en rekke sjeldne og trua arter av mose, sopp og lav.

Deler av området er kartlagt gjennom bekkekløftkartleggingen i 2008, mens hele tilbudsområdet ble kartlagt på nytt i 2017.

Rollagåsen har påvist kjerneområdeverdier på nær hele undersøkelsesarealet. Området huser verne kvaliteter knyttet til eldre lavereliggende, høyproduktiv og dødvedrik grandominert skog og deler av en velutviklet og markert bekkekløft. Arealet har også stor andel borealt løv og partier med rik edelløvskog. De rødlistede naturtypene høgstaudegranskog (NT) og kontinental bekkekløft (NT) har betydelig dekning. Løvblandet produktiv granskog med mer eller mindre innslag av gråor-almeskog er typisk for de skyggefulle liene i Vestfjorddalen. Typisk for dalføret er også en skogtilstand der det finnes mye fersk død ved, men svak/ingen kontinuitet som følge av tidligere påvirkning av både beite og hogst. Dette gjenspeiles i artsmangfoldet av gammelskogsarter, som er lite utviklet, samtidig som at området scorer lavt/middels på kontinuitet og gamle trær. Større areal med dødvedrik og høyproduktiv lavlandsskog er likevel sjeldent forekommende, både i regional og nasjonal sammenheng og fremhever områdets verneverdi i et større perspektiv. Verneverdiene styrkes også av at skogen i verneforslaget har et svært godt utviklingspotensial for mer krevende gammelskogsarter og luftfuktighetskreven de arter på sikt, i takt med at skogen blir eldre og kontinuiteten av død ved og gamle trær øker.

Avgrensingen av tilbudt areal er snever mot øst, der kun halve bekkekløften langs Rollagsåi er fanget opp, samtidig som eldre nordvendt bar- og edelløvskog av samme type som innenfor verneforslaget fortsetter også med stor sannsynlighet videre en kilometer mot vest.

Verneforslaget vurderes på bakgrunn av vurderte kriterier til sterkt regionalt verneverdig (**). Rollagåis bekkekløft isolert sett er tidligere vurdert til lokal/regional verdi, der topografi, innslag av luftfuktighetskreven de arter og velutviklet fossefall er mest positivt.

Området oppnår høy grad av mangeloppfyllelse. Først og fremst grunnet stor dekning av de generelle/regionale manglene av gammel granskog og rik skog på høy bonitet i lavlandet, i kombinasjon med en viss dekning av manglene bekkekløft og rik edelløvskog.

Inngrepsstatus:

Det er ingen kjente tekniske inngrep i området.

Høring:

Verneforslaget ble sendt på høring til berørte grunneiere, Tinn kommune, til Telemark fylkeskommune, samt til følgende berørte brukerorganisasjoner, regionale statlige etater, næringsinteresser og lokale interesseorganisasjoner: Tinn skogeierlag, Tinn bondelag, Tinn JFF, Tinn lokallag av NBS, Nedre Telemark Bonde- og småbrukerlag, Forum for natur og friluftsliv Telemark, NJFF Telemark, Naturvernforbundet i Telemark, Norsk Ornitologisk forening, Telemark, NVE Region Sør, Hydro Energi Rjukan, Tinn Energi, Skagerak Energi AS, Skagerak Nett, Skagerak Kraft, Telenor Servicesenter for nettutbygging, Statens Vegvesen Region Sør, Telemark Bonde- og småbrukerlag, Telemark Bondelag, Telemark Botaniske forening, Telemark Orienteringskrets, Telemark Sau og Geit og Telemark Turistforening.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 8 høringsuttalelser til verneforslaget.

Bane NOR SF, Statens vegvesen Region sør og Riksantikvaren har kommet med uttalelse til høringen, men har ikke hatt noen merknader til utvidelsen av området.

Språkrådet viser til sin tilråding i forbindelse med oppstartsmelding. Her hadde Språkrådet ingen merknad ut over å opplyse at navnet ikke er registrert i SSR, men i Magnus-databasen med navn fra Tinn.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser til sin kommentar i forbindelse med oppstartsmeldingen, hvor de kommenterte at området omfattet det avslåtte småkraftprosjektet Rollagåi. Hydro Energi AS var tiltakshaver. NVE skriver videre at deres merknader har blitt hensyntatt, og at Hydro Energi AS står på høringslista. NVE har ingen øvrige merknader.

Telemark Orienteringskrets synes at etablering av verneområder for ulike skogtyper og biotoper er positivt og kan være grunnlag for å bevare arealer slik at de får utvikle seg uten inngrep. Ingen orienteringsklubb har orienteringskart i området med foreslått verneområde, og området Rollagåsen er for bratt til at det egner til både konkurranseorientering eller til turorientering. Telemark Orienteringskrets støtter derfor opprettelse av verneområdet. Orienteringskretsen mener generelt at normale arrangement opp til kretsløpsnivå i svært liten grad påvirker verneområdene.

WWF uttaler at avgrensing av området mot øst, der kun halve bekkekløften langs Rollagåi er fanget opp, er for snever, samtidig som eldre nordvendt bar- og edelløvskog av samme type som innenfor verneforslaget fortsetter også med stor sannsynlighet videre en kilometer mot vest.

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) Telemark skriver at verneforslaget i hovedsak ivaretar NJFF sine interesser. NJFF har imidlertid innspill om at det bør gis unntak for tiltak knyttet til småviltjakt, som f.eks. utplassering av midlertidige brakker/campingvogner på hjul med

hensikt å drive åtejakt på rev. NJFF skriver videre at dette ikke nødvendigvis er et aktuelt problem i Rollagåsen, men på mer generelt grunnlag.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Rollagåsen som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen er enig med WWF at ideelt sett burde verneområdeforslaget omfatte hele bekkekløfta, men Fylkesmannen må forholde seg til det arealet som er tilbudt fra grunneierne. Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Rollagåsen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Rollagåsen som naturreservat.

7. Korpen og Sagkollen, Larvik kommune

Nytt verneareal 3.066 daa, hvorav 3.000 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 4.729 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et større skogområde som økosystem med de naturlig forekommende arter, naturtyper og økologiske prosesser. Området er meget variert med bar- og lauvskogtyper, derav rike edellauvskoger, med stor grad av opprinnelig preg og høy artsrikdom. Området inneholder truede og sjeldne arter, samt rødlista vegetasjonstyper,

og har særlig betydning for biologisk mangfold.

Tilbudsområdet utgjør et av de største, sammenhengende rike edellauvskogsområder en kjenner fra Vestfold. Området fanger også tilnærmingsvis hele spennvidden av (rike) edellauvskogstyper som opptrer i Vestfold. Særlig framheves forekomster av svært rik og gammel bøkeskog (svært sjelden) og større arealer med svært frodig og artsrik ask- og almedominert skog, dessuten en særlig rik, varmekjær eik-lindeskog samt partier med en del grov, hul eik i Sagkollen. Både rik lågurtbøkeskog og lågurteikeskog er rødlistet som naturtyper, og alm og ask er rødlistet (truet) som arter.

Disse større edellauvskogforekomstene gir en høy mangeloppfyllelse. Sammen med det tilliggende Korpen naturreservat utgjør dette et unikt område, et kjerneområde for rik edellauvskog, med stor variasjonsbredde, inkludert også viktige områder med gammel barskog.

Området har et svært rikt og variert mangfold av karplanter, men for øvrig er mangfoldet undersøkt i begrenset grad. Det er per i dag registrert 33 rødlistearter her. Området antas å huse svært rike forekomster av rødlistearter samlet sett, både av jordboende sopp (særlig knyttet til de rikeste eik-lindeskogene), vedboende sopp og epifyttiske lav (blant annet knyttet til gammel bok og alm), i tillegg til insekter knyttet til hul eik. Til sammen er det anslått at tilbudsområdet huser over 100 rødlistearter, og at området sammen med Korpen NR kanskje kan ha anslagsvis 180 rødlistearter. Det er videre registrert 13 naturtyper av rik edellauvskog innenfor området av svært viktig og viktig verdi.

Samlet sett kvalifiserer området til en sterk *** (nasjonal verdi).

Inngrepsstatus:

Det er noen etablerte granplantefelt innenfor området. Det er flere stier og traktorveger inn i området. I tillegg går en mindre del av en skogsbilveg gjennom deler av området. Det ligger noen hytter innenfor det foreslåtte utvidelsesarealet.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Larvik kommune, Larvik og Omegns Turistforening, Naturvernforbundet i Larvik, Hvarnes Idrettslag og Fritzøe Skoger.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 6 høringsuttalelser til verneforslaget.

Bane NOR, Statnett SF og Forsvarsbygg har uttalt seg, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) uttaler at Korpen naturreservat ligger i et av de utpekte områdene (grenseområdene Buskerud, Telemark og Vestfold) i NVEs forslag til Nasjonal ramme for vindkraft på land som ble lagt frem 1.4.2019. OED har sendt NVEs forslag på høring, med frist 1.10.2019. Det kan finnes arealer innenfor det foreslåtte området

som kan være egnet til vindkraftutbygging. Dessuten kan framtidig vindkraftutbygging i nærliggende områder kreve naturinngrep i det foreslåtte området i form av veier. NVE kan ikke se at foreslått verneområde er i konflikt med noen eksisterende eller planlagte nettanlegg. NVE kommenterer at Skagerak Nett og Statnett SF fikk oppstartsmeldingen på høring, men kan ikke se at de har kommentert denne. NVE har generelt ikke kjennskap til nettselskapenes planer for distribusjonsnett og forventer at Skagerak Nett vurderer om det er noen konflikter. For øvrig kan en ikke se at det er konflikter med noen av NVEs andre interesseområder.

Larvik kommune uttaler at arealet som er foreslått ligger i sin helhet i område avsatt til landbruk-, natur- og friluftsformål i kommuneplanen. Området er ikke omfattet av noen reguleringsplan, og oppretting av verneområde er i tråd med bestemmelsene i gjeldende kommuneplan. Mesteparten av arealet som skal vernes består av produktiv skog og mesteparten av denne skogen vokser på skogsmark med høy eller middels bonitet. Området er dominert av gammel granskog, en del blandingsskog og noe plantet, yngre skog. Det vil ikke kunne drives tradisjonelt skogbruk i verneområdet, i henhold til foreslått forskrift. Som en følge av dette vil hogstvolumet fra området kunne reduseres betydelig. Sett i et næringsperspektiv mener kommunen dette kan være uheldig. Det vektlegges imidlertid at det kan søkes dispensasjon for hogst av etablerte plantefelt, jf. foreslått verneforskrift § 7 bokstav g. Larvik kommune bemerker at det er viktig å ta hensyn til friluftsinteressene ved utforming av vernebestemmelser for området.

Fritzøe Skoger har påpekt at det på flere av de berørte eiendommer påhviler heftelser i form av veiretter og også leggplassretter for Fritzøe Skoger. Fritzøe mener at flere av disse er det nok nå ikke aktuelle å benytte, men regner med at dette eventuelt dekkes bak § 4g «Veier, stier og ev. andre anlegg og innretninger som eksisterer på vernetidspunktet kan vedlikeholdes i henhold til tilstand på vernepunktet.» Fritzøe mener også at skogsmaskiner kunne ta seg frem for å ta frem bakenforliggende tømmer. Fritzøe stiller også spørsmål om avgrensingen omfatter bestemte veger, deriblant en bilveg.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) har uttalt seg i forbindelse med oppstartsmeldingen, men har ikke hatt merknader til verneforslaget, men samtidig bemerket at det ligger et lite masseuttak med sporadisk drift sør for Sagkollen.

Språkrådet uttalte i forbindelse med oppstartsmeldingen at de ikke hadde merknader til at Korpen videreføres som navn på området, men la samtidig til at ettersom det utvidede området blir todelt og den nordlige delen ikke er en del av åsen/sletta Korpen ble Korpen og Sagkollen naturreservat foreslått som et mulig navn.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen er av den oppfatning at potensiell vindkraftutbygging må skje utenfor områder med nasjonale naturverdier, som i Korpen og Sagkollen. Vindkraftutbygging kan ikke gå på bekostning av nasjonale naturverdier som er dokumentert i dette området. Eventuelle fremtidige behov for tiltak som veibygging innenfor området må ivaretas gjennom de generelle dispensasjonsreglene i forskriftens § 8, jf. § 48 i naturmangfoldloven.

Masseuttaket sør for Sagkollen er ikke lenger i bruk, og slik Fylkesmannen har forstått det er det ikke lenger aktuelt å drifte videre.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Korpen og Sagkollen som i høringsforslaget.

Avgrensing

Det er også gjort en justering i vernegrense mot vann slik at den følger vannlinja, som endrer arealet fra 4732 til 4729 daa.

Verneforskrift

Det er foretatt noen mindre endringer i forskriften. Det gjelder blant annet endring av feil gbnr. fra 3135/10 til 2135/10.

Fylkesmannen er opptatt av at vern ikke skal være til hinder for drift av bakenforliggende skogområder. Bilveien ved Østi faller innenfor foreslått vernegrense, slik Fritzøe Skoger påpeker. Normalt vedlikehold av veien er ikke et søknadspliktig tiltak etter foreslått forskrift, men ved en eventuell oppgradering og utvidelse av veien som er et større tiltak vil det være behov for en søknad til Fylkesmannen, slik at en kan sette enkle vilkår til oppgraderingen. Det tas derfor inn i forskriften under § 7 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser:

Nødvendig oppgradering av skogsbilveier inntegnet på vernekartet.

Den indre veien ligger utenfor foreslått vernegrense.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift og vernekart som beskrevet.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Korpen og Sagkollen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Korpen naturreservat under navnet Korpen og Sagkollen.

8. **Petersætra og Trestikledalen, Sande kommune i Vestfold og Telemark fylke og Drammen kommune i Viken fylke**

Totalareal 3.120 daa, hvorav 2.825 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av eldre barskog og barblandingsskog i lavlandet, med de naturlig forekommende arter, naturtyper og økologiske prosesser. Området har forekomster av truede og sjeldne arter, og har særlig betydning for biologisk mangfold.

Det foreslåtte verneområdet består av to adskilte delområder.

Granskogen er i store deler av området middels gammel eller gammel, med kun mindre arealer med ungskog/eldre hogstflater. Generelt er det en del dødved av gran i området og da særlig liggende ved, men også stedvis en del stående. Furuskogen er i snitt middels gammel, men med enkelte partier av gammel furuskog og ellers med gamle trær stående imellom. Det er lite dødved av furu.

Det er avgrenset tre kjerneområder av naturtypen «gammel granskog» av viktig og lokalt viktig verdi. Innenfor disse områdene ble det funnet enkelte rødlistearter; svartsonekjuke (nært trua), eggegul kjuke (sårbar) og barlind (sårbar). Det er også registrert signalarter som drueskinn, duftskinn, stor ospeildkjuke, dvergspett og tretåspett.

Petersætra og Trestikledalen vurderes å oppnå høy verdi på urørthet og påvirkning, og middels verdi på gamle bartrær, størrelse, vegetasjons- og topografivariasjon og dødved mengde. På grunn av områdets størrelse, beliggenhet i lavlandet på Østlandet og kun små arealer som innehar ungskog, er området vurdert som regionalt verneverdig (**). Området vil i middels grad bidra til inndekning av mangler i skogvernet.

Området har leik av storfugl og en må forvente at området er leveområde for rovfugl og spettefugl.

Inngrepsstatus:

Det går flere traktorveger inn i området, inkludert to veger som går gjennom området. I det nordligste delområdet krysser en skiløype området. Det ligger en hytte innenfor området, mens en annen hytte har adkomst gjennom området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Sande kommune, Svelvik kommune, Landbrukskontoret i Svelvik, Røysjømarkas venner, Sande Sportsklubb, Berger og Svelvik O-lag, Nesbygda IF, Berger IL, Svelvik idrettsforening, Svelvikmarkas venner, Svelvik idrettsråd, Sande JFF, Svelvik JFF og DNT Drammen og omegn.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 11 høringsuttalelser til verneforslaget.

Bane NOR, Statnett SF, Forsvarsbygg og Arve Bråthen har uttalt seg, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) merker seg av Fylkesmannen har justert grensen slik at regionalnettlinja eid av Skagerak Nett ikke lenger ligger i verneområdet, og at Skagerak Nett er satt på adresseliste til høringen. Den nye vernegrensen ligger tett opp til kraftlinja. En ber fylkesmannen i samarbeid med Skagerak Nett å vurdere om vern av dette området vil hindre nødvendig drift, vedlikehold og fremkomst til linja, og eventuelt om det er nødvendig å inkludere standardbestemmelsene knyttet til energi- og kraftanlegg i forskriften. NVE vil i tillegg gjøre Sande kommune oppmerksom på at vernegrensen treffer innenfor den nordlige delen av Blindevann som blir brukt som vannkilde for innbyggere.

Lars Borgen driver naboeiendommen i sør. Han peker på at det går en traktoveg i området som er nødvendig for uttak av bakenforliggende skog, og ber om at grensen trekkes utenom denne vegen.

Østre Sande Grunneierlag (ØSG) uttaler at deler av det foreslåtte verneområdet ligger innenfor det som er ØSG sitt forvaltningsområde for elg- og hjortejakt. De peker på betydningen av å ivareta en rasjonell uttransport av elg og hjort, herunder på eksisterende traktorveger. ØSG har også innspill til justering av traktorveger på kartet. ØSG mener også bestemmelsene knyttet til bålbrenning er unødvendig streng, da det ikke åpnes for å bruke tørre kvister fra stående trær, og ber om at formuleringen "*tørrkvist fra bakken*" justeres.

Sande kommune har noen merknader til ØSG sitt innspill, og bemerker at kommunenskogen er grunneier på deler av arealet ØSG uttaler seg om.

Bente Stensland og Hans E. Aamodt (grunneiere) bemerker at naboer ikke står på adresselista. De peker også på at det er viktig å få til en god arrondering på området, slik at det skal være lett for alle brukere å forholde seg til vernegrensen. De skriver også at verneforskriften ikke må vanskeliggjøre framtidig skogbruk på bakenforliggende eiendommer. Grunneier ber også om at formuleringen i forskriften som omfatter bålbrenning, "*tørrkvist fra bakken*" justeres slik at det skal være mulig å bruke tørrkvist også fra stående trær. Grunneier støtter for øvrig innspill til oppstartsmeldingen knyttet til friluftinteressene i området, og at dagens bruk av området i så måte ikke forringer områdets verne kvaliteter.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) har uttalt seg i forbindelse med oppstartsmeldingen, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Viken Skog har kommet med innspill på vegne av grunneier. De peker på at hytte på gnr./bnr. 12/2 i Svelvik kommune (nå Drammen) må markeres på kartet, og at denne må håndteres med hensyn til bruk og vedlikehold, transport mv. i verneforskriften, og at navnet Petersætra må flyttes. Petersætra er ikke identiske med nevnte hytte.

Fylkesmannens kommentarer:

Det kom under oppstart et innspill fra åtte frivillige organisasjoner om utforming av forskriften i tråd med tidligere innspill til Trestikle naturreservat i Drammen kommune. Organisasjonene har ikke kommet med ytterligere innspill til høringen. Fylkesmannen har vurdert innspillet om å ta inn o-løp under 200 deltakere som unntak i forskriften. Som tidligere påpekt bør ikke vernet være til hinder for arrangementene som det vises til innenfor området, men det er ønskelig med en søknadsplikt slik at forvaltningsmyndigheten har mulighet til å stille enkle vilkår til gjennomføringen. Det kan også gis flerårige tillatelser dersom arrangementet ikke endrer seg i særlig grad. Fylkesmannen mener at forskriften vil ivareta de aktiviteter som organisasjonene viser til på en god måte, uten at det gis direkte unntak for enkeltløp som etterspurt.

Når det gjelder traktorveien sør for Trestikledalen, så er vernegrensen her lagt ca. 8 meter på utsiden av veien, og Fylkesmannen vurderer at fremtidig bruk og eventuell oppgradering av veien dermed er ivaretatt. Ut fra Fylkesmannens vurdering ser det ikke ut til at det vil ligge noen inneklemte teiger, som er naturlig å drifte gjennom foreslåtte reservat. Dersom det likevel skulle vise seg behov for bruk av veier innenfor området for drift av annet areal er det tatt høyde for det i forslaget til forskrift. Det er tidligere tatt inn bestemmelse om oppgradering av veier under § 7 i) i forskriften, dersom det er nødvendig for bl.a. drift av bakenforliggende landbruksareal. I tillegg tas det inn en bestemmelse som tillater nødvendig motorisert ferdsel på traktorveier for drift av bakenforliggende landbruksareal jf. § 6 e.

Forslaget til vernegrense er lagt utenfor ryddebeltet til kraftlinjen, og Fylkesmannen mener at Skagerak Netts interesser dermed bør være ivaretatt i forhold til drift og vedlikehold. Fylkesmannen har ikke mottatt noen uttalelse fra Skagerak Nett i saken, og setter netteier som kopimottaker på tilrådingen, dersom de likevel skulle ha kommentarer til dette.

Navnet Petersætra er flyttet litt unna hytte i verneforslaget. Hytta er som Viken Skog påpeker ikke Petersætra. Sætra er det antakelig bare ruiner igjen av.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Petersætra og Trestikledalen som i høringsforslaget.

Avgrensing

Det er foretatt noe finjustering av vernegrensen slik at den følger eiendomsgrensene bedre, samtidig er en hytteeiendom på gbnr. 314/13 i Drammen tatt ut av verneforslaget. Det har medført en reduksjon i areal på ca. 5 dekar.

Verneforskrift

Når det gjelder mulighet for bålbrekking med tørrkvist fra trær, så mener Fylkesmannen at det i dette området er mindre sannsynlig at en slik aktivitet vil medføre nevneverdig belastning på naturmangfoldet. Området ligger usentralt og relativt utilgjengelig uten omfattende nettverk av stier og veier, og den tradisjonelle bruken av området bør kunne videreføres slik grunneiere og organisasjoner viser til. Fylkesmannen ser derfor mulighet til å endre bestemmelsen i § 4

til «Bålbrenning med tørrkvist eller medbrakt ved i samsvar med gjeldende lovverk».

Det er tatt inn i forskriften en bestemmelse om kjøring av skiløype inntegnet i vernekartet jf. § 6 d, samt nødvendig motorferdsel på eksisterende traktorveier for drift av bakenforliggende landbruksareal jf. § 6 e.

Fylkesmannen foreslår også et nytt punkt i § 7, som vil dekke etterspurt behov for rehabilitering og transport til hytte innenfor verneforslaget:

§ 7 j) Rehabilitering av eksisterende hytte inntegnet på vernekartet og nødvendig motorferdsel på vinterføre for transport av materialer og utstyr i den forbindelse.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift og vernekart som beskrevet.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Petersætra og Trestikledalen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Petersætra og Trestikledalen som naturreservat.

9. Flisefyr og Hidalen, Sandefjord kommune - Utvidelse

Nytt verneareal 2.618 daa, hvorav 2.450 daa er produktiv skog. Nytt totalareal: 3.726 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et spesielt område med løv- og barblandingsskog med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde, er egenartet i form av at nesten alle viltvoksende treslag i landet forekommer her, og har stort innslag av edle lauvtreslag hvor bok ofte er dominerende art, samt god forekomst av død ved

og mange sjeldne og sårbare arter.

Det er tidligere registrert 17 naturtyper og 11 nøkkelbiotoper/ MiS (Miljøregistrering i skog) innenfor tilbudt areal. MiS- områdene ligger innenfor naturtypene. Totalt 19 rødlistearter er påvist innenfor det verneverdige arealet etter år 2000. De fleste av disse er knyttet til gamle edelløvtrær (særlig bok).

Områdets største og viktigste naturkvalitet er ifølge den naturfaglige registreringen knyttet til det relativt store arealet med eldre, bøkedominert skog, som til dels er av rikere utforming. Andre viktige kvaliteter er knyttet til forekomst av gammel eikeskog, gammel rasmark-alm-lindeskog, rikere sumpskog og gammel barskog. Området har ellers en gunstig beliggenhet både geografisk og høydemessig, noe som gjør at det er potensial for krevende og sjeldne varmekjære arter med sørlig utbredelse.

På dette grunnlaget er deler av den foreslåtte utvidelsen av verneområdet vurdert i rapporten som (i øvre sjikt) regionalt verneverdig (**), og vil i relativt stor grad bidra til å oppfylle viktige mangler i skogvernet. Videre er det positivt at området ligger i en region med flere relativt store naturreservat med lignende skogkvaliteter, da det øker sjansen for at sjeldne og trua arter vil kunne opprettholde levedyktige bestander på sikt.

Området oppfyller mangler i dagens vern i Vestfold, ved at det ligger i lavereliggende områder, i stor grad på høye boniteter (ca. 73% høy og 20% middels) og med stor lauvdekning (ca. 60%). I tillegg vil området være et viktig supplement til eksisterende naturreservat, og øke sjansen for spredning og overlevelse av sjeldne og trua arter.

Innlemming av arealene som ikke er vurdert verneverdig binder naturtypene sammen og gir en bedre arrondering av området samt et godt utgangspunkt dersom det på sikt er interesse for flere utvidelser. I tillegg vil det være vanskelig for grunneier å drifte de inneklemte arealene når resten er vernet. Fylkesmannen mener også at arealet som ikke er vurdert verneverdig har innslag av elementer av høyere naturverdi, som for eksempel rik sumpskog og lågurt-eikeskog, og at restaureringspotensialet på generelt grunnlag er godt.

Etter Fylkesmannens vurdering tilfredsstiller området kravene som naturmangfoldlovens § 37 setter til områder som kan vernes som naturreservat. Verneområdene i Vestfold er gjennomgående små, og det vil være nødvendig i enkelte områder å supplere verdifulle lokaliteter med arealer med mindre verneverdi på vernetidspunktet, for å danne store og robuste områder som på sikt vil utvikle naturkvalitetene videre.

Inngrepsstatus:

Det går flere veier, både skogsbilveier og traktorveier inn i området. I tillegg ligger det fire bygninger innenfor verneforslaget.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Sandefjord og omegn

turistforening, Naturvernforbundet i Vestfold, Andebu Jeger – og Fiskerforening, Vestfold fylkeskommune, NOF avd. Vestfold, Norges Jeger- og Fiskerforbund i Vestfold, Tønsberg og Omegn Turistforening, Andebu Idrettslag, Norges Vassdrags- og energidirektorat Region Sør, Statens vegvesen- Region sør, Tønsberg soppforening v/Per Marstad, Vestfold Bonde- og småbrukarlag, Vestfold Bondelag, Vestfold orienteringskrets, Forum for natur og friluftsliv i Vestfold og Breiband.no AS.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 8 høringsuttalelser til verneforslaget.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) har uttalt seg i forbindelse med oppstartsmeldingen, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Bane NOR, Statnett SF og Forsvarsbygg har uttalt seg, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Språkrådet viser i høringen til sin uttalelse i forbindelse med oppstartsmeldingen. Språkrådet viser her til at navnet Hidalen er registrert i Sentralt stedsnavnregister med Heidalen som eneste godkjente skrivemåte. Språkrådet skriver videre at et alternativ kan være å bruke bare *Flisefyr naturreservat* som navn på området ettersom åsen Flisefyr blir liggende sentralt i det nye verneområdet.

Kartverket uttaler at for å kunne legge Hidalen inn i SSR må det finnes belegg for bruken av denne skrivemåten. Det har de ikke funnet, og det kreves da at det reises navnesak for å kunne vedta navnet. Kartverket skriver at det da må settes forbehold om endring av navn og skrivemåte i forbindelse med vedtaket.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) påpekte i høringen at området lå i et av de utpekte områdene i forslaget for Nasjonal ramme for vindkraft som var på høring når verneforslaget var på høring. NVE skriver videre at de ikke kan se at områder er i konflikt med eksisterende eller planlagte nettanlegg. Videre skriver NVE at de forventer at Skagerak Nett vurderer om det er noen konflikter med deres planer. NVE kommenterer videre at forskriften har med standard bestemmelser for energi- og nettanlegg da det finnes antenne for bredbånd med strømhus og en liten kraftlinje ved to små hytter i området.

Sandefjord orienteringsklubb ønsker unntak fra vernebestemmelsene slik at de kan benytte vei/sti fra Sindalen til Karistua. Denne veien er viktig for å binde sammen områder utenfor det foreslåtte verneforslaget. Orienteringsklubben ønsker også unntak for tur-orienteringsposter, og skriver at disse i så fall skal settes opp i samråd med forvaltningsmyndigheten.

Sandefjord kommune har kommet med en utfyllende uttalelse. Kun hovedpunktene gjengis her. Kommunen mener området blir av de største naturreservatene i Vestfold og Telemark, og at vern av et så stort areal vil være et tap for framtidig industri som en del av det grønne skiftet. Kommunen stiller også spørsmål ved at det tas med vesentlige areal som ikke er funnet verneverdige i fagrapporten. Videre vises det til at området har et godt nettverk av

driftsveier og skogsbilveier og viser til forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksveier hvor det er satt vilkår om vedlikehold, og mener dette vil komme i konflikt med verneforskriften. Kommunen mener derfor at grensen bør justeres slik at veier holdes utenfor verneforslaget. Kommunen er videre bekymret for framtidig skoghygiene i området hvis det vernes, bl.a. i forhold til billeangrep ved toppbrekk. Kommunen skriver også at vern av gammelskog på grunn av faren for vindfelling vil representere en fare for større CO₂-utslipp sammenliknet med skjøttet skog. Sandefjord kommune mener også at å verne et så stort område vil gi store utfordringer for naboeiendommer og skogeiere som ikke er med i vernet.

Både Viken Skog og fire av grunneierne som har tilbudt skog til frivillig vern har kommet med kommentarer til Sandefjord kommunes uttalelse. Grunneierne viser til feil i kommunens uttalelse knyttet til enkelte veier og dekningsareal som ligger utenfor det som er tilbudt. Grunneierne skriver videre at verneforslaget i stor grad består av edellauvskog og at vern av disse arealene i liten grad vil ha innvirkning på skoghygien i området. De peker på at det antakelig vil være et større problem å få skogeiere til å plukkhogge tørkeskadet skog. Viken skog skriver at det er åpenbart at vern av skog vil påvirke skogbruksinteresser, men at ved en avveining mellom bruk og vern finner det dette området har langt større naturfaglige verdier enn skogbruksmessige verdier.

Fylkesmannens kommentarer:

Planene om Nasjoanl ramme for vindkraft er forkastet av Stortinget etter at området var på høring og vil derfor ikke legge noen fremtidige føringer for området.

Kommentar til Sandefjord kommunes innspill

Fylkesmannen har etter oppfordring fra Sandefjord kommune gjort en ny vurdering av arealet i verneforslaget. Fylkesmannen er enig med kommunen i at verneverdiene bør være den primære drivkrafta bak frivillig skogvern, og at man skal være varsomme med å ta med større areal med yngre skog og skog uten betydelige naturverdier. Samtidig mener Fylkesmannen at områder som man mottar tilbud på må vurderes helhetlig, også med tanke på utvikling av området på sikt.

Avgrensning av området har vært utfordrende da det er relativt fragmentert med både yngre, driftet skog og viktige kjerneområder med eldre skog. Det er ca. 44 % av skogarealet som er vurdert verneverdig etter naturfaglig registrering. Fylkesmannen ved miljøavdelingen har befart området sammen med Viken Skog med tanke på denne problemstillingen og har vurdert at området til tross for relativt høy fragmentering bør vernes i sin helhet.

Fylkesmannens landbruksavdeling har også befart deler av området, og har ikke innvendinger til dette. Flere av bestandene med yngre skog er skog som ikke er tilplantet i etterkant, med godt lauvoppslag, på overveiende høye boniteter, eller som inneholder elementer (sett under befaring) med høyere naturverdi i form av lågurt- eikeskog, grov eik, svartorsumpskog og eldre barskog. Utvidelsen vil etter Fylkesmannens mening være et viktig supplement til eksisterende naturreservat og reservatet vil i framtida være mer robust for ivaretagelse av sjeldne og trua arter. Drift av de inneklemte skogteigene vil etter Fylkesmannens syn verken være hensiktsmessig eller ønskelig i et langtidsperspektiv.

Kommunen påpeker at det er problematisk med godt utbygde nettverk av veier finansiert med statstilskudd innenfor foreslåtte verneområde, og mener at vernegrensen bør legges godt utenfor veier i området. Basert på Fylkesmannes erfaring i vernesaker er det nærmest uunngåelig å verne skog i Vestfold uten at traktorveier eller skogsbilveier blir berørt. Fylkesmannen mener i likhet med kommunen at det bør ses på muligheten for å utelukke arealer på grunn av driftsveier, men mener at dette ikke må gå på bekostning av naturverdier og hensiktsmessig drift av gjenstående areal etter vern. Grunneiers ønske om vern fremfor drift i områder med store naturverdier må også vektlegges, da kartlagte naturverdier legger føringer for grunneiers fremtidige drift og avkastning.

Når det gjelder kommunens krav til vedlikehold av driftsveier, som settes etter forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksveier, så sier ikke verneforskriften annet enn at den ikke er til hinder for å vedlikeholde/opprettholde veiene i den standard som forelå på vernetidspunktet. I lys av dette anses ikke den formuleringen å komme i konflikt med nevnte forskrift.

Kommunen viser spesielt til MiS- figur 209 og delvis 204 på Brånan, der tidligere grunneier har ønsket å fjerne disse ettersom skogen er plantet og skjøttet av hans bestefar. Området ble naturtypekartlagt som gammel edellauvskog i 2002. Ut fra naturtypebeskrivelsen har området utviklet kvaliteter som gir grunnlag for et viktig arts mangfold og er derfor vurdert som et svært viktig område (A – verdi). Viktige kvaliteter er blant annet død ved av eik, hule eiker og rødlistearter på eik. Det biologiske mangfoldet er m.a.o. stort til tross for planting og skjøtsel som nevnt. Skjøtsel av eik vil i de fleste tilfeller være positivt for eikemiljøet og det biologiske mangfoldet, da det reduserer konkurranse med andre trær og øker soleksponeringen.

Når det gjelder skoghygiene vurderer Fylkesmannen at et vern i dette området ikke vil øke risikoen for fremtidige barkebilleutbrudd og spredning av barkebiller i særlig grad. Området er overveiende lauvdominert og lauvandelen vil øke på sikt. Kommunens bekymring for økte CO2 utslipp pga. vindfelling i området kan ikke vektlegges i denne saken. Naturlige forstyrrelser er en del av dynamikken i skog under fri utvikling, og liggende død ved er en viktig struktur og et livsmiljø for mange krevende og trua arter i skog. Kommunens påstand om at et vern vil gi store utfordringer for naboeiendommer og skogeiere som ikke er med i vernet er ikke begrunnet, og Fylkesmannen har vanskelig for å se disse ulempene.

Kommunens innspill om behov for bedre informasjonsgrunnlag om skogarealet i høringsdokumentet tas til etterretning, og vil bli innarbeidet i kommende vernesaker. For ordens skyld kan det nevnes at det foreslåtte verneområdet verken er det største skogreservatet i Vestfold eller i Telemark, der de største er hhv. Skibergfjell naturreservat på 7190 dekar og Skrim- Sauheradjella naturreservat på 122 926 dekar.

Navn

Fylkesmannen viser til at eldre kartverk bruker navnet Hidalen, og at de derfor vil be Kartverket om å opprette navnesak. Fylkesmannen tilrår navnet Flisefyr og Hidalen som i

høringsforslaget.

Avgrensing

Samlet verneareal er endret fra 3623 dekar til 3726 dekar etter et ønske om en gresejustering som kom fram i forbindelse med takseringen av området.

Verneforskrift

I forslaget til forskrift står det under § 3 at større arrangement er forbudt, samtidig er det åpnet for at det kan gis tillatelse til slike arrangementer i § 7. Det kan gis flerårige tillatelser dersom arrangementet ikke endrer seg i særlig grad. Hva som defineres som et større arrangement må vurderes fra sak til sak, og løp/treninger vil kunne falle utenfor forbudet etter forskriften. Fylkesmannen mener derfor at forskriften ivaretar hensynet til orienteringsløp og treninger slik orienteringsklubben beskriver i sin uttalelse.

Turorientering med faste poster er uproblematisk å ta inn som en egen unntaksbestemmelse i forskriften, uten behov for tillatelse fra Fylkesmannen. Det foreslås derfor å ta inn dette som et eget punkt i § 4:

k) *Turorientering med faste sesongposter.*

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift og vernekart som beskrevet.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Flisefyr og Hidalen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Flisefyr og Hidalen naturreservat.

VIKEN FYLKE

Det foreslås vern av 15 områder i Viken fylke. Seks av områdene er utvidelse av eksisterende verneområder: Trillemarka-Rollagsfjell i Sigdal kommune, Ultvedttjern i Ringerike, Tofteskogen i Asker, Sagåsen og Stueåsen i Sarpsborg, Vestfjella i Aremark og Halden

kommuner og Prestebakkefjella i Halden kommune. Øvrige områder er nye naturreservat. Alle områdene er tilbudt av private skogeiere som areal til frivillig vern.

10. **Hellekleivåe, Nore og Uvdal kommune**

Totalareal 3.571 daa, hvorav 2.029 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et gammelt skogsområde på en relativt bratt østvendt lside og med en markert bekkekløft. Dominerende treslag er gran. Skogen er flersjiktet med varierende mengde død ved, og hvor det stedvis er spor etter tidligere tiders plukk- og gjennomhogster. I de mer naturskoglignende partiene er det forholdsvis mye liggende og stående død ved i forskjellige dimensjoner og nedbrytningsstadier.

Området ligger vest for midtre del av Kravikfjorden, ca. 11 km nord for Veggli. Området utgjør en høyereliggende relativt bratt østvendt lside og bekkekløft ned mot kravikfjorden.

Området har stor topografisk variasjon. Berggrunnen domineres av sandstein og kvartsitt som gir grunnlag for fattige vegetasjonstyper. Innslagsvis er det belter med amfibolitt og metabasalt som gir grunnlag for noe rikere vegetasjonstyper, samt andre vulkanske bergarter. Løsmassene varierer noe i tykkelse, med for det meste arealer med tynne løsmasser. Stedvis er det også noe berg i dagen. Mindre arealer med bedre jordsmonn finnes også. Området domineres av arealer med middels bonitet, men arealer med høy og lav bonitet, samt impediment inngår.

Vegetasjonen er forholdsvis variert med hovedsakelig middels variasjon innenfor fattige typer, men med innslag av rikere typer som lågurt, høgstaude og svak-lågurt i partier. Dominerende treslag er gran. Skogen er for det meste gammel og flersjiktet, men med varierende mengde død ved, og hvor det stedvis er spor etter tidligere tiders plukk- og gjennomhogster. I de mer naturskoglignende partiene er det forholdsvis mye liggende og stående død ved i forskjellige dimensjoner og nedbrytningsstadier.

Skogen er for det meste seinvokst, gammel og flersjiktet, men i partier er den ensjiktet og tilsynelatende ensaldret med eldre skog. Innimellom er det mye død ved av bjørk noe som tyder på at skogen kan ha vært noe mer åpen tidligere, trolig for rundt 100-150 år siden.

Området har samlet sett fått *** (nasjonal verdi) i verdivurderingen.

Inngrepsstatus:

Selv om skogen for det meste er gammel, er store deler tydelig påvirket av tidligere tiders hogst. Stølen Øvresætra ligger innenfor verneområdet og bygningene her er til dels i svært dårlig stand og stølsvollen i ferd med å gro igjen. Det er bygd en nyere vei opp til stølen, primært med tanke på restaurering av stølen. Det går noen traktorveier gjennom deler av området. Det kan bli behov for fremtidig bruk av disse til drift av bakenforliggende skog.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med 14 andre områder. Kun uttalelser knyttet til det konkrete områder gjengis under.

Statnett SF meldte ved oppstart at de ikke hadde anlegg som blir berørt av verneforslaget og hadde derfor ingen merknader.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser til at det går en kraftlinje gjennom området og ber Fylkesmannen om å ta kontakt med Nore Energi AS for å avklare eventuelle interesser.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) viser til ved oppstart at området i nord overlapper med grusforekomsten Eid. DMF er ikke kjent med uttak eller planer om utnyttelse av ressursen, og finner ikke at denne delen av området bør utelates av vernet på grunnlag av dette. Det vises til at vernet er frivillig og DMF forutsetter at grunneier er kjent med forekomsten. DMF skriver videre at verneforslaget ligger inntil damle Kittelsland gruver, der kobberressursen er vurdert å ha liten ressursmessig betydning.

Forsvarsbygg ba ved oppstart om at nødvendige unntak for å ivareta militær virksomhet, inklusivt unntak for avgang og landing med Forsvarets luftfartøy. Dette ble innarbeidet før høringen.

Statens vegvesen, Region Øst finner det ikke naturlig å inkludere skogarealer nærmere enn 50 meter fra fylkesveien nordøst i området, ved Søre. Dette er ifølge Statens vegvesen en generell byggegrense ved fylkesveier.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen viser til at vernegrensen følger høyeste regulerte vannstand mot Kraviksfjorden, som er regulert. Fylkesmannen har videre tatt kontakt med Nore Energi AS uten at det er mottatt noe innspill. Fylkesmannen kan også bekrefte at grunneier er kjent med grusforekomst på sin eiendom.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Hellekleivåe som i høringsforslaget.

Avgrensing

Fylkesmannen viser til at vernegrensen ved vei nær Søre ikke hindrer vedlikehold, terrydding, utbedring av veien m.v. på den aktuelle korte veistrekningen, og opprettholder derfor foreslått vernegrense. Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Innspill og kommentarer knyttet til at området går ned til HRV synes å bero på en feil. Området grenser ikke ned til Kraviksfjorden og HRV i foreslåtte avgrensning.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Hellekleivåe:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Hellekleivåe som naturreservat.

11. Trillemarka-Rollagsfjell, Sigdal kommune - Utvidelse

Nytt verneareal 1.143 daa, hvorav 959 daa er produktiv skog. Nytt totalareal: ca. 155 km².

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et svært stort og sammenhengende naturskogsområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv og naturlige prosesser i skog. Området domineres av eldre naturskog med preg av urørthet, det har gode forekomster av død ved, og er levested for en rekke rødlistede arter. Også setervoller i området har forekomster av rødlistearter. Området har vitenskapelig/pedagogisk verdi blant annet på grunn av sin størrelse.

Verneforslaget er en utvidelse av Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat. Forslaget omfatter to delområder, ett på østsiden og ett på vestsiden av arealet rundt Nedalsfjellet som ble vernet 20. desember 2019. Delområdet i øst omfatter arealet fra Gopliåsen til Tollevnatten, det er furudominert og til dels glissen skog med relativt lav bonitet, delvis myrlendt. Delområdet i vest utgjøres av ei sørvestvendt li med bekkedrag, furudominert skog øverst og innslag av en del gran nedover i lia, middels bonitet.

Det er ikke registrerte naturtyper eller rødlistede arter i utvidelsesarealene, men de har likevel naturkvaliteter som kvalifiserer for vern. Områdene har ingen tekniske inngrep og er lite preget av nyere tids påvirkning. De består av naturskog og vil bedre områdets arrondering, og

i den naturfaglige rapporten er arealet i øst vurdert som verneverdig. Delområdet i vest var utenfor registreringsarealet, men det har naturskog og vil bidra til å forbedre avgrensingen.

Inngrepsstatus:

Det er ingen bygninger eller tilsvarende anlegg i verneforslaget. Det er ikke registrert mineralressurser eller grus- og pukkforekomster innenfor verneforslaget. Området er noe benyttet til friluftsliv, blant annet fra nærliggende hyttefelt.

Planstatus

Det østre området og deler av det vestre er LNF-område i kommuneplan. Resten av det vestre området er i kommuneplanen avsatt som nåværende fritidsbebyggelse. Det er imidlertid ikke vedtatt noen reguleringsplan for området.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn totalt 1 høringsuttalelse til verneforslaget.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) uttaler at de ikke kjenner til at det er konflikter knyttet til eksisterende eller fremtidige energi- og kraftanlegg. De ber videre om at områdekonsesjonær Midtkraft Nett informeres.

Midtkraft Nett har fått ettersendt høringen, men har ikke avgitt uttalelse.

Sigdal kommune har ikke avgitt noen høringsuttalelse i forbindelse med denne utvidelsen, men de ga tilbakemelding i 2019 på øvrig areal på samme eiendom. Kommunen svarte da at hvis grunneier ønsker vern, så vil ikke kommunen stille seg negativ til dette.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen fikk i mars 2019 tilbud om frivillig vern av et areal rundt Nedalsfjell i Sigdal. Naturfaglig rapport forelå 1. mai 2019. Et verneforslag på 6 908 dekar ble sendt på høring, og dette området ble vernet 20. desember 2019 som en utvidelse av Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat. Skogeierne hadde da bestemt seg for å tilby ytterligere areal til vern, og samme dag som vernevedtaket kom, ble et forslag om vern av 1 143 dekar sendt på en begrenset høring med høringsfrist 20. februar 2020.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Trillemarka-Rollagsfjell som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Det tilrås ingen annen endring i verneforskriften enn at fylke endres fra Buskerud til Viken. Totalarealet vil fortsatt være ca. 155 km².

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Tilråding Trillemarka-Rollagsfjell:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat.

12. Ultvedttjern, Ringerike kommune - Utvidelse

Nytt verneareal 293 daa, hvorav 273 daa er produktiv skog. Totalareal: 474 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som inneholder truet, sjelden og sårbar natur i form av et kalkåslandskap med truede arter og naturtyper. Området har særskilt naturvitenskapelig verdi og særskilt betydning for biologisk mangfold gjennom områdets naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Det er en målsetting å beholde verneverdiene og videreutvikle dem.

De eksisterende verneområdene Ultvedttjern naturreservat og Ultvedt landskapsvernområde ligger nord for Steinsfjorden, i Ringerike kommune. Høringsforslaget omfatter omgjøring av landskapsvernområdet til naturreservat, samt vern av nytt areal vest for dette. For arealene i dagens landskapsvernområde pågår forhandlingene fortsatt, og det arealet er ikke med i denne tilrådingen. Skogeier av areal utenfor landskapsvernområdet ønsker en avklaring sitt areal, og Fylkesmannen støtter dette og sender nå tilråding for denne delen av høringsforslaget.

Utvidelsen henger ikke fysisk sammen med eksisterende naturreservat, de to delene er adskilt av en cirka 150 meter sone i landskapsvernområdet. Fylkesmannen anbefaler likevel at det nye arealet vernes som en del av Ultvedttjern naturreservat. Dette vil bli et sammenhengende reservat dersom landskapsvernområdet blir omgjort til naturreservat.

Verneforslaget består av en bratt, vestvendt skrent og en markert nordøst til sørvestgående kalkås, samt Kvitmyra og kalksjøen Grunntjern. Verneforslaget ligger innenfor området Gullerudmarka som ble kartlagt gjennom kalkskogskartleggingen i 2016. Sett i sammenheng med de eksisterende verneområdene Ultvedt landskapsverneområde og Ultvedttjern naturreservat ble området vurdert å ha høyeste verdi (6), nasjonal verdi. Området omfatter en rekke rødlistede naturtyper og arter og innehar en stor variasjon av forskjellig kalknatur. Det samlede området Gullerudmarka er vurdert å være i en særstilling når det gjelder biologisk mangfold i kalkskognatur.

Området vil i stor grad kunne bidra til oppfylling av viktige mangler i skogvernet.

Inngrepsstatus:

En bilvei går inn i området fra vest og ender sør for Grunntjern Videre finnes det flere traktorveier, og en av disse må benyttes for drift av bakenforliggende skog. I NGU sine databaser er det ikke registrert mineralressurser eller grus- og pukkkforekomster innenfor verneforslaget.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn totalt 7 høringsuttalelser til verneforslaget.

Forsvarsbygg, Statnett og Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) har avgitt uttalelse, men ikke hatt merknader til verneforslaget.

Buskerud fylkeskommune støtter forslaget til frivillig vern, men mener vernebestemmelsene må tilpasses samfunns- og brukerinteresser ved at vernebestemmelsene ikke utformes mer begrensende enn det som er nødvendig for å opprettholde verneformålet. Hovedutvalget ber spesielt om at det gis adgang til å opprettholde og utvikle friluftslivsaktiviteter innenfor verneområdet.

Norsk organisasjon for terrengsykling (NOTS) er positiv til at skog vernes og uttrykker at de er fornøyd med at sykling tillates på eksisterende stier i området. NOTS mener derfor at det er viktig at alle eksisterende stier er inntegnet på vernekartene.

Språkrådet viser til sin uttalelse til oppstartsmeldingen. Språkrådet har ingen merknader til at navnet på eksisterende verneområde videreføres, men tilrår likevel skrivemåten Ultvettjern i samsvar med tilrådd skrivemåte for vannforekomsten i sentralt stednavnsregister.

Fossekallen IL og Ringerike O-lag har gjennomført møte med Fylkesmannen 19.7.2018. De viser til at området er brukt til orientering i årtier, og at det ikke er noe som tyder på at verneverdiene er redusert på grunn av denne aktiviteten. For o-idretten er det en stor utfordring at det i en rekke verneområder er et generelt og absolutt forbud mot organisert ferdsel og idrettsarrangement. Fossekallen IL og Ringerike O-lag henstiller om at slik orienteringsaktivitet fortsatt kan foregå i området uten vesentlig hindring eller omfattende søknadsprosesser.

Grunneier er opptatt av at flere av naturtypene i området trenger skjøtsel, og at traktorveiene gjennom området må kunne benyttes for drift av bakenforliggende skog.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Navnet Ultvedttjern naturreservat er godt innarbeidet. Selv om verneområdet nå utvides til å omfatte også Grunntjern og større skogarealer, anbefaler Fylkesmannen at det eksisterende reservatnavnet Ultvedttjern naturreservat videreføres.

Avgrensing

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Skjøtsel

Fylkesmannen er enig med grunneier i at det er behov for en skjøtelsesplan og forvaltningsplan for dette verneområdet på grunn av de store naturverdiene som til dels er skjøtelsbetingede. Derfor foreslås i § 10 i verneforskriften at det skal utarbeides forvaltningsplan. Foreløpig er det utarbeidet et skjøtelsesnotat (NINA 5.2.18), og NINA jobber nå med en konkret skjøtelsesplan. Flere av tiltakene vil ha høy prioritet når Fylkesmannen søker om midler til skjøtsel. Dette gjelder særlig videreføring av skjøtsel av myrflangre ved Ultvedtjern som har pågått i flere år, samt oppstart av tilsvarende skjøtsel av myrflangre ved Grunntjern. Det er også aktuelt å vurdere behov for restaurering/skjøtsel av Kvitmyra, og det kan være aktuelt med skjøtsel i enkelte skogbestander.

Orientering og friluftslivsaktiviteter

Fylkesmannen har forståelse for innspill knyttet til orienteringsaktiviteten og press på deres arealer i regionen. Samtidig er det store naturverdier her, som Fylkesmannen mener det er viktig at sikres for ettertiden. En del av disse naturverdiene kan ta skade av orienteringsaktivitet, hvis for eksempel en orienteringspost plasseres uheldig der det vokser truede arter. I høringsutkast til verneforskrift for er det foreslått standardbestemmelser som innebærer at bruk av området til større arrangementer er forbudt, dvs. arrangementer med over 30-40 deltakere. Fylkesmannen tror det kan finnes tilfeller der slik bruk av området ikke vil føre til at naturverdiene tar skade, men mener dette må vurderes i det enkelte tilfellet, og anbefaler at standard bestemmelser for orienteringsaktivitet beholdes.

Fylkesmannen er videre enig i at vernebestemmelsene ikke bør være mer restriktive enn hva som er nødvendig for å sikre verneformålet. Når det gjelder sykling er det viktig at dette er begrenset til veier og viktige stier avmerket på vernekartet.

Motorferdsel

I høringsforslaget var det åpnet for motorferdsel på bilveien sør for Grunntjern, og for at traktorveien videre kunne benyttes i forbindelse med drift av bakenforliggende skog og utkjøring av felt elg og hjort. Fylkesmannen tilrår en endring i ordlyden i § 6 e) fra «drift av bakenforliggende eiendommer» til «i forbindelse med skogsdrift på bakenforliggende areal». Fylkesmannen er enig i at velteplassen ved enden av denne bør kunne benyttes til opplag av tømmer. Videre foreslår Fylkesmannen å ta inn i § 7 e) en mulighet for motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av traktorveier.

Det er også flere andre traktorveier innenfor forslaget. I dialog med skogeier har Fylkesmannen definert hvilke av disse som kan vedlikeholdes som traktorvei og hvilke som kan forvaltes videre som sti. Traktorveier og stier som skal kunne vedlikeholdes og ryddes er avmerket på vernekartet. Eventuell motorisert ferdsel på disse traktorveiene vil være for uttransport av felt elg og hjort.

Viken Skog har på vegne av grunneierne tatt opp at muligheten for dispensasjon for motorferdsel ikke må begrenses til snødekt mark. Med milde vintre kan tiden med snødekt mark bli kort og våt, og motorferdsel kan gi større skadevirkninger da enn på tørr barmark. Fylkesmannen har forståelse for disse vurderingene, men i dette området har bakkevegetasjonen store verdier, og primært bør motorferdsel skje på snødekt mark dersom det ligger til rette for det. Fylkesmannen mener likevel at det kan gjøres en konkret vurdering ved søknadsbehandling i det enkelte tilfelle, og foreslår at kravet til snødekt mark i § 7 strykes.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at Ultvedttjern naturreservat utvides med den delen av høringsforslaget som ligger utenfor dagens landskapsvernområde, og med følgende endringer i forskriften fra høringsutkastet:

- Reservatnavnet endres til Ultvedttjern naturreservat, som for eksisterende reservat.
- Nytt punkt § 4 j: Opplag av tømmer på velteplass ved enden av skogsbilvei sør for Grunntjern.
- Justeringer i ordlyden i § 6 e: Nødvendig motorferdsel på traktorveier avmerket på vernekartet for uttransport av felt elg og hjort og i forbindelse med skogsdrift på bakenforliggende areal.
- Endring av § 7 g til: Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter § 4 e og i og § 7 b og e.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Ultvedttjern:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Ultvedttjern naturreservat.

13. Tofteskogen, Asker kommune - Utvidelse

Nytt verneareal 373 daa, hvorav 224 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 2.970 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med fredningen er å bevare et skogområde med økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Området er kystnært og lite påvirket av moderne skogbruk og har stor variasjon i

skogmiljøer. Forekomster av barlind og vintereik utgjør spesielle naturtyper. Området har særskilt vitenskapelig verdi med et rikt innslag av kravfulle arter i tillegg til forekomstene av barlind og vintereik..

Området ligger vest for eksisterende Tofteskogen naturreservat sentralt i Hurum i Asker kommune. Vest for området ligger kulturlandskapet sør for innsjøen Sandungen med Klokkearstua som nærmeste tettsted.

Området ligger på berggrunn av drammensgranitt. I de høyereliggende delene av utvidelsesområdene er det sparsomt humusdekke og fjell i dagen, mens de nordlige og lavereliggende delene er tyne morenedekker og torv/myr. Området er dominert av gammel furuskog i hogstklasse fem og impediment på de skrinneste partiene. Nord i området er det gammel granskog med stående og liggende død ved. Det er registrert fire nøkkelbiotoper med MiS (miljøregistrering i skog). To av disse er knyttet til eldre lauvseksjoner, en til stående død ved og en til gamle trær.

For utvidelsen av Tofteskogen naturreservat er det ikke gjennomført ekstern naturfaglig kartlegging, men Fylkesmannen har gjennom eksisterende kunnskapsgrunnlag og befaringsvurdert at verneforslaget kvalifiserer til vern som naturreservat som supplement til eksisterende verne kvaliteter i området.

Inngrepsstatus:

Det ligger en hytte tett inntil det foreslåtte verneområdet i nordvest. Det går noen tråkk gjennom området, men ellers bærer arealet preg av lite bruk.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med 14 andre områder. Kun uttalelser knyttet til det konkrete området gjengis under.

Språkrådet gjør oppmerksom på at Tofteskogen naturreservat ikke er registrert i Sentralt stedsnavnregister (SSR).

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ber Fylkesmannen ta kontakt med Hurum Nett AS for å avklare eventuelle interesser.

Forsvarsbygg ba ved oppstart om at nødvendige unntak for å ivareta militær virksomhet, inklusivt unntak for avgang og landing med Forsvarets luftfartøy.

Statnett SF viser til at deres interesser ikke er direkte berørt av utvidelsen, men legger til at gjeldende verneforskrift (§ 4.6) for Tofteskogen naturreservat imidlertid ikke er tilfredsstillende for en nordvest-sørøst-gående 300 kV-linje helt sør i det eksisterende reservatet. Linja har et klausuleringsbelte på 19 meter på hver side av senter kraftlinje. Statnett SF ber om at hensyn til drift, vedlikehold, oppgradering og fornyelse av linjen innarbeides i ny verneforskrift. Videre ønskes unntak for bruk av helikopter og drone ved linjinspeksjon, unntak for terrengbasert motorferdsel ved akutte hendelser / utfall, og

nødvendig skogrydding og sikringshogst i og langs linjen. Statnett ber om at disse unntakene hjemles i ny verneforskrift.

Naturvernforbundet i Hurum og Røyken er godt kjent med området og mener utvidelsesområdet utvilsomt har verne kvaliteter. De berømmer skogeier for tiltaket. Naturvernforbundet mener videre at området har potensial for ytterligere utvidelser i flere retninger, og håper også at andre grunneiere i området kan fatte interesser for vern i området.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen har tatt kontakt med Hurum Nett AS uten å ha mottatt noen synspunkter.

Navn

Fylkesmannen antar det er Kartverkets oppgave å få navnet Tofteskogen naturreservat registrert i SSR. Fylkesmannen tilrår navnet Tofteskogen som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen viser til at standard unntak for Forsvarets aktivitet tas inn i forslag til endringsforskrift for området. Når det gjelder Statnett SF sitt innspill, så viser Fylkesmannen til at det nå ikke foretas en fullstendig revisjon av vernebestemmelsene og mener forslagene fra Statnett SF er så omfattende at de eventuelt på høres for å kunne tas inn i forskriften. Videre vises til at gjeldende bestemmelser for Tofteskogen naturreservat har fungert godt siden den ble vedtatt i 2005, og at kraftlinjetraséen som går inn i det eksisterende naturreservatet er kort. Fylkesmannen tilrår derfor ikke at verneforskriften endres på dette punktet.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringsforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Tilråding Tofteskogen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Tofteskogen naturreservat.

14. Sagåsen og Stueåsen, Sarpsborg kommune - Utvidelse

Nytt verneareal 455 daa, hvorav 347 daa er produktiv skog. Nytt totalareal: 563 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et skogområde med variert topografi og vegetasjon.

Området representerer en bestemt type natur med lavereliggende, eldre skog med et stort innslag av eik og gammel osp. Området inneholder en markert bekkekløft som er en sjelden naturtype i fylket.

Det er betydelig innslag av gran på rikere mark i lisidene og i bekkekløfta, hvor det også er forekomst av edelløvskog og en del dødved. Områdene rundt kulturmarkene ved Sætre representerer løvdominert lågurtskog. Deler av dette er eikedominert, mens øvrige kantskoger her har blandet treslagsdominans med både boreale og edle løvtrær.

Området ligger ved Sætre i Sarpsborg kommune, mellom Minge vannet (Glomma) i øst og Fylkesveg 114 i vest. Det består av to større åspartier, Stueåsen i sør og åsen mellom Sætre og Drammene. Åspartiet er adskilt av kulturmarkene ved Sætre, men verneforslaget henger sammen via en mellomliggende skogsli mot Glomma og omfatter også de hagemarkspregede skogene rundt kulturmarkene ved Sætre. I sør ligger Sagåsen naturreservat som ble vernet i juni 2019, og området er en utvidelse av dette.

Berggrunnen består av gneis, skifer og metasandstein og/eller amfibolitt, granat-muskovittgneis, delvis med et tynt lag med løsmasser i form av hav/strandavsetning.

Området har variert topografi med markerte koller, bratte lisider og bekkekløft, men området som helhet heller i sørøstlig retning mot Glomma. Fremtredende i området er en bekkekløft med skogkledde lisider og bergvegger som åpner seg opp ned mot vannet. Bekkekløft er en naturforekomst som det er svært lite av i denne delen av Viken fylke. Åspartiene har hovedsakelig bart fjell og tynne morenelag. I forsenkningene er det tykkere lag med morenemasser. I kantene mot jordbrukslandskapet ved Sætre er det tynne lag av marine avsetninger. Lav bonitet dominerer i verneområdet, men det er også betydelige arealer med middels til rik bonitet. Området ligger i boreonemoral vegetasjonssone. Vegetasjonen er variert, fra fattig og tørr furuskog, til frodig vegetasjon i bekkekløfta. Det er en stor grad av eldre skoger med variert treslagssammensetning (stort løvinnslag) og begynnende gammelskogstrukturer. Dette gir et godt potensial for krevende arter fra ulike organismegrupper. Barskog med grunntype blåbær-lyngskog dominerer i området. I de partiene med tykkere lag av morenemasser og marin leire, er vegetasjonen rikere. Rundt kulturmarkene ved Sætre er skogen løvtredominert lågurtskog. Deler av dette er eikedominert, mens øvrige kantskoger her har blandet treslagsdominans med både boreale og edle løvtrær. Nederst i Rambergdalen er det innslag med høgstaudevegetasjon og mindre partier med gråor-heggeskog. Tett ved bekken dominerer løvtresamfunn med innslag av hassel, ask og alm. I skaret mellom kollene samt i Rambergdalens lisider er det eldre til gammel granskog som befinner seg i en sammenbruddsfase, med mye læger og enkelte stående, døde trær. Eldre trær av osp finnes, også en del grove læger.

Sagåsen og Stueåsen oppfyller mangler ved skogvernet i Norge knyttet til forekomster av intakt lavlandsskog, rik blandingsskog/høybonitetsskog, lågurteikeskog, ospedominertskog og gammelskog i boreonemoral vegetasjonssone. Det er funnet enkelte rødliste- og signalarter

knyttet til eldre løvtrær og død løvved, herunder oksetungesopp (NT) og eikehårskål på eik, hvit vedkorallsopp (NT) og begerfingersopp på ospelæger og stor ospeildkjuke på gammel osp. Rød eikekremle (NT) er tidligere registrert i eikeskogene.

Sagåsen og Stueåsen vil samlet sett oppnå svak regional verdi (**).

Inngrepsstatus:

Relativt store deler av området har eldre skog, spesielt kollepartiene og de brattere skrentene. Disse områdene har muligens vært beitet tidligere. Det har blitt gjennomført hogst i en del av de næringsrike skogpartiene. Eikeskogene rundt Sætre var tidligere med åpne eikehagemarker. I hagemarkene og området ved Drammane er naturverdiene truet av gjengroing med ung gran. Sørvest i området ligger det en speiderhytte med en sti som fører fram til hytta. Det går en traktorveg inn i området. Eksisterende pumpehus ved Mingevannet.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med 14 andre områder. Kun uttalelser knyttet til det konkrete områder gjengis under.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser til at det går en kraftlinje gjennom området i vest. De henviser videre til Hafslund Nett. NVE peker også på at området grenser til et reguleringsmagasin i Mingevann i Glommas vestre løp.

Hafslund Nett AS viser til fortsatt nødvendig drift, vedlikehold og fornyelse av eksisterende energi- og nettanlegg, inklusive bruk av motorkjøretøy og at nødvendig skogrydding må sikres i verneforskriften, primært som direkte unntak fra vernebestemmelsene.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Sagåsen og Stueåsen som i høringsforslaget.

Avgrensing

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen viser til at kraftlinje med ryddebelte ligger utenfor verneforslaget. Fylkesmannen tilråd likevel å ta inn standardbestemmelser knyttet til kraftlinjer, for bedre å sikre drift og vedlikehold av linjen. Fylkesmannen kommenterer også at grensen mot Mingevann følger høyeste regulerte vannstand (HRV).

Etter høring er det også lagt inn en bestemmelse knyttet til vedlikehold av traktorvei:

§ 4, k. Vedlikehold av eksisterende traktorveier med standard som på vernetidspunktet.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endring i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Området grenser mot regulert vassdrag, og grensen for det foreslåtte verneområdet er følger høyeste regulerte vannstand (HRV). Minge vann er en del av Glommavassdraget som er regulert. NVE har ikke kommentert Minge vann i sin uttalelse til området. Det eksisterende Sagåsen naturreservat grenser allerede ned mot HRV. En økning av HRV i Glommas vestre løp vil også berøre betydelig infrastruktur og vi støtter derfor Fylkesmannens vurdering av avgrensningen av Sagåsen og Stueåsen naturreservat.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Sagåsen og Stueåsen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Sagåsen og Stueåsen naturreservat.

15. Holene, Indre Østfold kommune

Totalareal 65 daa, hvorav 64 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som har særskilt betydning for biologisk mangfold i form av eldre skog med de naturlige forekommende arter, naturtyper og økologiske prosesser. Området inneholder høyproduktiv gammel og lavereliggende skog med rik markvegetasjon og med et stort innslag av eldelløvtrær i intakte raviner. Raviner i leirområder under marin grense er en sårbar og truet naturtype.

Området ligger ved Holene, ca. 1,5 km vest for Mysen. Avgrensningen følger ravinebunnen i sideraviner mot vest og øst, og er avgrenset mot gårdsplass i nord og mot en elvestreng i sør.

Området utgjør en liten del av et svært stort og velutviklet ravinesystem med bratte sider og dype daler. Løsmassene i området består av tykke marine avsetninger. Området har også mye kildesig fra vann som transporteres i nærliggende breelvavsetninger. Hele området er skogkledd og dekkes av flersjiktet gammel skog. Området inneholder noen arealer med yngre

skog, men vurderes som relativt urørt de siste tiårene. Skogen har vært beitet tidligere og har trolig vært mer åpen.

De største kvalitetene ved området er at det inneholder en stor andel høyproduktiv, gammel og lavereliggende skog på rik mark med stort innslag av edelløvtrær og generelt stor spredning i treslag. Tresjiktet består av en stor andel av både gran og edelløvtrær som alm (VU), men også større og mindre innslag av ask (VU), lind, spisslønn, hassel, gråor, rogn, selje og bjørk. De marine sedimentene og de topografiske forholdene gir grunnlag for et rikt feltsjikt med kalklågurt/lågurtvegetasjon i mestepartene av området og høgstaudevegetasjon i fuktige partier i bunn av ravinedalene.

Det er avgrenset kjerneområder med gammel blandingsskog av typen ravineblandingsskog, rik edelløvskog av typene rasmark- og ravine-almeskog og gammel boreal løvskog av typen gammelt ospeskog. Store områder i verneforslaget er rødlistet som naturtypene frisk rik edelløvskog (NT), kalkgranskog (VU) og med mindre innslag av høgstaude-edelløvskog (VU). Det er potensial for et rikt artsmangfold av vedlevende sopp, lav, moser og insekter knyttet til hule og gamle edelløvtrær. Signalartene hasselkjuke har blitt registrert på en grov hasselstamme i område.

Området vurderes samlet sett som et verneverdig område med regional verdi (**). Holene vil i middels grad bidra til inndekning av mangler i skogvernet. Området dekker i første rekke opp viktige mangler knyttet til inndekning av mangelnaturtyper som gammel edelløvskog og gammel lavlandsblandingsskog og generelle mangler som lavereliggende og høyproduktiv skog.

Inngrepsstatus:

Det går en vei gjennom området. Ingen andre tekniske inngrep i området.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med 14 andre områder. Kun uttalelser knyttet til det konkrete området gjengis under.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har ingen merknader til forslaget.

Østfold O-krets ønsker unntak i § 4 for adgang til orienteringstrening for små grupper. Områder med ravine/jordbakke-terreng er interessant for trening. Det pekes på at selv om dette er en sjelden naturtype i Norge, så er den vanligere på kontinentet.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Holene som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen viser til at forskriften regulerer bruk av reservatet til større arrangementer (§ 3d), tolkes som antall personer ut over en normal skoleklasse. Små grupper kan ferdes fritt, jf. friluftslovens bestemmelser. Ved vurdering av større arrangementer må det sikres en dialog mellom arrangør og forvaltningsmyndighet, slik at aktiviteten ikke kommer i konflikt med verneverdiene. Konkret vurdering av organisert ferdsel vurderes da opp mot verneformålet, jf. dispensasjonsadgangen etter § 8 i verneforskriften.

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Holene:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Holene som naturreservat.

16. Gyrihelleren, Indre Østfold kommune

Totalareal 2.391 daa, hvorav 1.877 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et relativt lite påvirket skogområde i lavereliggende trakter like over marin grense på grunnfjell i Sørøst-Norge, med de naturlig forekommende arter, naturtyper og økologiske prosesser. Området består av større arealer gammelskog med overveiende fattige skogtyper med furu og gran samt flere tjern og myrer.

Området ligger ca. 11 m sør-sørøst for Mysen og ca. 9 km nordvest for Ørje. Gyrihelleren er et relativt stort skogområde uten nyere hogster, og er typisk for høyereliggende skogtrakter på gneiser, litt over marin grense i Indre Østfold, med myrer, myrskog, koller med skrinnere furudominert skog og granskog i søkk og i mer løsmasserike lisider. Løvtreinnslaget er forholdsvis lavt med spredte forekomster av bjørk og osp. Området har fattig vegetasjon, lite

dødved og gamle trær, men utgjør et større sammenhengende område med gammelskog uten tekniske inngrep. Området har et par større, intakte verneverdige myrer med myrtjern samt noen større tjern/småvann.

Furu dominerer med røsslyng-blokkebærskog på koller og rygger. Lavfurskog/impediment på steder uten løsmasser, der det er mer berg i dagen. I forsenkninger og steder med mer løsmateriale er blåbær-granskog vanlig, stedvis med fuktig skog i overgangen mellom liskog og dalbunn, der også fattigere gransumpskog inngår. Osp finnes spredt, ofte tilknyttet brattere skråninger og koller, der osp ikke beites intensivt av elg og rådyr.

Mye av skogen er preget av tidligere tradisjonell dimensjonshogst, med virkesuttak av større trær vinterstid og uttransport med hest eller fløting, og uttak av tørrtrær til ved.

Det er avgrenset 4 særlig verdifulle kjerneområder. Et par av disse har gammel barskog, og med en høyere andel eldre osp og større mengder dødved. To områder har gammelskog, dels med osp, selje og hassel, bratte bergvegger og noe rasmark.

Arter tilknyttet eldre skog er registrert: Soppene rustbrunpigg og rekkekjuke; mosene krusfellmose og flatfellmose og lavartene stiftfiltlav, gammelgranlav, gubbekjegg, grynfiltlav og lungenever.

Områdets kvaliteter er særlig knyttet til størrelsen, med veksling i topografi, vann, vassdrag og myrer.

Ved å være et forholdsvis stort sammenhengende område med god arrondering, uten tekniske inngrep og ferske hogster vurderes området samlet til å være verneverdig med en stjerne (*)

Ved fri utvikling vil området på sikt kunne bygge opp kvaliteter som ellers vil være dårlig utviklet i et landskap som er lett tilgjengelig for moderne skogbruk.

Inngrepsstatus:

Østgrensen følger et vassdrag, hvor det største vannet, Steinsvannet som drenerer til Glomma, tidligere har vært regulert med en demning nord i Setervika. Aktiv regulering har for lengst opphørt, så vann-nivået følger nå naturlige svingninger. Vannet har derfor ikke lenger en aktiv reguleringssone.

En tidligere hesteveg som i dag fungerer som skiløypetrasé går fra Jyrihellervika i Steinsvannet og sørover. En merket sti går gjennom området i vest. Det er ikke registrert nyere inngrep eller faste innretninger innenfor området.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med 14 andre områder. Kun uttalelser knyttet til det konkrete områder gjengis under.

Spørårådet tilrår å bruke Gyrihellervika, som er det navnet som er godkjent i SSR.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har ingen merknader til forslaget.

Mer Villmark Nå er særlig tilfreds med opprettelsen av reservatet pga. størrelsen.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår å endre navnet fra Jyrihelleren til Gyrihelleren etter innspill fra Språkrådet.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Gyrihelleren:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Gyrihelleren som naturreservat.

17. Sæter, Indre Østfold kommune

Totalareal 79 daa, hvorav 79 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et skogområde med eldre skog med naturlig forekommende arter, naturtyper og økologiske prosesser. Reservatet har særlig betydning for biologisk mangfold ved at området har høybonitetskog med innslag av edelløvskog med rik markvegetasjon i intakte raviner. Raviner i leirområder under marin grense er en sårbar og truet naturtype.

Området ligger ved Øyeren i den nordre delen av Trøgstad. Området grenser i vest mot Øyeren, i øst mot jordbruksareal og i nord og sør mot skog av lignende kategori som i

verneforslaget. Området omfatter et lavereliggende ravinelandskap.

Landskapet består av markerte, parallelle og nokså korte ravinedaler, med typisk ravinetopografi. Berggrunnen består av granat-biotittgneis og biotitt-muskovittgneis. I den østre delen av området ligger et tykt lag av marin leire over berggrunnen.

Vegetasjonen er gjennomgående rik, med lågurtvegetasjon i mesteparten av området og høgstaudevegetasjon i fuktige partier i bunn av ravinedalene. Vest i området, på areal uten marine avsetninger, er vegetasjonen noe fattigere, med blåbærskog og innslag av bærlyngskog. I de øvre og østre delene av ravinedalene dominerer edelløvtrær som ask (VU), alm (VU), eik, hassel og spisslønn, med innslag av boreale løvtrær og gran. I vest dominerer gran, men med innslag av furu, boreale løvtrær og edelløvtrær. Deler av ravinedalene har tidligere vært er åpne, og har trolig vært beiteark med spredte grove edelløvtrær.

Det er avgrenset to kjerneområder som har spesielle kvaliteter. Disse består av edelløvskog, rasmark- og raveine-almeskog og gammel lavlandsblandingsskog. Det er stort potensial for et mangfold av vedlevende sopp, lav, moser og insekter knyttet til hule og gamle edelløvtrær og gran innenfor området.

Lokaliteten vurderes som verneverdig med regional verdi (**). Området vil i middels grad bidra til inndeckning av mangler i skogvernet. Området dekker i første rekke opp viktige mangler knyttet til inndeckning av viktige naturtyper da både gammel lavlandsblandingsskog av typen ravineblandingsskog og rik edelløvskog med alm og hassel er mangelnaturtyper i Østfold. Generelle mangler dekkes opp i midels grad ved at store deler av verneforslaget har biologisk gammel lavlandsskog på høy bonitet.

Inngrepsstatus:

Det går en bilvei gjennom området. Det ligger to hytter i bakkant av området. Disse har adkomst via denne veien. Det er ingen andre tekniske inngrep i området.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med 14 andre områder. Kun uttalelser knyttet til det konkrete områder gjengis under.

Kartverket viser til at offentlig bruk av skrivemåten for dette området er inkonsekvent, med formene Sæter, Seter og Sæther. Kartverket tar derfor opp navnesak for Sæter for avklaring av skrivemåten i offentlig bruk. Sæter naturreservat vil være skrivemåten til eventuelt annet blir bestemt. Det vises til at skrivemåten for reservatnavn skal være i henhold til Sentralt stesnavnregister (SSR).

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser til at det går en kraftlinje inntil området i øst og viser videre til Trøgstad Elverk ASA. De viser også til at området grenser til reguleringsmagasinet Øyeren i Glomma-vassdraget. NVE legger til at siden nordre deler av Øyeren er vernet allerede og at det finnes flere verneområder som allerede går ned til HRV, vurderer NVE det som lite sannsynlig at heving av HRV vil bli aktuelt i framtiden.

Hafslund Nett AS viser til fortsatt nødvendig drift, vedlikehold og fornyelse av eksisterende energi- og nettanlegg, inklusive bruk av motorkjøretøy og at nødvendig skogrydding må sikres i verneforskriften, primært som direkte unntak fra vernebestemmelsene. Det vises til at området mangler standardbestemmelser knyttet til fornyelse av linjen samt adgang til transport ved drift, vedlikehold og oppgradering.

Østfold O-krets ønsker unntak i § 4 for adgang til orienteringstrening for små grupper. Områder med ravine/jordbakke-terreng er interessant for trening. Det pekes på at selv om dette er en sjelden naturtype i Norge, så er den vanligere på kontinentet.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Sæter som i høringsforslaget.

Avgrensing

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen viser til at forskriften regulerer bruk av reservatet til større arrangementer (§ 3d), tolkes som antall personer ut over en normal skoleklasse. Små grupper kan ferdes fritt, jf. friluftslovens bestemmelser. Ved vurdering av større arrangementer må det sikres en dialog mellom arrangør og forvaltningsmyndighet, slik at aktiviteten ikke kommer i konflikt med verneverdiene. Konkret vurdering av organisert ferdsel vurderes da opp mot verneformålet, jf. dispensasjonsadgangen etter § 8 i verneforskriften.

Fylkesmannen viser til at Trøgstad Elverk AS ikke har uttalt seg i saken. Fylkesmannen viser til at en kraftlinje går nord-sør utenfor verneforslagets østgrense. Fylkesmannen tar likevel inn standardbestemmelser knyttet til kraftlinjer, for bedre å sikre drift og vedlikehold av linjen. Området har også i vest en kraftlinje som går nord-sør langs Øyerns strandlinje, der vernegrensen følger HRV. Linjen knekker innover mot land, nord i verneforslaget. Vedlikehold av linjen dekkes av standardbestemmelsene for kraftlinjer.

Markvegetasjonen i ravinedalene er sårbar for tråkk og beiting. Det er derfor lagt inn et beiteforbud i et avgrenset område med raviner. Dette har skjedd i samråd med grunneier.

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Området grenser mot regulert vassdrag Øyeren, og grensen for det foreslåtte verneområdet følger høyeste regulerte vannstand (HRV) på deler av avgrensingen. NVE har uttalt at heving av HRV i dette området vil være lite aktuelt i framtiden. Det ligger flere verneområder som allerede grenser ned til HRV, og boligområder, betydelig infrastruktur og jordbruksareal vil kunne bli berørt hvis man hever HRV her. Miljødirektoratet støtter derfor Fylkesmannens vurdering av avgrensingen av Sæter naturreservat.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Sæter:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Sæter som naturreservat.

18. **Holli, Indre Østfold kommune**

Totalareal 295 daa, hvorav 282 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et relativt lite påvirket skogområde i lavereliggende trakter under marin grense på grunnfjell i Sørøst-Norge, som har særlig betydning for biologisk mangfold med sine naturlige forekommende arter, naturtyper og økologiske prosesser. Området består av gammel skog med overveiende fattige skogtyper med gran, furu og myr.

Området ligger ca. 5 km nord for Spydeberg sentrum og ca. 4 km øst for Tomter. Området er nokså flatt, med høydeforskjell bare vel 30 meter til høyeste punkt 230 moh. Området har liten topografisk variasjon. Berggrunnen er i hovedsak fattig og med et tynt løsmassedekke, der skog med lav og middels høy bonitet dominerer. Noen grandominerte søkk og furudominerte koller finnes. Sørøst-vendte bergvegger inngår.

Vegetasjonen består hovedsakelig av fattig, frisk blåbærskog, tørrere bærlyngskog og fattig myrvegetasjon i Langmosan i sørøst. Vegetasjon og topografi gir et sparsomt mangfold med kartplanter. Gran og furu dominerer, men med innslag av gammel, grov osp i større deler av området. Skogen er for det meste gammel, med middels forekomst av liggende og stående død ved, gamle graner og osper. Det er generelt mer dødved på middels og høyproduktiv mark i området enn på de lavproduktive delene. Dødved i flere nedbrytningsstadier sees og den skoglige kontinuiteten er middels god.

Rødlisteartene svartonekjuke og grankullskorpe er knyttet til dødved av gran, og

ospehvitkjuke til dødved av osp. Andre arter tilknyttet gammel skog er gammelgranlav og lungenever samt soppene granrustkjuke og hyllekjuke.

Området er relativt lite, men er brukbart arrondert og har stor grad av urørthet, uten hogst i alle fall de siste tiårene. Holli skårer lavt på dødvedmengde, gamle bartrær, rikhet og variasjon i vegetasjonstyper, men skårer middels høyt på dødvedkontinuitet, gamle løvtrær og variasjon i treslag. De største kvalitetene er dødved av gran samt levende og død, grov osp. Samlet sett er området vurdert som verneverdig med lokal verdi (*). Holli vil i middels grad bidra til inndekning av mangler i skogvernet, i første rekke knyttet til gammel granskog og gamle osper, men også generelle mangler som biologisk gammel lavlandsskog.

Inngrepsstatus:

En preparert skiløype berører utkanten av området i sørøst. Området grenser i sør mot en kraftlinjegade, i vest mot en traktorvei, i øst mot en grøftet myr og i nord mot en skogscamp.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med 14 andre områder. Kun uttalelser knyttet til det konkrete området gjengis under.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser til at det går en kraftlinje gjennom området og viser videre til Hafslund Nett AS for uttalelse.

Hafslund Nett AS viser til fortsatt nødvendig drift, vedlikehold og fornyelse av eksisterende energi- og nettanlegg, inklusive bruk av motorkjøretøy og at nødvendig skogrydding må sikres i verneforskriften, primært som direkte unntak fra vernebestemmelsene. En 132 kV-linje med ryddebelte 15 meter på hver side av senterlinje går øst-vest langs sørgrensen av verneforslaget.

En grunneier ønsker adgang til oppføring av tretopphytte inne i verneforslaget.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen mener en tretopphytte ikke kan aksepteres inne i naturreservatet.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Holli som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen viser til at kraftlinjen med ryddebelte ligger utenfor verneforslaget, men tar likevel inn standardbestemmelser knyttet til kraftlinjer, for å bedre å sikre drift og vedlikehold.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endring verneforskriften som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Holli:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Holli som naturreservat.

19. Finnskutt og Haugen, Rakkestad kommune

Totalareal 129 daa, hvorav 125 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et skogområde med mye eldre skog med de naturlige forekommende arter, naturtyper og økologiske prosesser. Av særlig betydning er forekomstene av høybonitetskog med innslag av rik edelløvskog i en intakt ravine. Området har stor variasjon i vegetasjon og fuktighet og er viktig for biologisk mangfold.

Området ligger 7 km vest for Rakkestad sentrum, sørvest i kommunen og ned mot Glommas østbredd, mellom gårdene Finskutt i nordøst, Haugen i sørvest og Torptangen i sørøst.

Området følger en ravinelignende kløft som går i sørøst-nordvestlig retning. Berggrunnen er gneiser, metasandstein/amfibolitt med tynne hav- og strandavsetninger samt noe bart fjell. Et viktig kjerneområde med or-askeskog ligger sentralt i ravinen. Arealet er nokså variert. Noe mer høyereliggende kantarealer har granskog med furu på de skrinnere partiene, og varierende bjørkeinnslag og med dominans av blåbærgranskog. I skråningene inngår noe lågurtskog og småbregneskog og med storbregneskog i lavereliggende deler. Nærmest bekken vokser gråor-heggeskog og or-askeskog. Middels gammel granskog med enkelte eldre partier finnes i ravinekløften. Granskog og blandingsskog med en del bjørk over kløftkanten og i øvre deler av daldraget er ofte yngre og uten kontinuitet og har dermed svært lite dødved.

Arter av spesiell interesse er ask (VU), alm (VU), storklokke, hvitkjuke og gammelgranlav. Området har et potensial for sjeldne insekter, og på sikt sopp tilknyttet dødved i ulike

nedbrytningsfaser. Langs bekken vokser mye mose, stedvis med potensial for mer næringskrevende arter på leirgrunn.

Nærmest bekken har løvskogen varierende alder og størrelse, med gråor opp mot 40 cm i diameter i brysthøyde, ask og alm opp mot 45 cm og gran og osp opp mot 50 cm. Det er relativt få gamle trær i området, som er en god del påvirket av tidligere hogst, også nede i kløften. Den skoglige kontinuiteten er derfor gjennomgående lav. Det er moderate mengder dødved av gråor, ask, alm og gran. Ravinebekken eroderer aktivt og med noen ferske små leirskred i nord. I sør er det mindre leire og løsmasser, og lokaliteten har her mer preg av bekkeløft enn av ravine. Bekkeutløpet mot Glomma inkluderer noe mudderflate og starrsump.

Området vurderes som lokalt til regionalt verdifullt, noe som samlet gir verdien *. Området oppfyller imidlertid nesten i sin helhet den generelle mangelen i skogvernet om å være et rikt, lavereliggende og høybonitets skogområde. Områdets nedre del omfatter til en viss grad den rødlistede landskapstypen leirravine (VU).

Inngrepsstatus:

Gårdsveg inn til Haugen går gjennom området. Den ligger på en stor fylling over ravinen, og bekken er rørlagt her. Det er en kort traktorveg på den samme fyllingen. En lavspenlinje inn til gården krysser området i nord. Det finnes noe plantet granskog inne i området. Skogen grenser i nord mot dyrket mark.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med 14 andre områder. Kun uttalelser knyttet til det konkrete områder gjengis under.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser til at det går en kraftlinje gjennom området og viser videre til Rakkestad Energi AS for uttalelse.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår å endre navnet fra Finnskutt-Haugen til Finnskutt og Haugen i etter anbefaling fra Språkrådet.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen viser til at Rakkestad Energi ikke har uttalt seg til verneforslaget, men at lavspenlinje som går gjennom området er hensyntatt gjennom verneforskriften.

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Finnskutt og Haugen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Finnskutt og Haugen som naturreservat.

20. Matholhøgda, Aremark kommune

Totalareal 865 daa, hvorav 827 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et lite påvirket skogområde i lavereliggende trakter, noe over marin grense på grunnfjell i Sørøst-Norge, som har særlig betydning for biologisk mangfold, med naturlig forekommende arter, naturtyper og økologiske prosesser. Området består overveiende av fattige skogtyper med furu, gran og osp samt et par tjern og myrer..

Området ligger inntil riksgrensen og Søndre Rødsvann (Store Råvattnet) øst for Aremarksjøen. Området ligger rundt 200 m.o.h. og er småkuppert med forholdsvis grunne sprekkedaler som går i flere retninger. Matholhøgda har overveiende fattig berggrunn med et tynt løsmassedekke, hvilket gjenspeiles i vegetasjon og bonitet. Det meste av arealet har lav bonitet, men med middels bonitet i søkk der det er mer løsmasser. Furu-dominert lyng- og bærlyngskog dominerer, med blåbærgranskog i søkkene. Fattig myrskog og noen småmyrer inngår. I flere partier er det noe osp eller bjørk spredt i hele området. Svartor og gråor vokser i enkelte våtmarker. Rogn, osp og selje er fåtallige, dels på grunn av høyt beitetrykk av elg/rådyr. Om lag halvparten av arealet har gammel, flersjiktet skog med innslag av stående og liggende død vedog enkelte gamle trær. Det finnes en del furukoller samt søkk med noe yngre mer homogen og ensjiktet granskog. I de østre 2/3 av området er det avgrenset 5 kjerneområder, blant annet en nokså bratt sørvendt lise i selve Matholhøgda. Kjerneområdene utgjør ca. 1/3 av verneforslaget og består i hovedsak av furuskog, men også gammel granskog, ospeskog og sumpskog.

Det er til nå notert 9 rødlistearter. De fleste er vedboende sopp, en lavart samt knuskkjukemøll. De fleste funnene er fra kjerneområdene. Det er særlig arts mangfoldet og den høye andelen gammel furu-, gran- og ospeskog som gjør området verneverdig. Matholhøgda tilfører viktige mangler ved skogvernet, da det er lavereliggende, har en høy andel kjerneområder og har en stor andel gammelskog.

Samlet vurderes området som regionalt verneverdig (**).

Inngrepsstatus:

En tidligere vintervei/traktorspor går vestfra i myrdrag til Kollerøddyvelen. Det finnes noen partier med yngre granskog samt noe spor etter grøfting i sumpskog.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med 14 andre områder. Kun uttalelser knyttet til det konkrete område gjengis under.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har ingen merknader til forslaget.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Matholhøgda som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Matholhøgda:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Matholhøgda som naturreservat.

21. **Vestfjella, Aremark og Halden kommuner - Utvidelse**

Nytt verneareal 3.076 daa, hvorav 2.685 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 16 278 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et større område med gammel skog på mager mark i indre Østfold med de naturlige forekommende naturtyper, arter og økologiske prosesser. Reservatet er et referanseområde for denne naturtypen og er av naturvitenskapelig verdi. På grunn av lite påvirket skogmiljø har området et særpreget dyreliv med forekomster av sjeldne og sårbare arter. Området har særskilt betydning for biologisk mangfold. Området har stor verdi for naturopplevelse og friluftsliv.

Vestfjella ble midlertidig vernet i 1980 og ble varig vernet i 1985 (5.680 daa). Langmyr naturreservat (360 daa) ble opprettet i 1978. Vestfjella ble utvidet med ca 3.650 daa i 2015 og med ca 3.500 daa i 2017, begge ganger ved frivillig skogvern.

Vestfjella er et større sammenhengende område med gammel furuskog, som bidrar til å øke andelen vernet skog i en gjennom flere hundre år sterkt hogspåvirket region i SØ-Norge. Helheten i et større område med nokså urørt skog er et viktig vernemotiv i Vestfjella.

Berggrunnen er grunnfjell, i hovedsak næringsfattige gneiser. Løsmassene er sparsomme, med et tynt, usammenhengende bunnmorenelag og med torvjord i myrene. Terrenget er et relativt flatt platå med en høy andel myr og mange tjern/vann i forsenknigene. Området ligger over marin grense i boreo-nemoral sone, men vegetasjonen er for det meste sørboreal.

Skogen er overveiende gammel og på store deler er preget eldre, over lang tid urørt skog. Arealer med yngre skog, særlig etter hogster på 1960-tallet, inngår i utkantene. Den eldre furuskogen er naturskogspreget og er relativt åpen. Mengden død ved er generelt lav og spredt. Lokalt er det partier med en del stående og liggende dødved - også med osp. Furuskogen varierer fra fattig knauskog (impediment) med bart fjell i dagen, - til lavfuruskog og med røsslyng-blokkbær på litt mer produktiv mark. Videre finnes fattig gressdominert blåtopp-utformet skog med med furu og bjørk, samt trollhegg på litt mer fuktig grunn. På steder med mer løsmasser opptrer furudominert bærlyng-barblandingsskog. På torv og ved myrkanter inngår furumyrskog. Det meste av granskogen er blåbærskog, dels med noe blåbær-skrubbær-utforming. Beskjedne arealer med lågurtgranskog inngår.

Det er et varierende innslag av osp, bjørk og enkelte andre boreale løvtrær. Mot utkantene, særlig i nord og i sør, inngår partier med større løvtreinnblanding. I sør er det en sørvendt skrent på noe rikere mark, med noen gamle eiker, lind, hassel, osp, rogn og gran. Den nokså flate topografien med lite løsmasser er en av årsakene til høy myrandel. I myrvegetasjonen finnes kystnære (suboceaniske) arter bla. klokkeling og rome, den nordlige arten dvergbjørk, den østlige utbredte finnmarkspors og klokkesøte (sjelden). Fattigmyr dominerer, ellers

inngår grunne bakkemyrglenner med mye blåtopp. *Langmyr* er et større flatmyrkompleks med ulike typer fattig myrvegetasjon. I det hellende terrenget øst for myra ligger fine partier med bakkemyrglenner. Langmyr er et eksempel på en myrtype som tidligere var langt vanligere i denne delen av Viken fylke.

Blant mer sjeldne arter kan nevnes nattravn og lappugle - påvist hekkende i 2015 (første sikre hekkefunn i Østfold); blant lav: Gubbeskjegg, lys brannstubbela, lungenever, og av sopp: Ravkjuke, ruteskorpe, kjøttkjuke, svartsonekjuke og flammenettskinn. I 2016 ble et 10-tall rødlistede trelevende insekter påvist, herav 7 biller, en sommerfuglart, en art nebbmunn og en murerveps. Området har verdi for arter tilknyttet mer intakte områder med gammel skog og mosaikk av skogmyrvann, som trane og grønnstilk

Inngrepsstatus:

Det går en skogsbilvei inn i området fra sørøst til Rødvann og en fra øst til Skolleborgørvann. Det er 4 koier/hytter i området. Enkelte vann er fra eldre tid noe oppdemmet, men uten aktiv regulering i dag. Det er flere partier med yngre skog etter hogster antagelig på 1960- og 70-tallet. Området har tidligere vært utnyttet av utmarka var myrslått, utmarksbeite og sætring. Det er spor etter gruvedrift. Det er rester etter en plass (Fjell) der skogen nå har tatt innmarka tilbake.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med 14 andre områder. Kun uttalelser knyttet til det konkrete området gjengis under.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har ingen merknader til verneforlaget. Området ligger i nedslagsfeltet til Haldenvassdraget, som er et vernet vassdrag.

Mer Villmark Nå ønsker en liten grensejustering ved Rogdalshøgda. De påpeker for øvrig at de er særlig tilfreds med utvidelsen av dette reservatet.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Vestfjella som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen viser til at de opprinnelig foreslo et større verneareal på den aktuelle eiendommen og at foreslått grense her følger et naturlig bekkeløp. Grensen opprettholdes som i høringsforslaget og i verneavtale med denne grunneieren.

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Vestfjella:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Vestfjella naturreservat.

22. Lilleøya, Halden kommune

Totalareal 87 daa, hvorav 86 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et skogområde med de naturlig forekommende arter, naturtyper og økologiske prosesser, som har særlig betydning for biologisk mangfold ved at området er relativt lite påvirket, har beliggenhet på sand og grunnfjell under marin grense i Sørøst-Norge og overveiende består av gammel skog med gran og furu.

Lilleøya ligger i Femsjøen, ca. 8 km nordøst for Halden. Øya er nokså flat (ca. 10 meter i høydeforskjell) og stikker kun få meter opp over Femsjøen. Det er noe rikere berggrunn her, uten at det gir utslag i vegetasjonen, som er fattig bortsett fra på tykkere og mer sandholdige løsmasser. Skogvegetasjonen består av skrinns og fattig furudominert vegetasjon i vest og sør, mens det i øst og nord er skog på dypere sand- og siltholdige løsmasser med rikere vegetasjon og høy produktivitet.

Innen et større kjerneområde er det skog på høy bonitet. Denne har nok tidligere vært mer kulturpåvirket, men har i dag til dels grov gran, furu, bjørk og osp med lågurt-vegetasjon. Fattig grunnlendte arealer har lyng- og bærlyngskog. Det finnes engpreget vegetasjon i nord. Vest på øya inngår små flommarkpåvirkede fuktenger.

Blåveis vokser nært fritidsbolig, men finnes ikke ellers på øya. Det kan tyde på innplantning. Klokkeling finnes i noen strandsumper og pors, blåtopp, sverdlilje og kattehale i småbuktene. Av interessante arter finnes klokkesøte (VU) i strandsonen vest på øya, griseblad (NT),

gubbeskjegg (NT) og soppene furupiggmusling (NT) og svartonekjuke (NT).

Skogen er overveiende ensjiktet, men i kjerneområdet er den stedvis i oppløsningsfase, med en del dødved-dannelse. I nord bærer området fremdeles sterkt preget av et gjengroende, urterik kulturlandskap med høyt løvinnslag. Skogen er ikke veldig gammel, men stedvis er det grovvokst furu opp mot 140 år, i tillegg til en del grove løvtrær.

Rik høybonitetsskog med høy andel furu er et av vernemotivene. Dødvedinnslaget er stedvis bra, blant annet med flere store osper. Skogen mot sør og sørvest er vindeksponert. Varmekjære løvtrær mangler, unntatt en stor spisslønn.

Samlet vurderes området som lokalt verneverdig (*).

Inngrepsstatus:

Skogen er ikke preget av moderne skogdrift, og er ikke drevet på mange år, men da med plukkhogst og veduttak. Tidligere har skogen sikkert også vært utmarksbeite tilknyttet et småbruk på øya. Dette fungerer nå som fritidsbolig. Denne, og kulturlandskapsarealene i tilknytningen til denne, er utelatt fra verneforslaget. Båtplass for fritidsbolig og sti til denne ligger inne i området. Det ligger også en jordkjeller inne i området. Det er en gammel grøft i skogen sørøst på øya. Det går en kraftlinje gjennom området i sørøst.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med 14 andre områder. Kun uttalelser knyttet til det konkrete områder gjengis under.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser til at det går en kraftlinje gjennom området og henviser videre til Hafslund Nett. NVE skriver også at grensen for verneområdet går ned til høyeste regulerte vannstand (HRV) i Femsjøenmagasinet. NVE skriver videre at siden Femsjøen ligger i et vernet vassdrag, og siden det finnes så mye infrastruktur langs vannkanten vurderer NVE det som lite sannsynlig at det blir aktuelt med en økning av HRV i framtiden.

Østfold O-krets anser øya som meget lite aktuell for utarbeidelse av o-kart.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Lilleøya som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen viser til at Hafslund Nett ikke har uttalt seg til dette området og at lavspenlinjen som går gjennom området er hensyntatt i verneforskriften.

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Området grenser mot regulert vassdrag Femsjøen, og grensen for det foreslåtte verneområdet er følger høyeste regulerte vannstand (HRV). NVE skriver i sin uttalelse at det på grunn av at Femsjøen ligger innenfor vernet vassdrag (Haldenvassdraget). Det ligger også mye infrastruktur langs vannkanten og NVE vurderer en heving av HRV som lite aktuelt.

Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensningen av Lilleøya naturreservat.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Lilleøya:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Lilleøya som naturreservat.

23. Prestebakkefjella, Halden kommune - Utvidelse

Nytt verneareal 1.263 daa, hvorav 1.052 daa er produktiv skog. Nytt totalareal: 8.156 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et stort, lite påvirket skogområde med forekommende naturtyper, med barskog, tjern, vassdrag og myrer, i lavereliggende trakter over marin grense på grunnfjellet i Sørøst-Norge, som har særlig betydning for biologisk mangfold. Området ligger i sørboreal sone og har et sterkt suboseanisk klima med kystnære planter og markerte bakkemyrglenner.

Området ligger ca. 3 km nord-nordøst for Prestebakke i Idd i Halden, like vest for Elgsjøen. Området er en utvidelse av Prestebakkefjella naturreservat i nordvest. Foruten å øke vernearealet vil utvidelsen, særlig ved Rotebusttjern tilføre vernearealet noe rikere, høystammet furu- og granskog på morene/glacifluvium.

Samlet sett er Prestebakkefjella et småkupert, næringsfattig og svært myrrikt område. Berggrunnen er gneis, og området består av myrlandskap og morenmark og berg i dagen. Om

lag en tredjedel av området er myr. De næringsfattige forholdene skyldes jevnt over lite løsmasser, men trolig også tidligere skogbranner.

Skogen i Prestebakkefjella er i hovedsak åpen, lavvokst furuskog. I enkelte partier dominerer gran. Sørvest i det eksisterende området finnes enkelttær opp mot 300 år. Generelt er skogstrukturen lite utviklet, og med lite død ved. Noen rikere partier med storvokst furu, dels gran, finnes nordvest i utvidelsesområdet ved Rotebusttjern.

Området domineres av næringsfattig furuskog, vesentlig bærlyng-barblandingsskog og lavfuruskog, som på de høyeste ryggene og kollene i terrenget er karrig, med mye fjell i dagen. Blåbær-granskog og furumyrskog inngår. Noen partier med høyvokst furuskog på morenemark finnes. I tilknytning til myr og myrtjern vokser mye furumyrskog. Røsslyng-blokkbær-furuskog opptrer vanlig, som i utvidelsen i nord. Friske humusrike liskråninger preges av kystnær (suboceanisk) blåtopp-furuskog. Busksjiktet i fattig furuskog er svakt utviklet, men med gran og noe rogn i blåbær-granskog, som har liten utbredelse. Pors er vanlig i fuktige dråg. Dvergbjørk opptrer sporadisk. Røsslyng dekker store arealer, ofte sammen med lavene kvitkrull og gråmose. På litt rikere mark finnes snerprørkvein.

Prestebakkemosen-Teigsmosen innenfor det opprinnelige verneområdet har regional verneinteresse og er Østfolds største gjenværende myrareal som ikke er preget av grøfting. Bakkemyrglennen finnes her med inntil 25-30 graders helning. Lokalt sett fuktig, humid klima og kystnære arter som rome, klokkeløng, blåmose, skrubbær og tovmosen *Sphagnum molle* finnes i området.

Utvidelsen av Prestebakkefjella vil bidra til bedre måloppnåelse for vernet skogareal i et lavlandslandskap som er meget hardt påvirket av skogbruk, og der det nå ikke lenger er mulig å finne nye større skogvernlokaliteter. Utvidelsen gis samlet sett lokal verdi (*), men vil på lang sikt gi et større gammelskogsareal totalt sett. Utvidelsen bidrar til å skape et arealmessig større og mer økologisk robust verneområde.

Inngrepsstatus:

Det har de siste 130 år trolig vært to store skogbranner i området, den siste ved Storfjellet rundt 1920. Det er generelt lite spor etter hogst. Myrglennene ble slått i gammel tid. Det er flere skogsveier inn mot området, men ingen innenfor utvidelsesområdet. Bruket Kobbeldund ligger inntil det opprinnelige verneområdet. Et par mindre tjern er kalket. Noen delarealer som i nord, er preget av hogst i nyere tid, men er tatt med å gi området en god arrondering og et økt verneareal. En liten hytte finnes ved Torstensettjern i sørvest innenfor det eksisterende naturreservatet og en gapahuk ved Hølvann innenfor utvidelsesområdet i nord.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med 14 andre områder. Kun uttalelser knyttet til det konkrete området gjengis under.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har ingen merknader til forslaget. Området ligger i nedslagsfeltet til Enningdalsvassdraget, som er et varig vernet vassdrag.

Mer Villmark Nå uttaler at de er tilfreds med utvidelsen av dette området.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Prestebakkefjella som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Prestebakkefjella:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Prestebakkefjella naturreservat.

24. Burumtjern, Marker kommune

Totalareal 945 daa, hvorav 804 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et relativt lite påvirket skogområde i lavereliggende trakter noe over marin grense på grunnfjell i Sørøst-Norge, som har særlig betydning for biologisk mangfold med sine naturlige forekommende arter, naturtyper og økologiske prosesser. Området består av gammelskog med overveiende fattige skogtyper med furu, gran, stor osp samt noen tjern og myrer.

Området ligger ca. 5 km vest for Ørje. Berggrunnen består av gneiser med et tynt morenedekke og noe torvmark. Anslagsvis er vel halvparten av arealet uten løsmasser. Et lite område ved Langevann ligger under marin grense. Et par tjern/småvann, noe myr, noen

bekkedrag og bergvegger inngår.

Området er et lavereliggende barskogsområde rundt Søndre Burumtjern, med middels topografisk variasjon. Området domineres av skog med lav og middels høy bonitet, men noe høybonitet forekommer også. Vegetasjonen er noe enformig, i hovedtrekk med liten variasjon innen fattige skogtyper (lavskog-blåbærskog). Bærlyngskog og røsslyng-furuskog dominerer. Noe lavskog forekommer på de skinneste toppene og en del blåbærskog i noe frodigere deler. Blåtopp og blokkebær og innslag av tagrør i fuktige partier samt småarealer med fattig sumpskog og fattigmyr. Lav og middels bonitet dominerer, men østre del og et lite areal i vest har høy bonitet.

Gran og furu er klart dominerende treslag, men med osp og bjørk i partier. Svartor forekommer i noen fuktige partier. Mestepartene av området er i hogstklasse 5. Furuskogen er generelt relativt gammel, oftest ganske ensjiktet, uten virkelig gamle trær og har lite dødved. Granskogen er relativt gammel, men med få biologisk gamle trær. Skogen er svakt ensjiktet til noe flersjiktet, og har spredte mengder dødved, men med noen lokalt gode forekomster. Grove ospelæger og noe ospegadd forekommer, de fleste rundt 40 cm i diameter, enkelte opp mot 60 cm. Et relativt stort areal gammel granskog, vurdert som et viktig kjerneområde, er lokalisert omkring Valborgtjern. Noe gransumpskog inngår, blant annet langs Burumbekken.

Artsmangfoldet vurderes som relativt fattig og lite variert, med til nå få påviste rødlistearter og begrenset potensial for slike. Noen arter er gubbeskjegg (NT), lungenever og gammelgranlav, hvit vedkorallsopp (NT), begerfingersopp og stor ospeildkjuke. Det er beveraktivitet i Burumbekken, og området har betydning for hulrugende fuglearter.

Området er godt arrondert og har gradvis de siste tiårene fått større preg av urørthet. Området skårer lavt til middels på parametre knyttet til gammelskog, som rikhet og variasjon knyttet til topografi, vegetasjonstyper og treslag. De største kvalitetene er forekomster av svært gamle osper og av grov dødved med osp, dels at skogen jevnt over er relativt gammel.

Burumtjern vurderes samlet som et verneverdig område med regional verdi (**).

Inngrepsstatus:

Området er uten kjente tekniske inngrep.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med 14 andre områder. Kun uttalelser knyttet til det konkrete området gjengis under.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har ingen merknader til forslaget. Området ligger i nedslagsfeltet til Haldenvassdraget, som er et vernet vassdrag.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Burumtjern som i høringsforslaget.

Avgrensing

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Burumtjern:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Burumtjern som naturreservat.

INNLANDET FYLKE

Det tilrås utvidelse av ett skogområde. Området er Budeiberget i Nordre Land kommune, og er tilbudt av private skogeiere som areal til frivillig vern.

25. Budeiberget, Nordre Land kommune

Nytt verneareal 425 daa, hvorav 365 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 1.429 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare en bestemt type natur i form av et naturskogområde med i hovedsak gammel, fuktig granskog. Videre er formålet å verne et område som har særlig betydning for biologisk mangfold ved at det er leveområde for flere truede arter, og har en særdeles rik forekomst av den truede arten huldrestry.

Verneforslaget innebærer en utvidelse og sammenbinding av de to delområdene i eksisterende Budeiberget naturreservat. Fattige vegetasjonstyper dominerer, men det er innslag av svak lågurtskog. Budeiberget er et nokså intakt gammelskogområde med klare kvaliteter knyttet til

eldre, fuktig granskog. Virkelig gamle trær finnes bare i toppområdet, og her er det også noe kontinuitet i dødved. Innenfor hele området Budeiberget er det registrert 7 rødlistede arter. Det er store mengder huldresty i området som gjør området til et av de aller viktigste for denne arten både i regionen og nasjonalt. Budeiberget vurderes totalt som regionalt verneverdig (**). I forhold til mangelanalyse for skogvernet, oppfyller området i stor grad mangelen på viktige områder for rødlistearter og truet arts mangfold.

Inngrepsstatus:

Verneforslaget innebærer at en skogsbilveg kommer til å gå gjennom verneområdet. Denne betjener skogarealer nord for området. Dette er en mye brukt veg. Det er viktig at denne kan vedlikeholdes til en standard som gjør at vegen kan fylle sin funksjon som transportveg for de områder og tømmerkvanta som sokner til vegen. Det er gjort et direkte unntak for vedlikehold og bruk av vegen i utkast til verneforskrift.

Høring:

Verneforslaget ble sendt på høring til AVINOR, Biologisk institutt UIO, Den Norske Turistforening, Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Forsvarsbygg, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådene Landsforbund, Jernbanedirektoratet, BaneNOR, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Kommunesektorens organisasjon, Landbruksdirektoratet, Luftfartstilsynet, Natur og Ungdom, NHO Reiseliv, NIBIO, Norges Bondelag, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Geologiske Undersøkelser, Norges handikapforbund, Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité, Norges Luftsportsforbund, Norges Miljøvernforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges Skogeierforbund, Norges vassdrags- og energidirektorat, Norsk Biologforening, Norsk Bergindustri, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Botanisk Forening, Norsk Industri, Norsk institutt for naturforskning, Norsk Organisasjon for Terrengsykling, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Sau og Geit, NORSKOG, Norsk Zoologisk Forening, NTNU Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, NTNU Ringve botaniske have, NTNU Vitenskapsmuseet, Riksantikvaren, SABIMA, Statens Kartverk, Statkraft SF, Statnett SF, Stedsnavntjenesten for Østlandet og Agderfylkene, UiO Institutt for biovitenskap, UiO Naturhistorisk museum og botanisk hage, Vegdirektoratet, WWF-Norge og Telenor Servicesenter for nettutbygging, Mjøsen Skog SA, Viken Skog SA, Oppland Bondelag, Oppland Bonde- og Småbrukarlag, Oppland Sau og Geit, Forum for natur og friluftsliv Oppland, Naturvernforbundet i Oppland, Norsk Ornitologisk Forening avd. Oppland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Oppland, Oppland Orienteringskrets, Oppland Skikrets/Oppland Idrettskrets, Statens vegvesen Region øst, Forsvarsbygg (Hamar), NVE Region Øst, AS Eidefoss, Gudbrandsdal Energi Nett, VOKKS Nett og Frants Erik Kvam.

Opprinnelig tilråding ble levert 30. august 2019. Da omfattet vernforslaget ca. 248 daa. På grunn av nytt tilbud på ytterligere 177 daa ble området sendt på ny begrenset høring. Fylkesmannen leverte ny høring 31.3.2020.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 6 høringsuttalelser til verneforslaget. Det kom inn en uttalelse til tilleggshøringen.

Riksantikvaren, Statnett SF og Statens vegvesen Vegavdeling Oppland har gitt uttalelse, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) ga en felles uttalelse til oppstartsmeldingen for flere områder. DMF hadde ingen konkrete merknader til dette området.

Språkrådet har ikke hatt merknader til at navnet Budeiberget videreføres, men peker på at verneområdet nå omfatter mer av haugen Høgda, og at navnet *Budeiberget og Høgda* kunne vært et alternativ.

Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland uttaler seg positivt. NOF mener utvidelsen på en god måte vil fange opp de kjente huldrestryforekomstene i området som er en av de største kjente forekomstene i Oppland. I området er det vinterbeiteområder for storfugl og en spillplass for tiur.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har uttalt seg til felles oppstartsmelding for flere områder, men har ikke hatt merknader til utvidelse av Budeiberget.

Forsvarsbygg har uttalt seg til tilleggshøringen. De er tilfredse med at det generelle unntaket for militær operativ virksomhet og unntaket for avgang og landing med Forsvarets luftfartøy er tatt med i verneforskriften. Forsvarsbygg har ingen ytterligere kommentarer til verneforslaget.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Budeiberget er det mest markante og kjente høgdedraget i dette området. Navnet dekker på en god måte også opp høgdedraget videre østover som omfattes av forslaget om utvidelse. Fylkesmannen tilrår derfor å beholde navnet på eksisterende naturreservat, *Budeiberget naturreservat*.

Avgrensing

I samråd med én av grunneierne er det gjort to mindre utvidelser av verneforslaget ut over det som gikk på høring. Dette er gjort av arronderingsmessige årsaker og for å bedre sammenhengen mellom de ulike delene av området. Samlet utgjør denne utvidelsen ca. 8 dekar.

Verneforskrift

Fylkesmannen har gjort tilpassninger i verneforskriften etter høring for å ivareta hensynet til utkjøring av felt storvilt, oppsetting av midlertidige, mobile jakttårn for storviltjakt, vedlikehold og nødvendig opprusting av eksisterende veger og traktorveger som ligger innenfor og grenser inntil foreslåtte verneområder, og motorisert ferdsel på disse bl.a. i

forbindelse med utkjøring av felt storvilt og i landbruksvirksomhet, oppsetting av gjerder og sankertrøer, etablering av nye stier, skiløyper og annen enkel tilrettelegging for friluftsliv, oppkjøring av skiløyper og etablering av saltplasser.

Til høring var det ikke foreslått noen bestemmelse i utkast til verneforskrift som gir hjemmel til nødvendig opprusting av skogsbilvegen gjennom området. Fylkesmannen vurderer det slik at det med tida kan bli behov for mindre opprustingstiltak langs denne vegen. Fylkesmannen har derfor tatt inn en slik bestemmelse i verneforskriften § 7:

§ 7 h. Nødvendig opprusting av eksisterende vei vist på vernekartet.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift og vernekart fra høringsforslaget som beskrevet over.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Budeiberget:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Budeiberget naturreservat.

TRØNDELAG FYLKE

Det tilrås vern av to områder: Bårvassåsen og Vargøyia som begge ligger i Indre Fosen kommune. Områdene har kommet til gjennom ordningen med frvillig vern.

26. Bårvassåsen, Indre Fosen kommune

Totalareal 2.144 daa, hvorav 1.422 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av gammel og lite påvirket skog. Med sin variasjon av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser har området særlig betydning for biologisk mangfold, særlig knyttet til truet og sårbar natur som oseanisk furuskog og gammel skog under naturlig

dynamikk og sjeldne og sårbare arter knyttet til disse naturtypene.

Den tyngste faglige verdi ligger i sjelden gammel og karakteristisk furuskog. Skogen har jevnt innslag av furutrær på over 200 år. Enkelte svært grove trær har en alder på trolig 300-400+ år (men ikke dokumentert). Det er også en del biologisk gamle grantrær på 150 – 300 år i to kjerneområder. Furuskogen er karakterisert som oseanisk furuskog, men trolig i en svak utgave, da området ligger i overgangssone mellom klart oseanisk og svakt oseanisk seksjon. Gammel granskog er en utfyllende verdi i området. Artsmangfoldet er særlig knyttet til døde og delvis gamle trær, men er trolig redusert grunnet tidligere plukkhogst. De biologisk gamle trær av gran og furu har potensial for sjeldne og rødlistede arter, f.eks skorpelav. Rustdoggnål (NT) og huldrelav (NT) er funnet i rikelige mengder. Området dekker opp følgende mangler og prioriteringer i skogvernet: Gammel furuskog (sørlige del av Trøndelag).

Inngrepsstatus:

Kraftlinje gjennom området. Det er fremmedtreslag i form av *Pinus contorta* i området.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 4 høringsuttalelser til verneforslaget.

Språkrådet stiller spørsmål om Skruddudalen er den riktige betegnelsen, og foreslår Bårvassåsen som mer dekkende.

Kartverket bemerker at navnet Skruddudalen ikke er registrert i SSR.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) påpeker kraftlinje i området, og at de generelle unntaksbestemmelser legges inn i forskriftene.

Fosen reinbeitedistrikt, driftsgruppe Sør anfører i konsultasjon at området Bårvassåsen (Skruddudalen) overveiende er vinterbeite. Skogsmark med gammelskog er viktig for reindrifta, og i forhold til andre inngrep så er vern en beskyttelse av driftsgrunnlaget for reindriften. Distriktet mener at driften burde gå etter den tid enhver gjeldene reindriftslov, og er imot å drive etter dispensasjon. El-sykkel burde generelt være forbudt i utmark. Forskrifter bør i utgangspunktet være like. En del hovedtrekkleier vises på kart, men i praksis kan det være mange leier som rein trekker etter. I aktuell paragraf bør formulering være gamle/lavvo.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Med hensyn til navn så ligger Skruddudalssetran og Skruddudalstjønnna nord for området, mens Storbårvatnet, Litl-Børvatnet og Bårvassåsen ligger i tilknytning til- og delvis inne i området. Fylkesmannen anbefaler Bårvassåsen naturreservat som navn.

Avgrensing

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Unntaksbestemmelser for drifting av kraftlinjer legges inn i forskriften.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift og vernekart i forhold til høringsforslaget som beskrevet.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Bårvassåsen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Bårvassåsen som naturreservat.

27. Vargøyia, Indre Fosen kommune

Totalareal 949 daa, hvorav 753 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av gammel, stedvis rik granskog med høgstaudegranskog og rik sumpgranskog.

Vargøyia ligger like nord for Skjettenberglia naturreservat, like øst for Alset i Skaudalen. Området domineres av gammel granskog med noe bjørk, gråor, selje og rogn i et område med varierende topografi. Litt furuskog finnes oppå åsene/høydene.

Av rødlistearter er gubbeskjegg (NT-nær truet) og huldrelav (NT-nær truet) registrert. Lungeneversamfunn forekommer spredt og fåtallig på rogn og selje. Det er innslag av rikere vegetasjonstyper der det er fuktig mark, som høgstaudegranskog (NT-nær truet) og innslag av rik gransumpskog (EN-sterkt truet), samt rik sumpskog med lauvtrær i et parti langs Vargøybekken. På tørrere mark dominerer småbregnegranskog og blåbærgranskog, samt at det også er litt svak lågurtskog. Nærhet til Skjettenberglia naturreservat som samlet sett gir et nettverk av skogvern, trekker verneverdien opp. Følgende rødlistede naturtyper finnes innenfor området: Høgstaudegranskog (NT), rik sumpgranskog (EN).

Området dekker følgende regionale mangler (Trøndelag sør): Gammel og fuktig granskog, rik/intermediær sumpskog.

Inngrepsstatus:

En kraftlinje krysser området i sør. To setervoller, Olatrøsetra og Rognåsetra, inngår øst i området, med rester etter bygninger. Det er ikke veier eller stier i området.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 2 høringsuttalelser til verneforslaget.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) opplyser at en 66 kV regionalnettleiding eid av NTE Nett går gjennom det planlagte verneområdet. Fosen Nett har områdekonsesjon i Vargøyia og står ikke på adresselista, de bør kontaktes. Forskriften mangler standardbestemmelser knyttet til drift, vedlikehold og fornyelse av kraft- og energianlegg, det bes om at dette tas inn. Statkraft leverte melding i 2006 om å etablere Benkheia vindkraft i dette området. I 2010 ble meldingen trukket tilbake. Verneforslaget kommer derfor ikke i konflikt med vindkraftutbygging. Det er kartlagt digitalt vannkraftpotensial (197 kW) med inntak like utenfor områdegrense. Potensialet er lite og utbyggingspris er høy. NVE vurderer det derfor som lite sannsynlig at det vil være lønnsomt å realisere dette potensialet og NVE kjenner heller ikke til at det er konkrete planer for utbygging.

Fosen Nett viser til at linja gjennom området tilhører NTE nett. Fosen nett er konsesjonær på distribusjonsnettet i området, men nærmeste linje går ca. 2 km nord for det aktuelle området.

Fosen reinbeitedistrikt, driftsgruppe Sør anfører i konsultasjon at området Vargøyia overveiende er vinterbeite. Skogsmark med gammelskog er viktig for reindrifta, og i forhold til andre inngrep så er vern en beskyttelse av driftsgrunnlaget for reindriften. Distriktet mener at driften burde gå etter den tid enhver gjeldene reindriftslov, og er imot å drive etter dispensasjon. El-syssel burde generelt være forbudt i utmark. Forskrifter bør i utgangspunktet være like. En del hovedtrekkleier vises på kart, men i praksis kan det være mange leier som rein trekker etter. I aktuell paragraf bør formulering være gamle/lavvo.

Fylkesmannens kommentarer:

Samiske interesser

I konsultasjonen med Fosen reinbeitedistrikt, sør-gruppen, ble det opplyst at Vargøyia først og fremst er vinterbeite i reindrifta. Det ble det framsatt ønske om at forskriftene har mest mulig lik oppbygning i forhold til reindriftras interesser. Fylkesmannen foreslår å flytte forskriftens § 7i om reindriftras nødvendige uttak av bjørk til brensel og for vedlikehold av lovlig oppsatte reingjerder og annet reindriftsutstyr til forskriftens § 4. Det er ikke ryddede flyttleier eller kjøretraséer i Vargøyia i dag, men behov kan oppstå. Fylkesmannen tar derfor muligheter for rydding av flyttleier og kjøretraséer inn i forskriftens § 7.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Vargøyia som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår å ta inn standard bestemmelser knyttet til drift, vedlikehold og fornyelse av kraft- og energianlegg i forskriften om Vargøyia naturreservat, slik NVE ber om. Fylkesmannen har vært i kontakt med Fosen Nett om saken, slik NVE har bedt om. De har ingen interesser i saken, da kraftlinja gjennom området tilhører NTE Nett og da deres nærmeste linje går ca. 2 km unna det aktuelle området.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskriften som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Fylkesmannen foreslår å flytte forskriftens punkt om reindriftas nødvendige uttak av bjørk til brensel og for vedlikehold av lovlige oppsatte reingjerder og annet reindriftsutstyr fra § 7 til § 4. I de fleste nyere skogvernområder i fylket står denne formuleringen i § 4. Det vurderes derfor ikke å være i strid med praksis ellers.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Vargøyia:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Vargøyia som naturreservat.

ENDRING AV VERNEFORSKRIFT FOR BADSTUDALEN NATURRESERVAT I AGDER

28. Badstudalen, Lillesand kommune

Bakgrunn:

Badstudalen naturreservat i Lillesand kommune ble vernet ved kgl.res. 11. desember 2015. Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 1 727 daa. Formålet med naturreservatet er å bevare en stor, intakt forekomst av truet, lavereliggende og til dels svært rik edelløvskog i nemoral sone med tilhørende stedegent og sjeldent arts mangfold.

Fylkesmannen i Agder sendte i desember 2019 tilrådning til Miljødirektoratet om mindre endringer i verneforskriften. Etter gjennomgang av berørte eiendommer er det oppdaget feil i opplistingen over gårds- og bruksnummer som er berørt av vernet i verneforskriften § 2. I tillegg foreslås det å åpne for bålbrekking på allerede etablerte bål plasser.

Fylkesmannens tilrådning:

Fylkesmannen viser til at det er feil gårdsnummer på flere av eiendommene som er listet opp i verneforskriften § 2. Fylkesmannen har gjennomgått hvilke eiendommer som er berørt og tilrår at lista i § 2 endres til gnr./bnr. 54/3, 54/22, 54/23, 54/24 og 55/89 i Lillesand kommune.

I tillegg viser Fylkesmannen til at det ved utvidelsen av naturreservatet i 2019 kom innspill fra IL Høvdingen og Høvåg Museums- og Historielag om at det var ønskelig å brenne bål på de allerede etablerte bål plassene ved husmannsplassene Plassen, Sjømyr og Ulsholmen. Dette innspillet ble ikke vurdert eller kommentert i Fylkesmannens tilrådning om utvidelse av verneområdet. Ettersom bålbrekking på de allerede etablerte bål plassene ved husmannsplassene Plassen, Sjømyr og Ulsholmen vurderes å ikke være i strid med vernets formåle eller å true verneverdiene i naturreservatet, tilrår Fylkesmannen at det tas inn et generelt unntak fra vernebestemmelsene for bålbrekking på disse bål plassene.

Miljødirektoratets tilrådning:

Miljødirektoratet har delegert myndighet til å rette feil i opplistingen av berørte gårds- og bruksnummer i verneforskriften, men den delegerte myndigheten omfatter ikke endring av bestemmelsene knyttet til bålbrekking.

Miljødirektoratet er enig i Fylkesmannens vurdering av at det kan tas inn unntak fra bålbrekkingsforbudet på de etablerte bål plassene i området. Bålbrekking på de aktuelle bål plassene vurderes ikke å ville påvirke verneverdiene negativt eller være i strid med verneformålet. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens tilrådning og tilrår endringer i verneforskriftens § 4 i tråd med Fylkesmannens forslag. Miljødirektoratet tilrår samtidig retting av fylkesnavn i forskriftens tittel.

MILJØDIREKTORATET TILRÅR:

- I. Forskrifter om vern for 27 skogområder i fylkene Møre og Romsdal, Vestland, Vestfold og Telemark, Viken, Innlandet og Trøndelag fastsettes i samsvar med vedlagte forslag.

Følgende forskrifter endres i samsvar med vedlagte forslag:

- *Forskrift 5.12.2008 nr. 1302 om vern av Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat, Sigdal, Rollag og Nore og Uvdal kommuner, Buskerud,*
- *Forskrift 10.6.2005 nr. 572 om verneplan for barskog, vedlegg 9, fredning av Tofteskogen naturreservat, Hurum kommune, Buskerud.*

Følgende forskrifter oppheves i samsvar med vedlagte forslag:

- *Forskrift 13.12.2002 nr. 63 om fredning av Korpen naturreservat, Larvik kommune, Vestfold,*
- *forskrift 26. 06.2009 nr. 63 om verneplan for skog, vedlegg 8, fredning av Flisefyr-Hidalen naturreservat, Andebu kommune, Vestfold,*
- *forskrift 20.06.1986 nr. 4225 om fredningsbestemmelser for Ultvedttjern naturreservat, Ringerike kommune, Buskerud,*
- *forskrift 21.06.2019 nr. 828 om vern av Sagåsen naturreservat, Sarpsborg kommune, Østfold,*
- *forskrift 15.12.2017 nr. 2066 om vern av Vestfjella naturreservat, Aremark og Halden kommuner, Østfold,*
- *forskrift 14.02.2014 nr. 154 om vern av Prestebakkefjella naturreservat, Halden kommune, Østfold,*
- *forskrift 15.12.2017 nr. 2081 om vern av Budeiberget naturreservat i Nordre Land kommune, Oppland.*

- II. Endring av forskrift 11. desember 2015 nr. 1549 om vern av Badstudalen naturreservat, lillesand kommune, Aust-Agder.